הײַנט 24 זײַטען מיט אילוסטרירטער בײלאגע

פולע טאַבעלע פון דער 21-טער
מלוכה-לאָטעריע — זעה 4-טע זײַט

פרײַז 25 גראשען

NAJER FOLKSBLAT

Oplata pocztowa uiszczona ryczałtem.

נײַער פאָלקסבלאַט

№ 214	Łódź, Piątek, 12 września 1930 r.	אכטער יאהרגאנג	לאָדז, פרײַטאג, י״ט אלול תר״ץ	№ 214

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אַדרעס פון רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: לאָדז, פּעטריקאווער 21, טעל. 224-71

טויזענטער מענשען האָבען זיך איבערצײַגט, אַז אַמבעסטען קויפט זיך

מענער-היטען

נאָר בײַ מ. קאָפּעלושניק קאָנסטאַנטינער 8

בעמ.: כדי אויסצומײַדען מיספערשטענדנישען מאַך איך בעקאַנט דער ג׳ קונדשאַפט, אַז מײַן פירמע בעזיצט נישט קײן פיליאַס.

בעזה״י וברכת כתיבה וחתימה טובה

היצרמיט דריק איך אויס אין דער עפענטליכקײט מײַן איניגסטען דאַנק פאַר די זעהר חשוב׳ע און בעראַוסטע דאָקטוירים ה״ה

ד״ר שיפמאַן, ספעצ. פאַר צוקער-קראַנק.

ד״ר שרײַבער, כירורג

ד״ר גוימאַן

ווי אויך דעם לײַטער פון כעמישען לאַבאָראַטאָריום

ד״ר ווילנער

פאַר זײַער זעהר איידעלען מהאָט, וואָס זײ האָבען מיך אָפּעריר׳ט און געהײלט זײַענדיג צוקער לײַדענד ר״ל אַ לענגערע צײַט פון אַ זעהר ערנסטע און שווער׳ע קרענק ר״ל, השי״ת זאָל זײ בעצאָלען פאַר זײַער גרויסער איידעלקײט און זאָרגפעלטיגע מיה זכות אבותי הקדושים זאָלען מגין זײַן זײ זאָלען תמיד מצליח זײַן לטובת דער מענשהײט און לעבען גליקליך מיט זײַער משפחה עד זקנה ושבה אמן.

יעקב שמעון

בהה״צ ה״ק וה״ט ישראל אהרן וצלה״ה זי״ע פּאַדוואַ
נכד היהודי הקדוש ז״ל מפשיסחא מקאָלאָשיק החונה
כעת בלאָדז, רחוב קילינסקיעגאַ 21.

אכטונג, שײַבלער׳ס ראַיאָן!

איך מאַך בעקאַנט דאָס געעהרטע פובליקום, אַז די ווײַן- און מעהד-פאַבריק פון דער פירמע „פּראַגרעס" האָט געעפענט בײַ מיר אַ פערקויפס-שטעל פון אַלע סאָרטען ווײַנען ווי אויך דעם בעוואוסטען ווײַן

¼ ליטער ראָדזינען ווײַן נור 65 גר.

אַ גאַנצע באַטשינקע ווײַן 1.50 זל.

אַ קוואַרט ווײַן 2 זל.

מיט אכטונג ווײַן און שנאַפּס געשעפט

ח. בלאַנקעט, גלובנאַ 69

בעקאַנטמאַכונג

דער קאָמיטעט פון באַלוטער שוהל זגערשער 27 מאַכט בעקאַנט, אַז אי״ה מ׳צש״ק צו די ערשטע סליחות הויבט מען אָן

צו פערדינגען און צו פערקויפען פּלעצער

דעריבער בעטען מיר אַלע מתפללים און די, וואָס ווילען קויפען און דינגען פּלעצער צו קומען וואָס פריהער.

שבת פ. תבוא וועט דאַווענען דער חזן פון אַמעריקא ה׳ אברהם סלוצקאָווסקי מיט אַ גרויס כאָר.

פאַר דעם קאָמיטעט דוד שמולעוויטש

בעמערקונג: אַלע חוקות בנוגע שטעט זענען נישט גילטיג.

אתרוגים

מובחרים, לולבים והדסים

שוין אויף לאַגער

ה. ארפינגער,

10 פּולנאַצנאַ 10

יין כשר!!

ווער עס וויל זיך איבערצײַגען, אַז ווײַן דאַרף זײַן גוט, כאָטש ער קאָסט ביליג עמפּפעהלען מיר פון דער נײַער׳ ערעפענטער ווײַן און מעהד פאַבריק

אַ פלאַש פון אַ ¼ ליטער זעהר גוטען ראָזינען ווײַן
צו פאַבריקס-פרײַזען

נאָר 65 גראָשען.

בעמערקונג: צו דער בעקוועמליכקײט פון ג׳ פובליקום בעקומט מען אין ראַיאָן גרינעם מאַרק און שײַבלערס מאַרק דעם אויבענדערמאָנטען ¼ ליטער גוטען ראָדזינען-ווײַן אַ פלאַש צום פּרײַז 65 גראָשען ווי אויך אַלע אַנדערע סאָרטען ווײַנען צו פאַבריקס פרײַזען אין די ווײַן-געשעפטען 1) פ. ליפּעל. גרינער מאַרק 8; 2) ח. בלאַנקעט, גלובנאַ 69.

מיט אכטונג

ווײַן און מעהד-פאַבריק „פּראָגרעס"
אַלטער מאַרק 2

בעקאַנטמאַכונג.

דערמיט מאַך איך בעקאַנט מײַן ג׳ קונדשאַפט אין לאָדז און פּראָווינץ, אַז איך בין צוריקגעקומען פון לאָנדאָן און פּאַריז מיט די נײַעסטע מאָדעלען פון מענטלען און קאָסטיומען. מײַן שנײַדער-אַטעליער איז ווײַטער טעטיג, עס ווערט אַלעס אויסגעפערטיגט אונטער מײַן אויפזיכט. ערשטקלאַסיגע אַרבײַט ווי אויך ערשטקלאַסיגע פעלץ-אַרבײַט. צוגענגליכע פרײַזען. גוטע בעהאַנדלונג.

מיט אכטונג מ. גאַלינסקי, פּיעטריקאָווער 41
קווער-אָפיצינע, 1-טער שטאָק.

לאָדזער יוד. געזעלשאַפט צו העלפען טויב-שטומע

„עזרת-אילמים" זשעלאַנאַ 23.

דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט, אַז אין לאָקאַל פון דער געזעלשאַפט „עזרת אילמים", זשעלאַנאַ 23, וועט לויט׳ן מנהג פון יעדען יאָהר

געדאַווענט ווערען

ראש השנה, יום כפור און סוכות

מיט ערשטקלאַסיגע חזנים.

בילעטען פערקויפט די מעראַיינס-קאַנצעלאַריע טעגליך פון 9—2 און פון 4—8 אָווענד.

אויפּאָדערונג.

די פערוואַלטונג פון די באַלוטער „נטילת-חסדים-קאַסע" אַלעקסאַנדראָווסקאַ 13, פאָדערט אויף די פערוואַלטונג פון „משמרת החולים" אין באַלוט, אַלעקסאַנדראָווסקאַ 6, פאָלגענדע הערען:

1) מתתי׳ פּאָמעראַנץ, זגערזשער 51; 2) דוד קויפמאַן, אַלעקסאַנדראָווסקאַ 26; ישראל לײַזער קאַפּעל, אַלעקסאַנדראָווסקאַ 6; 4) מענדעל רויזענפעלד, זגערזשער 64; 5) יצחק לײב קלאַנג, אַלעקסאַנדראָווסקאַ 15; 6) מענדעל באַזשיקאָווסקי, גרויסמאַנאַ 9; 7) יעקב הערש שמולעוויטש, גענשאַ 7; 8) יוסף שמולעוויטש, גענשאַ 7; 9) שאול יויגאַצקי, לאַגעווניצקאַ 22; 10) אברהם הערש בערלין, ציגעל-באַלוט 6; 11) משה דיזענהויז, זגערזשער 36; 12) יוסף גאַווראָנסקי, אַלעקסאַנדראָווסקאַ 36; 13) וואָלף וויגאַצקי, לאַגעווניצקאַ 22.

אַזוי ווי איהר האָט אײַך געבאָרגט אין אונזער ג״ח-קאַסע צו 100 זל, און פּראָצענט אויסצוצאָהלען צו 4 זל. יעדע וואָך און איהר ווילט נישט גוטוויליג בעצאָהלען, פראַצדעם וואָס מיר האָבען אײַך שוין עטליכע מאָל אויפגעפאָדערט, דעריבער געבען מיר אײַך צײַט דעם לעצטען טערמין, אויב איהר וועט נישט בעצאָהלען אין משך פון 3 טעג וועלען מיר געצווינגען זײַן קאָסטען צו מאַכען.

די פערוואַלטונג פון דער ג״ח-קאַסע אין באַלוט
פרעזעס: דוד שמולעוויטש.

בעקאַנטמאַכונג.

איך מאַך בעקאַנט דער געעהרטער קונדשאַפט אַז בײַ מיר בעקומט מען אַ גרויסען אויסוואַהל פון

פערשידענע קלײדער

אויף חתונות, בעלער, חופּה-קלײדער און וועלאַנען אויף

אַפּנויץ

נײַעסטע פאַסאָנען! קומט און איבערצײַגט אײַך.

מיט אכטונג פאַסטאָוועלסקאַ.
ציגעלגאַס 59, פראָנט 1. שט.

Dr. Z. Rakowski

ספּ. פאַר אויערען-, נאָז-, האַלז- און לונגען-קראַנקהײטען
9 קאָנסטאַנטינער 9, טעלעפאָן 127-81.
שפּרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אָן אין לעשניצע זגערזשעל 17 פון 10—11 און פון 2—5.

בעקאַנטמאַכונג.

דער בעוואוסטער ערשטקלאַסיגער

פּענסיאָנאַט „עלבינגער"

לאַסק, בײַ לאָדז, נעמט אָן געסט אויף ר״ה, יוכ״פ און סוכות.

פערזיכערט די בעסטע צופרידענהײט!

בעמ.: אויך ווערט פאַרבערײַט דער פּענסיאָנאַט פאַר׳ן ווינטער-סעזאָן.

מיט אכטונג עלבינגער.

18455

דינסטאג, דעם 16-טען ד. ח. קומט פאר אנ'אפצייכנונג

„לינת הצדק"

מיטגלידער און סימפאטיקער פון דער נאכט=פאנאטאוויע, ווער עס גבעטען זיך צו פערשרייבן אין דער פערייניס-קאנצעלאריע, כדי אנטיילצונעהמען אין דעם אפצייכנונגס=טאג.

פערשרייבען קען מען זיך דינסטאג און מאנטאג פון דער פריה ביז'ן אווענד. 18993

בעקאנטמאכונג.

דערמיט האב איך דעם כבוד בעקאנט צו מאכען דער ג. קונדשאפט, אז דעם 15/7 ד. י. בין איך ארויסגעטרעטען אלס שותף פון דער פירמע שווארצמאנ און גרינשפאן, פעטריקאווער 17, און פון דעם דאטום פיהר איך מיין פעליץ=ווארען=געשעפט אויף לעצער ב׳זיץ איך א גרויסען אויסוואהל פון פוטער אויך ענצעלנע פעלצלעך. דאמען-מאנטלען און קאסטיומען פארמונג און בעשטעלונג אונטער דער ליישונג פון בעקאנטען דאמען-אטעליער

אונטער דער פירמע „בעקער און גרינשפאן" פעטריקאווער 66 טעל. 21-190

א. בעקער.

ערשטקלאסיגער הערען=שניידער=אטעליער

פון א.ח. קוטשינסקי פאמארסקא (שרעדניא) 3

מאכט בעקאנט, אז צום ווינטער-סעזאן ווערט אנגענומען אלערליי בעשטעלונגען ווי אויך פעלצען מיט די לעצטע אויסלענדישע מאדע זשורנאלע.

צוגענגליכע פרייזען! גוטע בעהאנדלונג! קומט און איבערציגט אייך!

מיט אכטונג

A. CH. KUCZYNSKI, Pomorska 3.

Z PRAWAMI GIMNAZJÓW PAŃSTWOWYCH

GIMNAZJUM HUMANISTYCZNE MĘSKIE

I. KACENELSONA

Cegielniana 28, tel. 151-79

אין אונזער ערשטער העברעאיש-פוילישער **פרעבעל=שולע** (גן=ילדים) ווערען אנגענומען קינדער אין עלטער פון 4 יאהר. (די שפילען און ארבייטען פון די פרעבעל-קינדער קומען פאר, ביי שענע וועטערען אונטער'ן פרייען הימעל). אין די פאראלעלע אנפאנגס-קלאסען ווערען אנגענומען קינדער פון 6 יאהר אן.

מיט אנמעלדונגען טאג-טעגליך פון 9 – 2 פארמיטאג און פון 5 – 7 נאכמיטאג.

די דירעקציע.

XX יעהריג דאווענען אין פילהארמאניע-זאל XX

דערמיט וועגען מיר מודיע די געעהרטע מתפללים פון פילהארמאניע, אז דעם **ראש השנה ויום כפור הבע"ל** צום צוואנציגסטען יאהר וועט דאווענען דער אין לאדז בעליבטער און פאפולערער אבערקאנטאר פון ביאליסטאק

ר' מאיר פאדראבינעק

מיט'ן אנטייל פון פראפ. פערשטארקטען און נוט-איינשטודירטען כאר אונטער דער ליישונג פון יונגען טאלאנטפולען דיריגענט **הערש רוביז,** וועלכער האט פארגעברייט ספעציעלע נייע קאמפאזיציעס.

☞ פערזעהט אייך בעצייטענס מיט איינטריטס=קארטען. ☜

דער בילעטען-פערקויף הויבט זיך אן היינט, דינסטאג, דעם 9-טען ד. ח. און טעגליך פון 9 פריה ביז 8 אווענד אין קאסע פון פילהארמאניע.

בעמערקונג: ווער עס וויל עולה לתורה זיין אין די ימים נוראים, זאל זיך פערשרייבען אין קאסע בעת'ן אויסקויפען דעם בילעט. די נדרים און נדבות פון די עליות איז בעשטימט פאר'ן קרן קימת לישראל. 18407

בעקאנטמאכונג.

די פערוואלטונג פון דער וויל קער שוהל

מאכט בעקאנט, אז זונטאג פ' תצא ד. 31/8 ד. י. הויבט מען אן

צו פערדינגען פלעצער

אויף דעם יאהר תרצ"א הב"על. דעריבער בעטען מיר אלע מתפללים און אלע, וואס ווילען דינגען פלעצער, וואס פריהער זיך צו בעזארגען מיט בילעטען, ווייל אהיים וועלען קיין בילעטען ניט געשיקט ווערען.

בעמערקונג! דער בעוואוסטער חזן ה' ליים ווי אויך דער בעקאנטער דיריגענט און קאמפאזיטאר ה' סאכאלאווסקי מיט א פערגרעסערטען כאר וועלען דאווענען א גאנץ יאהר יעדען שבת.

אהן בילעטען וועט קיינער נישט ארייגעלאזט ווערען, אזוי מענער און פרויען.

דאס פערדינגען פלעצער קומט פאר זונטאג פון 4–8 אוו. און יעדען טאג פון 7–9 אווענד. 8429

שבועה דאורייתא

לויט'ן פסק-דין פון מורה הוראה ר' פינטשע לורייע וועט מאנטאג, 15/9 ד. י. 12 א זייגער בייטאג שווערען אין דער אלט שטאטישער שוהל

לייביש האמער

אנ'איידעם פון ר' שלמה יוזעפאוויטש אלטער מארק 5, סוחר פון לאדז, וואס האט א בויד אין דער הלע אגראדאווע 3 וועגען א סכסוך מיט יוסף אייזענמאן.

בעקאנטמאכונג.

די פערוואלטונג פון דער וואהלינער שוהל

וואלטשאנסקא 6

מאכט דערמיט בעקאנט די ג' מתפללים, אז דינסטאג, פ' תבא, דעם 9 סעפטעמבער ד. י. הויבט מען אן

צו פערדינגען פלעצער

אויף דעם יאהר תר"צ הבע"ל, דעריבער בעטען מיר אלע מתפללים, וואס האבען אייגענע פלעצער ווי אויך וועלכע האבען גע'דונגענע פלעצער, צו קומען וואס פריהער צו דינגען זייערע מקומות. ווער עס וועט נישט קומען ביז'ן 15/9, פערלירט די חזקה. וכל הקודם זכה. מיר מאכען אויך בעקאנט, אז דאס יאהר וועט דאווענען א זעהר בעריהמטער חזן. די פלעצער ווערען פערדינגען יעדען טאג פון 6 ביז 10 א זייגער אווענד.

די פערוואלטונג פון דער וואהלינער שוהל.

דעם טיפסטען ביילייד דריקען מיר אויס אינזער חשוב'ן מיטגליד יודל לובאבינסקי מיט זיינע זיהן אברהם, מאטעל, יענקעל און איידים ברוך אראנאוויטש צו ליבען טויט פון זייער אינפערגעסליכער פרוי, מוטער און שוויגערמוטער

נ"ע

קיילה רויזע

מיר טרייסטען אייך מיט'ן טראדיציאנעלען המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים

די פערוואלטונג פון פיש-סוחרים-פעראיין אין לאדז, פאמארסקא 18.

מעומק לבנו אנו מברכים בברכת מזל-טוב את אחותינו היקרה

מרת חיי ווינברגר

עם מר יעקב זידנר

יזרח מזלם כשמש על הרי יהודה וירושלים

המברכים

ליבל ווינברגר ורעיתו

מעומק לבנו אנו מברכים בברכת מזל-טוב את גיסה ואחותינו

מרת חיה ווינברגר

עם מר יעקב זידנר

יזרח מזלם כשמש

המברכים משה בענדעל ורעיתו

א הארציגען מזל-טוב ווינשען מיר אונזערע מחותנים

הערש בער ווינבערגער און פרוי

צו דער פעילאבונג פון זייער טאכטער

פרל. חיה ווינבערגער

מיט ה' יעקב זיידנער

מיר ווינשען זיי זאלען דערלעבען פון יונגען פאר פיל נחת

פאמיליע בוסקאוואדא

„אונזער היים"

ער יוד. וואוינונגס-קאאפ. ביי די מאגאזין שניידער אין לאדז

עפענטליכע מעלדונג!

דער וואוינונגס קאאפ. „אונזער היים" האט אנגעהויבען פערגאנדער מויען די הייזער, וואס זענען פארגעזעהען אין זיין פלאן.

די הייזער געפינען זיך זשעראמסקיעגא (פאוסקא) 10.

געציילטע וואוינונגען זענען נאך פריי.

חעגען בעדינגונגען ערטיילט אינפארמאציעס דער סעקרעטאריאט פון קאאפ. (עלציא 1 מאי 2) אלע אווענד פון 8–10 חוץ פרייטאג און שבת

אכטונג, מיטגלידער! שבת ד. 13 ה. ח. 7 אווענד קומט פאר אין לאקאל 1 מאי 2, אנ'אויסערארדענטליכע פערזאמלונג אין שייכות מיט דער בוי-ארבייט. אלע קומען פינקטליך.

פערוואלטונג פון וואוינונגס קאאפ. „אונזער היים" אין לאדז.

פערבאנד פון קליינהענדלער אין פוילען

אפטיילונג אין לאדז, אלעקסאנדריסקא 19 (מרדכי' גאבעס גאס)

מיר מאכען בעקאנט אלע לאדזער הערינג=הענדלער סון אלע לאדזער פלעצער ווי אויך אלע לאדזער הערינג=געוועלבער, דאס זונטאג, דעם 14/9 פינקטליך 5 א זייגער אווענד קומט פאר

א פערזאמלונג

פאר מיטגלידער און נישט מיטגלידער. אלע וואס האנדלען מיט הערינג מוזען קומען ווייל עס האנדעלט זיך וועגען אייערע אייגענע אינטערעסען.

מיט אכטונג די קאמיטע פון דער הערינג-סעקציע.

גלייכצייטיג מעלדעט דער פערבאנד פון קליינהענדלער פון אלעקסאנדריסקא 19, אז זונטאג, ד. 14/9 7 אווענד קומט פאר א פערזאמלונג פון אלע מארק-שטייער פון באלושער פלאץ. עס האנדעלט זיך וועגען פלאץ-פראגע. מיר פאדערן אויף אלע צו קומען פינקטליך.

מיט אכטונג די פערוואלטונג.

זונטאג, דעם 14-טען ד. ח. 12 א זייגער פארמיטאג קומט פאר אויפ'ן בית-החיים די ענטהילונג פון די מצבות נאך אונזערע אינפערגעסליכע

ח' רחל סטריקאווסקא ז"ל און פריידע ווייסבערג ז"ל

צו וועלכע אלע קרובים, פריינד און בעקאנטע ווערען געבעטען פינקטליך צו קומען.

נחמן סטריקאווסקי און קינדער יודל ווייסבערג.

אידא הערשקאוויטש
יעקב ריכטער

פערלאבט

לאדז, אין סעפטעמבער 1930

א לעהרער

מיט רעגירונגס-רעכט 16 יאהר פראקטיקירט, צוטמלט לעקציעס פאר שילער און דערוואקסענע: פויליש, דייטש ארטאגראפיע, מאטעמאטיק, און בוכהאלטעריע.

שיף, שוו. יאקובא 12 יעכטע אפיציגע 1 שטאק וו 29

צו דער פעילאבונג פון אינזער ליבע פריינדין פרל. פאלא גליקסמאן מיט ה' חיים סעניאר

ווינשען מיר זיי פיל גליק און עוויגעס צופרידענהייט זאל זייער לעבענס-וועג מיט בלומען בעצירט זיין

עלטערן און געשוויסטער ווייגריב

עלטערן און געשוויסטער בזשעזשינסקי און י. מידלאוש און פרוי

8-ונג פון היזוורטינס

גארדינען און קאפעס

בעהמט אן צום וואשען און כפעצי' אויפצוציהען אויף די ראחמען

צוגענגליכע פרייזען

עווא. געליצקא 7 ח. 10

פאבריק פון גארדינען, קאפעס, שטארן, פארטיערען, וויטראזשען, טיפיכען, עטאמינע א.אז.וו. הורט און דעטייל-פערקויף

IZAK BER

פעטריקאווער 85, טעל. 119-34

דראט-צוימען

געזיפלאכטענע, געוועבען, געלעכער-טע, ראביץ-געוועבען און אלע מעטאלען עספעציעלט צו ביינע זריזן

RUDOLF JUNG

Łódź, Wólczańska 151, telefon 128-97.

אכטונג, חברים פון צענטראלען ראד-פערק, הר=פעראיין

מיר בעטען אלע חברים אנטייל צו נעמען אין דער ענטהילונג פון דער מצבה פון אינזער געטרייען חברס פון דער רעוויזיאנס-קאמיסיע אברהם בליצבלאה'ס מוטער

נ"ע נאכע

וועלכע קומט פאר זונטאג דעם 14 ד. מ. פינקטליך 12 אזייגער בייטאג

די פערוואלטונג

פערלאנגט נור
גומי-אבצאסען
מיט דער נייער מארקע
„LUX"
„Lux" - אבצאסען זענען געמאכט פון ערשטקלאסיגע מאטעריאלען, זענען דויערהאפטיג און זעהר ביליג
צו בעקומען ב"י
M. WAJNACHT Łódź, Nowomiejska 31.
אכטונג: ביים איינקויף פון גומי-קלעצער „Lux" בעקומט מען גראטיס א רעקלאמע-בילעם.

L. Friedland
מאגאזין פון עלעגאנטע שיך
לאדז, ציגעלגאס 51, טעל. 171-41
עמפעהלט צום בעפארשטעהענדען הערבסט סעזאן אין א גרויסען אויסוואהל

שיך
פאר דאמען פון דער לעצטער קרעאציע און מאדע, פאר מענער, פון אייגענער אויסארבייטונג און פון די בעסטע מאר-קעס פאר שול-קינדער.
בעמערקונג: שיך פון דער מארקע „CENTRA" צום פרייז פון 36.90

א גרויסע קאווע-קארטעל 12
ווארונש-קארטען
נור 70 גר.
פאלודניאווא 17.
בייסט ווארט פאלודניאווא 17

Do Wiadomości Rodziców i Młodzieży!
8 klas GIMNAZJUM ŻEŃSKIE **KLARY WOLFSONOWEJ**
i przedszkole „Świat Dziecięcy" POMORSKA 18 (w morg. ogrodzie)
komunikuje:
1. Klasa 8-ma otwarta.
2. Prawa na bieżący rok szkolny 1930/31 gimnazjum spodziewa się otrzymać w najbliższym czasie.
3. Pracownie fizyczna, chemiczna i przyrodnicza, zostały urządzone.
4. Lokal szkolny znacznie powiększony.
5. Wszystkie klasy od A do 8 włącznie są czynne.
6. Do przedszkola i klas A, B i C przyjmowani są również i chłopcy dla których zakres przedmiot. judaist przyst. do wymagań rodziców
7. Na wychowanie zwraca się specjalną uwagę.
8. Dzieci przedszkola i klas A, B i C z dalszych dzielnic mogą być przyprowadzane do szkoły i odprowadzane do domu przez specjalnego funkcjonarjusza szkolnego.
9. Wysokość opłaty za naukę dostos. do obecnych ciężkich warunk.

UWAGA: Ponieważ w bieżącym roku szkolnym upływa 30-lecie pracy przełożonej na niwie pedagogicznej Gimnazjum przeznacza dwa bezpłatne miejsca dla uczenic klasy 4 niezamożnych, a zdolnych, jako stypendjun im. b.p. Izrae'a Wolfsona.

Zapisy przyjmuje kancelarja Gimn. codziennie oprócz świąt od 9 do 1-ej i od 5 do 7-ej.
Początek lekcyj dn 3 września o g. 8 m. 30.

GIMNAZJUM ŻEŃSKIE
JóZEFA ABA
w ŁODZI, ZIELONA 10, tel. 122-12.
איינשרייבונגען פון קאנדידאטקעס אין אלע קלאסען נעהמט אן דער סעקרעטאריאט טעגליך פון 10—1 בייטאג.
Dyrektor (—) J. AB.
אכטונג! פארשולע (PRZEDSZKOLE) ביים גימנאזיום אונטער דער לייטונג p. Felicji Kędrzyny

א קוואליפיצירטער
שטעפער-גזעלען
וועלכער זאל קענען ריכ-טעווען און נייהען קען זיך מעלדען אלטשטאט 15 ביים שטעפער סענדרע-ראוויטש.

א קוואליפ צירטע
קראפט-שפולערין
אן אבערלאק - נייערין און א רעפעויר-קע צו כוויטערס ווערען געזוכט ביי זעלדער קילינסקי 36/38

מזל-טוב. צו דער חתונה פון אונ-זער ליבע שוועסטער און שוועגערין פרל. לושקא עדעלמאן
מיט ה' אימשע גרינבערג
ווינשען מיר זיי א הערליכע צוקונפט און א גליקליך צוזאמענלעבען.
גענא און ישראל מאלעניצקי
און יאקוב אבא

אלטע גיטארען
און פידלען
קויף איך און רעפעריר אויך איינגאנצען צופא-לענע. מוזיק אינסטרומענ-טען-ביורא Höhne .-
Aleksandrowska 64.

אלעהר-יונגע
און א געזעל
ווערען געברויכט, ביים טאמבורירער
מ. מיעדזינסקי, אגראדאווא 8
בעמ. איך נעהם אן צו טאמבורירען סאטין-דעקען צו 9 זל. א פאר

מזל-טוב:
ווינשען מיר אונזער געעהרטען שעף ה' אבע הערש וואלמאן און פרוי צום געבורט פון זייער
זוהנעלע
און מיר ווי.שען א גליקליכע און גרינגע דערציהונג
דאס פערסאנאל פון קאנפעקציע-געשעפט א. ה. וואלמאן, נאמאמיסקא 28

טליתים-פאבריק
אויסארבייטונג פון וואלענע, האלב וואלענע און זיידענע טליתים כמו טערקישע ווי אויך טליתים-קטנים הירט און דעטייל בעקומט מען ביליגער ווי איבעראל ביי יוסף קאזשוך פולנאצנא 12.

ווענערישע קליניק
כירורגישע
„SANATO"
אגראדאווא 10 טעל. 213-57
1-טע און 2-טע קלאס
ערצטליכע אויפזיכט
איבער דער מוטער און קינד.
פרייזען פון געבורט
אין 2-טע קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס-מיטלען.
200 זל.

Dr. med. Oskar Winter
Choroby wewnętrzne
i zatrworzenia nerwowe
Piotrkowska 113, telefon 200-06
Przyjmuje od 4—6 po poł.

DR. MED.
S. Heinrich
פאמארסקא 10, טעל. 147-67
צוריקגעקעהרט
ספעצ. פאר קינדער- און אינערליכע קראנקהייטען קווארץ לאמפען, ליכט בעדער, דיאטערמיע
קבלת-פנים-שעה'ן פון 12 — 2 און פון 4 — 7 נ׳כמ.
פאר אונבעמיטעלטע לעמעניגע פרייזען.

ערשטקלאסיגער
דאמען = שניידער
און קירזשנער - ווערקשטעל
מ. בייטשטיין, זגעזשער 24
ווידער טעטיג.
ס'ווערען אנגענומען בעשטעלונגען צום ווינטער-סעזאן, אויף פאקען- און שטאף-פאלטען, לויט ד. נייעסטע מאדעלען. ציגענליכע פרייזען.

ביז היינט
איז געפאלען!
15 000 זל. אויף נומער 46.100
15.000 זל. אויף נומער 82,158
15 000 זל. אויף נומער 100,924
15 000 זל. אויף נומער 171,274
10 000 זל. אויף נומער 104 675
10.000 זל. אויף נומער 168 976
10.000 זל. אויף נומער 189.602
10.000 זל. אויף נומער 207,960
10 000 זל. אויף נומער 69,854
10.000 זל. אויף נומער 131,194
10.000 זל. אויף נומער 62,439
די ציהונג פון דער גרויסער 5 טער קלאס דוי-ערט ביז'ן 14-טען אקטאבער ד. י. — מ'קען געווינען האאלע סומעס אויף דער אלגעמיינער סומע
28 מיליאנען זל.
מיר רופען צו קויפען ביי אונז לאסען
E. LICHTENSTEIN
ŁÓDŹ
I אפטיילונג פיעטריקאווער 11
II אפטיילונג פיעטריק. 72 נעב. גראנד האטעל
צענטראלע פון דער קאלעקטור:
Warszawa, Marszałkowska 146
Konto P. K. O. 64.209
די פירמע עקזיסטירט פון 1835 יאהר.

Dr. med.
IGNACY MARGOLIS
ספעציאליסט פאר אויגן-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
נעהמט אן פון 1–2 נאכמ. און פון 5–7 אווענד
אל. קאשטשושקי 21
2 טויער, טעל. 165-17.

Dr. med.
J. Lubicz
ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 18-31
קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער איינגענע פראצעדורע פון זעמשליכע ארטאפעדישע אפאראטען, אוי: קלאמערס אויף פלאטפוסען, קינסטליכע גליעדער א. א. וו. נעמט אן פון 2,30 ביז 4,30 נאכמ.

עלעגאנטע פרויען
נוצען אויס דעם פערקויף פון פערשידענע מאדערנע פאלטען מיט נאטירליכע
פאריזער שרינדען
בעשטעלונגען ווערען ערשטקלאסיג אויסגעפיהרט
קאנסטאנטינער 15, צוסער,
מעדליך פריזערקעס קענען זיך מעלדען.

Dr. HERSZFINKIEL
Zawadzka 15, tel. 111-87
ספעציאליסט פאר קינדער-קראנקהייטען
צוריקגעקומען
און נעמט אן פון 8–9½ און פון 3–5 נאכמ.

— D-ra chem. —
Eugenjusza RITTA
PIOTRKOWSKA 126.
אנאליזען ערצליכע
אנאליזען עכנישע
נעהמט אן דאס כעמישע לאבאראטאריום פון

טליתים-פאבריק
אויסארבייטונג פון וואלענע. האלב וואלענע, זיידענע טליתים כמו טעריקישע, קאלאמעיער, ווי אויך טלית קטנים, הורט און דעטייל מיט אויספערטיגונג, אויך גארטלען, שפאניעס און ציצית
בו בעקומען ביליגער ווי איבעראל, ביי
א. ח. ציטרינאווסקי, קאמיעננא 1
אין 2. טויער פארטער. קומט איבערצייגט אייך!
בעמערקונג: ווערען אויך אנגענומען אלטע טליתם צום וואשען.

אין דער 7 קלאסיגער
קנאבען שולע פון
נ. פינהויז
זאוואדזקא — 26 —
ווערן אנגענומען קינדער אין עלטער פון 5 יאהר.
בעמערקונג: די שולע עקזיסטירט שוין 37 יאהר און אויסער די אלגעמיינע למודים, וואס ווערען גרינדליך געלערנט לויט דעם רעגירונגס-פראגראם, צייכענט זי זיך אויס מיט איהר גרויסען פראגראם פון אלע יודישע למודים.

Dr. med. NIEWIAŻSKI
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
נעמט אן פון 8–10 פארמ. 1–3 און פון 5–9 אוו. זונטאג און יום טוב פון 9–1 פארמ.
בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

Dr. med. B. From
ספעציאל-ארצט
פאר אקושער און פרויען-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
זאוואדזקא 46, טעל. 61 = 142
נעהמט אן פון 3–5 נאכמיטאג.

Dr. med.
H. Gutstadt
ספעציאל-ארצט
פאר אקושער און פרויען-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
אבאדניא 62 (צעגעלניאנא 23) טעל. 129-52
נעהמט אן פון 5—7 אווענד.

Dr. J. Polakow
קינדער-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
און האט זיך איבערגעצויגען אויף
פיעטריקאווער 109 טעל. 139-75 צו: מער שטאק פראנט

DOKTOR
H. WOŁKOWYSKI
צעגעלניאנא 25, טעל. 126-87
צוריקגעקעהרט
ספעציאל-ארצט פאר הויט- און ווענערישע קראנקהייטען. מענער - שוואכע. אלע ארט אנאליזען, פאלקטראטעראפיע, בעהאנדלונג מיט קווארץ - שטראהלען
נעמט אן פון 8 – 2 נארמ. און פון 6 – 9 אווענד

MIĘDZYNARODOWE TRANSPORTY
ROBERT THOMAS I S-ka
Piotrkowska 85, tel. 208-31, 106-49.

אמנעסטיע פאר פערלעגענע שטייערען

אין די נאהנסטע טעג זאל פערעפענטליכט ווערען א דעקרעט

וואַרשאַ, 11. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) פון די פּאָליטישע קרייזען גיט מען איבער אז אין די נאָהענסטע טעג זאָל פערעפענטליכט ווערען אַב׳אַמנעסטיע פאַר אַלע פערלעגענע שטייערען. דער פּראָיעקט פון דער אַמנעסטיע זאָל שוין זיין פערטיג און אי ןדי נאָהענסטע טעג זאָל ער פערעפענטליכט ווערען.

די נעכטיגע זיצונג
פוי מיניסטארן ראט

וואַרשאַ, 11. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) א שטאַרקע ןאיינדרוק האָט געמאַכט אין די פּאָליטישע קרייזען דער פאַקט וואָס אויף דער נעכטיגער זיצונג פון מיניסטאָרען ראַט האָט מען גאָרנישט גערעדט וועגען די געשעהענישען נאָר עס איז בעטראכט געוואָרען איין פונקט: די צוגאָב קרעדיטען פון 15 מיליאָן זלאָטעס פאַר ארבייטסלאָזע.

דעמאנסטראַציעם אין לעמבערג

לעמבערג, 11. (טעלעפאָניש) היינט איז פאָר געקומען א דעמאָנסטראַציע איינגעאָרדענט דורך די פּ.פּ.ס. די פּאָליציי האָט די דעמאָנסטראַציע פונאַנדערגעטריבען, 5 פּערזאָן זענען דערביי פערוואונדעט געוואָרען.

היינט וועט די אַרעסטירטע דעפּוטאַטען
איבערגעגעבען ווערען דער בעשולדיגונגס-אקט

וואַרשאַ, 11. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) אין משך פון היינטיגען טאָג איז די לאַגע געוואָרען קלאָרער, די שטימונג רוהיגער, הגם עס האָבען זיך געהאַט פערשפּרייט קלאַנגען, אַז עס איז אַרעסטירט געוואָרען דער גאַנצער צ. ק. פון דער פּ.פּ.ס.׳ישער פּאַרטיי, אַלע מיטאַרבייטער פון „ראָבאָטניק״ א. אַז. וו. אָבער די אַלע קלאַנגען האָבען זיך אַרויסגעוויזען פאַר נישט ריכטיג.

אַ ביסעל קלאָרקייט האָט אויך אַריינגעטראַגען אין דער לאַגע דער האַלב אָפיציעלער בעריכט פון דער פּוילישער טעלעגראַפען אַגענטור אי ןוועלכען עס ווערט ערקלערט, אַז עס זענען אַרעסטירט געוואָרען דעפּוטאַטען, וועלכע ווערען בעשולדיגט אין בעגעהען גנבות, מיסברויכען און אויך אין אַנטימלוכהשער אַרויסטריטען.

עס איז אויך שוין בעוואוסט, אַז דער גרעסטער טייל אַרעסטירטע געפינט זיך אין בריסקער פעסטונג.

היות לויט׳ן געזעץ דאַרף מען א אַרעסטירטען אין משך פון 48 שעה מעלדען אין וואָס ער ווערט בעשולדיגט איז שוין היינט קיין בריסק אַרויסגעפאָהרען דער פּראָקוראָר פון קרייז געריכט מיכאַלאָווסקי וועלכער וועט זיי ערקלערען אין וואָס זיי ווערען בעשולדיגט.

הענדערסאָן וועגען די יודישע נאַציאָנאַלע היים

גענף, 11. (יט״א טעלעגראַפיש). דער ענגלישער אויסערן מיניסטער הענדערסאָן האָט דאָ אָבגעהאַלטען אַ פּרעסע קאָנפערענץ. דער יט״א פאָרשטעהער האָט געפרעגט הענדערסאָנען ווי אַזוי די ענגלישע רעגירונג שטעלט זיך פאַר די רעאַליזירונג פון דער יודישער נאַציאָנאַלער היים. הענדערסאָן האָט דערויף געענטפערט: מיר פערשטעהען די אויפגאַבע אַז דערביי דאַרפען די אַראַבישע אינטערעסען נישט איגנאָרירט ווערען, די יודען אָבער פערגעסען דערביי וועגען די רעכט פון די אַראַבער.

דער פאָרשטעהער פון „מאַנשעסטער גאַרדיען״ האָט אָנגעפרעגט צי די איצטיגע סעסיע פון פעלקער בונד וועט זיך בעשעפטיגען מיט׳ן פּראָבלעם פון די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען, הענדערסאָן האָט דערויף געענטפערט: ניין.

פאָלקס-פּאַרטיי
אונטערגענומען די איניציאַטיוו צו שאַפען אַ אַלגעמיינעם יודישען בלאָק

וואַרשא, 11. (טעלעפאניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) היינט איז פאָרגעקומען א בעראַטונג פון די פאָרשטעהער פון דער פאָלקס-פּאַרטיי, קליינהענדלער און האַנדווערקער. עס איז בעשלאָסען געוואָרען אונטערצונעהמען די איניציאַטיווע פון שאַפען אַ אַלגעמיינעם יודישען בלאָק.

ווער וועט פערטיידיגען
די אַרעסטירטע דעפּוטאַטען

וואַרשא, 11. (טעלעפאניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) לויט אַלע וואהרשיינליכקייטען וועלען אַלס פערטיידיגער פון די אַרעסטירטע דעפּוטאַטען אַרויסטרעטען די אַדוואָקאַטען שמיראַוווסקי, שישוין זיין פערטיג און אין די נאָהענסטע טעג פון וואַרשאַווער אוניווערזיטעט יאַן נאַוואַדוואַרסקי.

ביי דאַרם-קראַנקהייט

רעכבער און גאַל-ליידען, פעט ווגבס, גיכט, מאַגען און דאַרם-קאַטאַר, בעשוועדעקטס פון דער ד קראַרם-הא ד, ערקראַנקונגען פון ענד-דאַרם בעווירקט דאָס נאַטירליכע ביטער-וואַסער Franciszka Józefa שנעל און שטרצער. צו בעקומען אין אַלע אַפּטייקען און סקלאַד-אַפטייקען.

סיים-מאַרשאַלעק דאשינסקי
אבגעפאָהרען קיין אויסלאַנד

וואַרשאַ, 11. (טעלעפאניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) נישט קוקענדיג אויף די אַלע געשעהענישען, איז סיים מאַרשאַלעק דאשינסקי היינט אבגעפאָהרען קיין קאַרלסבאַד, ער איז געפאָהרען אויף אַ געוועהנליכען אויסלענדישען פּאַס.

יודישע קהלה-פערוואַלטונג אין וואַרשא
אפּגעוואָרפען די פאָרשלאָגען וועגען סובסידיע פאר דער שול-אָרגאַניזאַציע און יודישען טעאַטער

וואַרשאַ, 11. (טעלעפאניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) היינט איז פאָרגעקומען א זיצונג פון דער יודישער קהלה פערוואלטונג אין וואַרשאַ. עס איז בעטראכט געוואָרען דער בודזשעט פאַר׳ן יאהר 1931. עס איז בעשטימט געוואָרען 5000 זל. פאַר׳ן יודישען ליטעראַטען און זשורנאַליסטען פעראיין. דאַגעגען זענען אָבגעוואָרפען געוואָרען די פאָרשלאַגען וועגען סובסידיעס פאַר דער יודישער שול אָרגאַניזאַציע און פאַר׳ן יודישען טעאַטער.

די סובסידיעס פאַר די דאָזיגע אינסטיטוציעס וועלען אנערקענט ווערען אויב מען וועט אין די שולען לערנען תנך אין די היטלען, און פאַר׳ן טעאַטער ווידער אויב מען וועט נישט שפּילען פרייטאַג ביינאַכט און שבת.

דאָס ביזאיצטיגע גרעסטע געווינס
15.000 זל.
איז געפאַלען דעם 3-טען ציהונגס-טאָג פון דער 5-טער קלאַס אויף נ׳ 120436
אין דער גליקליכסטער — לאָדזער קאָלעקטור
Samuel Wajnberg פּעטריקאווער 58
אינה.: ס. וויינבערג און ס. קאַ-מאַן.
קיין סיליעס בעזיצען מיר נישט.

קלאַנג-פילם-טעאַטער
Casino
היינט און פאלגענדע טעג!
רעוואָלוציאָנס-פּראָגראַם
BUSTER KEATON
דער אומפערגעסליכער שפּעער פון קאָמישע ראָלען, דער קעניג פון הומאָר, דער ליבלינג פון לאָדזער פובל. אין זיין נייער קרעאַציע ט.ג.
„חתונה אויף צו להכעיס״
אומגעוועהנליכער הומאָר! געלעכטער ביז טרעהרען!
אויסער׳ן פּראָגראַם: קול נג-צונאָבען.
אנהויב פון די סעאַנסען 4.30, 6, 8 און 10.15 אוו. שבת און זונטאַג פּיהטאַרגען פון 12—3 נאַכם. נידריגסטע פרייזען.

21-טע מלוכה-לאָטעריע
5-טע קלאַס, 3-טער טאָג

15,000 — 120446 171274.
10,000 — 62439.
5,000 — 109753.
3,000 — 115186 157550 172864 179366 197032.
2,000 — 9988 62013 63429 70138 92818 120636 131588 136966 164525 177015 186906 186935.
1,000 — 8068 22398 25922 37048 50012 51680 56673 71157 81505 103120 108103 109763 129991 140735 144683 173156 176908 182226 188641 185978 197481.
600 — 2490 6875 16127 24209 31090 41885 51127 54587 66613 66965 67154 67239 80830 84508 88437 89597 90568 91812 97361 98896 100480 104351 117204 122315 123975 124080 138561 139725 141510 144311 170772 175244 175617 179392 183839 186987 191208 191796 200935.
500 — 1619 2666 3441 4282 4607 5419 5686 6257 9187 14266 17597 20344 20758 20931 22152 24817 27049 27083 28948 30188 32134 35447 38146 39840 41563 50210 50342 50345 52267 53141 54492 55829 61628 63202 65189 69741 70323 72535 75660 79279 79834 80835 81312 81932 83311 85213 85415 92303 93228 93795 98410 101686 103915 106424 107201 109678 109855 116261 117879 118855 120996 121056 122485 122592 123097 123848 125280 126512 127167 128674 130289 131158 132817 133870 136074 139762 141335 141581 144683 146486 147810 151911 153871 154116 154454 155676 156812 159919 163863 165032 166303 166512 169099 170776 171770 174212 175263 175545 176451 177625 178598 180731 182193 183104 186267 186543 187583 187732 188018 190356 192129 193324 193572 193735 195898 199583 200196 204216 205547 209548 209549.

250

55 166 80 211 51 87 300 2 557 681 818 972 1684 99 105 263 547 619 34 47 744 76 94 811 45 52 64 88 2012 113 32 48 82 225 303 7 36 405

אין 2-טען ציהונגס-טאָג: איז ווידער געפאַלען אין דער בעוו גרעסער גליקליכסטער קאָלעקטור
פון S. B. ROZENSZTRAUCH
PIOTRKOWSKA 37
דאָס גרעסטע געווינס פון 15000 זל.
אויף נומער 100 924
8 קלאַסען מיל לאָזען און נאָך צו בעקומען.

510 40 54 99 688 749 3128 86 90 96 222 307 40 46 91 683 702 12 22 59 83 904 4022 63 72 162 205 41 433 59 72 501 630 61 74 756 815 17 5240 45 414 46 585 632 715 52 89 909 6035 74 125 97 203 13 24 398 458 82 518 620 58 721 37 77 903 29 62 70 7013 165 351 62 443 78 8199 370 445 81 559 606 923 36 9010 61 71 186 253 812 78 95 967 87 10060 104 295 306 528 673 93 716 18 38 901 5 43 56 11024 80 273 621 67 719 62 82 833 12157 293 345 81 97 644 729 874 966 13088 95 132 69 258 391 432 503 5 11 92 628 45 826 55 920 97 14133 274 81 305 12 564 803 967 15058 488 511 669 703 802 69 937 16125 385 437 534 75 635 770 17019 27 146 94 299 314 404 7 64 702 4 29 743 47 70 871 18230 58 319 484 88 522 44 81 96 756 811 951 90 19046 178 278 384 500 748 815 17 906 20058 117 44 49 308 37 514 628 717 22 838 928 63 21026 101 244 69 563 625 92 717 862 997 22051 114 69 75 78 90 200 442 615 47 751 93 926 23108 33 43 211 360 98 429 41 717 33 71 931 81 98 24055 162 224 66 98 401 508 706 28 885 984.

25089 116 55 212 13 78 388 591 603 15 814 47 26006 146 251 59 63 409 61 506 716 858 76 921 27200 8 826 69 438 854 984 28048 49 110 51 90 202 5 67 354 427 75 716 21 29003 11 259 63 392 543 44 656 728 850 76 901 30210 571 601 9 19 44 783 816 87 31063 440 630 763 838 32057 87 222 306 13 454 563 785 96 191 94 33027 45 61 88 91 186 227 62 90 99 625 68 951 34026 64 102 36 211 89 320 51 409 51 546 63 654 716 35068 214 23 438 627 82 806 23 36009 458 76 684 701 31 918 66 37040 224 46 329 465 99 540 746 819 58 63 980 38111 275 341 402 25 658 708 82 849 58 933 39045 70 102 88 264 70 303 494 638 729 87 850 65 940 40008 24 85 106 66 242 527 93 731 981 41055 155 67 370 564 622 46 42044 216 503 706 35 981 43047 48 72 78 359 79 491 547 60 76 86 620 725 40 89 821 44 56 98 900 17 44249 58 397 455 576 670 779 961 45045 331 69 431 98 514 68 627 68 713 846 63 79 985 88 46070 145 266 89 318 421 89 541 62 65 608 44 52 80 720 46 51 70 90 818 51 956 47168 280 404 588 662 76 749 847 69 921 81 95 48101 207 25 29 305 22 80 486 614 41 99 703 49026 66 87 228 36 81 463 73 97 513 739 67 96 828 912 42.

50051 72 92 117 96 228 59 329 584 735 814 16 937 82 51003 152 393 697 78 52010 150 71 340 75 417 22 43 73 81 598 685 727 43 72 81 889 92 921 53013 21 40 194 309 63 464 98 503 5 40 58 74 631 53 792 95 876 959 54072 116 491 799 996 55062 207 48 307 64 441 75 89 505 670 84 97 725 828 79 982 99 56119 23 49 95 227 323 67 87 425 29 50 78 629 50 61 741 374 83 98 920 60 57027 204 72 322 91 631 716 79 865 78 58040 147 223 43 61 378 448 585 91 715 847 79 90 938 49 72 94 59120 66 320 433 38 65 76 699 60015 122 31 95 203 355 61 495 598 716 20 49 71 839 63 927 61032 113 88 216 88 354 476 788 812 927 50 56 64 97 62038 59 72 232 63 589 605 8 31 716 32 79 855 934 63028 83 150 88 235 389 91 660 95 772 822 911 65 64035 65 322 67 698 741 44 822 33 70 65049 289 588 95 770 975 66046 78 205 36 59 379 709 37 67089 92 147 65 90 207 58 64 93 340 52 85 411 573 774 806 959 82 68233 48 66 94 369 553 80 655 67 78 721 25 29 41 55 75 90 833 991 69004 99 157 225 302 34 525 750 806 60 6 2952 70065 83 173 209 22 76 389 510 79 81 86 608 65 916 17 92 71056 142 49 296 411 18 742 66 87 894 967 72024 65 87 238 369 97 509 22 90 642 731 46 82 920 73015 19 56 122 873 348 403 569 679 887 74023 60 409 75 565 611 29 82 799.

75199 255 364 97 537 78 79 98 786 78 76183 90 93 221 56 70 77 551 57 734 813 954 73 77010 88 320 333 78008 136 54 231 47 331 834 58 68 69 82 658 77 79 705 54 830 66 79045 124 27 69 77 225 321 92 462 695 720 33 41 43 812 934 80022 60 178 90 297 323 58 441 532 709 885 992 81016 19 113 23 83 215 19 402 45 545 676 84 717 50 895 82109 64 69 91 229 300 31 39 79 565 605 25 30 701 66 97 814 903 85 83116 77 203 10 13 339 546 80 889 94784116 85 226 324 444 55 563 71 697 978 85001 36 139 50 209 11 74 329 78 414 649 751 840 92 926 86224 45 53 314 76 494 553 77 671 715 928 84 87130 274 306 63 65 532 699 812 19 35 46 88028 89 183 403 514 633 37 742 868 856 921 92 90057 91 242 84 302 85 422 46 72 658 811 30 994 91000 97 319 639 58 717 24 966 71 89 92045 102 7 48 59 297 317 23 46 93 521 744 81 90 91 873 93144 299 394 404 642 49 700 65 817 95 94002 5 6 50 93 101 73 92 99 223 24 49 400 529 774 81 93 814 15 25 95017 114 63 588 613 76 822 947 95 96003 45 112 393 565 618 57 66 69 76 86 733 50 907 33 57 61 98128 226 27 50 51 71 421 66 531 680 764 804 8 66 93 99035 191 249 52 679 709 926.

100031 37 340 43 47 400 52 581 610 976 101026 145 249 85 444 518 51 53 93 684 76 855 958 102005 105 11 36 96 236 37 385 755 59 800 22 89 978 103012 27 35 216 20 341 87 96 457 90 537 62 643 724 89 925 36 104004 14 96 273 452 84 626 65 73 91 771 804 908 105077 151 79 83 216 21 300 32 497 594 632 99 791 921 106090 148 52 337 443 574 86 608 37 798 816 107079 308 500 68 94 694 863 108083 118 78 433 604 55 759 67 938 49 109806 7 90 102 333 425 28 39 556 612 46 781 82 860 921 44 110002 115 60 94 320 44 79 442 69 671 78 94 863 75 85 959 77 1111 171 205 30 34 38 57 73 372 77 463 525 696 725 835 983 112267 68 84 311 65 684 768 802 34 40 79 984 113029 79 122 58 77 373 408 39 517 617 33 721 22 813 114021 56 110 29 461 516 30 769 804 76 914 79 115049 226 79 376 438 50 511 30 41 716 60 68 77 846 930 116039 109 41 297 314 667 951 117015 124 30 246 412 27 48 566 92 624 57 827 87 909 27 40 118013 64 121 28 402 504 37 46 47 616 86 97 816 97 940 119128 480 120034 35 89 149 310 40 87 403 53 99 721 35 815 914 64 93 121069 319 25 41 501 42 625 730 31 93 800 35 69 122104 289 353 477 99 504 679 720 26 836 123007 8 18 131 258 78 327 446 70 662 771 864 124041 142 52182 205 6 322 28 516 42 95604 71 763842.

125032 48 53 185 92 239 406 37 58 86 541 71 93 611 32 42 74 825 64 77 991 126121 50 75 85 99 312 74 473 593 695 710 32 38 41 877 984 127185 90 216 19 472 502 4 23 51 725 814 919 67 79 12801 23 27 28 158 320 34 66 403 91 501 2 59 628 768 803 58 60 901 129098 151 244 73 80 382 519 25 49 80 83 627 751 88 822 89 958 87 130047 76 97 110 201 31 411 34 501 13 58 60 654 813 131051 60 128 215 21 39 97 343 401 57 59 597 677 91 132039 260 379 409 523 25 39 51 617 65 76 707 53 55 62 813 39 65 73 975 133051 89 159 77 219 22 43 94 437 522 98 655 729 57 91 945 134101 52 67 75 284 305 44 56 421 44 48 526 90 620 706 839 74 922 78 135016 279 302 20 31 38 475 550 61 635 41 975 912 136033 383 95 484 525 99 714 814 23 909 137010 15 20 22 31 98 358 417 43 82 560 63 80 736 66 812 955 138063 156 286 536 60 623 50 723 53 58 802 9 44 52 58 982 139023 26 35 61 161 79 94 238 49 75 89 595 672 85 810 962 140222 322 23 32 463 74 659 822 141065 202 387 97 495 505 748 939 84 142022 55 67 315 469 77 506 87 706 981 143038 52 169 375 94 460 541 53 639 76 703 42 144002 210 62 303 507 26 707 29 61 83 826 36 48 145207 44 311 31 35 85 425 500 2 17 34 99 607 48 65 700 69 97 915 146075 129 59 464 551 676 700 77 854 904 147216 45 83 344 511 41 82 677 773 949 68 148032 152 95 283 93 353 79 487 97 654 60 816 34 52 910 59 149028 91 126 326 51 401 97 563 79 694 723.

150121 312 497 664 79 98 706 12 77 955 151233 44 96 381 568 776 77 801 91 916 26 152244 50 310 70 824 153159 202 28 75 320 23 85 90 429 547 830 50 916 26 154052 66 91 127 43 396 470 643 739 63 972 155037 125 283 362 456 566 82 629 789 882 156119 81 269 418 557 71 780 914 57 70 157059 171 205 65 301 61 456 501 10 27 97 638 52 75 94 869 934 158003 116 27 63 90 209 368 433 531 602 760 64 78 806 914 159126 201 14 33 86 99 302 409 660 730 44 817 74 160014 17 113 62 70 412 14 513 25 48 53 603 778 807 14 959 78 161199 206 62 347 62 558 60 67 676 98 964 162130 44 594 769 821 950 163092 114 39 261 83 354 433 51 68 583 87 655 59 732 925 68 164093 150 75 200 39 492 578 674 96 737 77 165005 119 78 286 507 75 78 87 678 740 92 956 166015 50 60 139 52 312 26 554 662 86 904 46 94 167108 71 313 407 22 518 634 802 11 95 168184 254 63 349 63 568 71 692 723 92 808 17 996 169016 153 238 42 57 65 301 92 558 73 92 611 893 170118 207 465 609 12 961 171051 182 215 33 302 7 495 571 715 943 96 172033 171 218 25 83 415 91 642 56 860 901 13 25 173072 263 306 21 56 514 55 615 46 84 783 843 49 66 930 82 174043 270 450 53 535 36 602 13 30 84 709 53 804 11 982 94.

175078 271 343 97 479 528 60 60 64 615 65 76 77 718 67 983 176086 100 248 336 63 97 443 53 599 627 782 934 87 39 177088 168 230 98 422 77 517 24 698 770 84 993 178023 85 145 206 81 301 513 707 19 20 95 927 74 179060 217 40 315 475 513 75 82 602 804 6 27 69 180010 91 290 367 481 84 517 78 648 715 48 74 904 76 87 181022 57 92 221 45 94 320 510 61 85 614 70 739 930 40 42 83 182316 94 449 601 711 820 971 91 183030 142 305 466 77 515 23 36 635 47 79 818 990 91 184063 290 363 500 9 12 15 40 75 657 805 33 38 185143 219 364 66 88 413 25 90 585 602 7 8 26 77 709 852 902 12 67 81 186012 44 60 66 87 88 144 63 281 99 327 78 437 686 706 903 32 187069 145 64 284 410 18 45 62 792 842 972 188002 26 57 86 124 91 95 264 89 335 415 635 59 86 767 826 956 189024 856 98 480 576 666 75 755 987 99 190078 88 241 835 450 67 76 504 664 891 191054 296 541 74 76 625 57 86 703 5 825 90 967 85 192000 87 286 304 65 69 419 544 655 72 806 999 193036 97 126 223 372 97 416 22 622 52 57 67 709 58 841 907 194031 92 102 40 520 58 76 680 720 56 66 93 802 26 195126 36 85 539 47 92 647 54 784 856 69 80 82 919 196118 23 78 217 30 444 46 517 86 688 832 35 933 40 197100 10 52 267 303 78 577 714 45 950 97 198088 136 275 352 449 59 615 717 24 90 98 199038 285 400 527 630 55 730 830 19 987.

200040 135 70 92 464 70 544 725 99 801 35 945 201075 139 217 79 527 612 30 46 730 61 72 870 86 904 10 202047 148 68 233 59 89 535 81 657 69 76 97 700 2 96 203158 86 310 68 425 57 93 613 27 54 85 719 98 827 67 98 967 85 204037 187 413 73 99 786 838 205232 432 556 88 743 66 71 818 929 46 206035 67 110 306 9 68 72 403 524 707 53 858 76 914 207011 53 687 60 775 829 51 61 67 208210 15 87 415 23 68 585 604 824 938 209027 60 90 131 53 76 83 296 850 75 437 502 93 97 634 778 847 62 69 940 81.

נישט בראוואור נאר רוהיגער שכל

געוועזענער דעפוטאַט י. טאָהן שרייבט אין „נאָווי דזשעניק" וועגן די אַרעסטען פון די געוועזענע דעפוטאַטען:

די ידיעה, וועגן מאַסען־אַרעסטען צווישען די געוועזענע דעפוטאַטען האָט געכטען געמאַכט אַ־פרשיטערענדען איינדרוק.

אמת, צווישען די „פלאָטקעס", וואָס זענען לעצטענס פערשפרייט געוואָרען וועגן די כוונות און פאָרבערייטונגען פון דער רעגירונג, איז גאטירט געוואָרען אויך וועגן אַ מעגליכקייט פון צוציהען צו געריכטליכער פעראַנטוואָרטליכקייט די אַנטייל־נעהמער פון קראקאווער קאָנגרעס, אָבער קיינער האָט די „פלאָטקע" ערנסט נישט גענומען. מ'האָט געוואוסט, אַז די רעגירונג וויל אין דער געזעלשאפט קעמפען פאר דער „הערשאפט איבער די נשמות", און האָט זיך צו דעם קאַמף געגרייט ערנסט.

און אַ רעגירונג, וואָס טרעט אַרויס נישט אַלס בעהאַופּטזיניגער בעצווינגער פון דער געזעלשאַפט־ליכער מיינונג, נאָר אַלס אויסדריקער פון דער דאָ־זיגער מיינונג, וועלכע יר קען און דורך, וועל־כער זי איז אָנערקענט, וועט נישט אָפּשוואַכען איהר פּאָזיציע דורך אַקטען, וועלכע ס'בענוצט זיך בלויז אַ פארמעלע און כלומר'שטע מאַכט, אבער נישט אַווירקליכע גוט־איינגעפונדעוועטע.

פון אַלע מעגליכע שריט, וועגן וועלכע מ'־האָט זיך דערצעהלט אויפ'ן אויער אין די קאַוויאַר־ניעס און רעדאַקציעס האָט מען אַמוועניגסטענס געגלויבט אין דער געריכטליכער פערפאָלגונג פון די געוועזענע דעפוטאַטען. און דאָך איז עס געשעהען —

געשעהען צו דער פערוואונדערונג און איבער־ראַשונג פון כמעט דער גאַנצער געזעלשאַפט.

צופרידען פון דעם זענען אפשר נאָר די „שאַרפמאַכער", וואָס האָבען ליב זיך אָנצוטרונקען מיט'ן שטאַרקסטען געטראַנק.

אָבער ווער ס'גאַרט נאָך אַ שנעלער און פּולס־טער איינערליכער מלוכה־קאָנסאָלדירונג וועט סיף בעדויערן, הלמאי ס'האָט פאַסירט אַ זאַך, וואָס האָט נישט געזאָלט פאַסירען, ווייל ס'ווערט אויס־געגראָבען אַ תהום, וועלכען מ'וועט קענען פער־שיטען נאָך גרויס מיה און צייט.

וואָס קען מען פערלאַנגען פון אַ רעגירונג בכלל, און בפרט פון אַ שטאַרקער רעגירונג?

— קודם כל, אַז זי זאָל אויף קיין רגע נישט פערלירען דעם גלייכגעוויכט און זאָל נישט אוועק אויפ'ן וועג פון נערוויזיטעט און כעס. דאָס זענען שלעכטע יועצים דאָרט, וואו נאָר דער העכסטער שכל און אַ לויטערער הארץ דאַרפען קומען צום וואָרט.

די איצטיגע רעגירונג האָט נישט נויטיג אַזעל־כע דראַסטישע מיטלען.

אַפילו די יעגנער אנערקענען, אַז זי איז איינ־געאַנקערט אין דער געזעלשאַפט. ס'גייט די אַמ־פּערנישע וועגן דער גרויס פון דער פּאַקטישער אנערקענונג, וועלכע בעזיצט אין דער געזעלשאַפט און נישט וועגן עצם פאַקט. און אויב די רעגירונג האָט בעשלאָסען אַפּעלירען צו דער וועהלער־מאַסע, האָט זי עס געטון נישט נאָר אין דער האָפנונג נאָר — פון איהר שטאַנדפונקט אויס — אין דער זיכערקייט, אַז די ימעהרהייט פון דער געזעלשאַפט וועט איהר און נישט איהר געגנער געבען גערעכט. מ'דאַרף דעריבער פאָרשטעלען דער ברייטער מאַ־סע דעם גאַנצען מאַטעריאַל פון אַרגומענטען, דאַ־צות און אויסזיכטען, וואָס בעוועגען די רעגירונג צו אַזאַ און נישט אַנדער (בעציהונג צום סיים. אויף אַזאַ אופן און דורך אַ געוועהנליכען וועג, אַפילו דורך אַ שטאַרק קאָנצענטרירטער אַגיטאַציע דאַרף מען זוכען צו געווינען די וועהלער.

דערנאָך, ווען דאָס געוועהר איז געברויכט גע־וואָרען — אָבער נאָר אַזאַ און נישט קיין אַנדערע און בשום אופן נישט, אזא, וואָס איז אַרויסגעצוי־גען פון אַרסענאַל פון פיזישער קראַפט — דאַרף מען רוהיג אָפּוואַרטען די ענטשיידונג (פון דער גע־זעלשאַפט.

ס'שיינט, אַז אונז וועט קיינער נישט פערדעכ־טיגען אין צו־שטאַרקע סימפּאַטיעס פאַר'ן „צענטראָ־לעוו". נישט איינמאָל האָבען מיר אַרויסגעזאָגט, אַז מיר ווינשען זיך נישט, דאָס די ענדעקעס, כאַדע־קעס מיט „פּיאַסט" זאָלען צוריקקומען צו דער מלו־כה־מאַכט. נישט איינמאָל האָבען מיר שאַרף קריטיקירט דעם אויסטערלישען פּאָליטישען צוזאַמענ־בונד, אין זיין נעגאַטיווען פּראָגראַם אין קאַמפּס־מע־טאָדען, אָבער אין די קריטישסטע און נעגאַטיווע בעצי־ציהונג, בערעכטיגט נישט דאָס בענוצען זיך מיט מיטלען, כדי צו צוברעכען איהר תוך השדרה און אומ־מעגליך מאַכען איהר אַרבייט.

און מיר ווילען בענוצען אַ ווערטער־שפּיל אין דער אָפּשאַצונג אַז „די רעגירונג האָט אַרויסגעוויזען מעהר דרייסטקייט (אַדוואַגי) ווי פערנונפט" (ראַזוואַגי), אין פּאָליטיק דאַרף זיין נישט קיין אָביעקט פאַר בראַוואַור נאָר פון רוהיגער פערנונפט.

*

דער פאליטישער מאמענט

די וואָלקענס איבער איירָאפּא

בעת אין גענף ווערט פערהאַנדעלט וועגען בריאַנס פּראָיעקט פון אַ פאַן אייראָפּע, האָט זיך דער הימעל אין אייראָפּע פערוואָלקענט נישט אויף אַ שפּאַס:

די לעצטע געשעהענישען אין איטאַליען, דאָס געריכט און די עקזעקוציע איבער די 4 „פעררע־טער" סלאָווענער האָט אַרויסגערופען אַ שטורם אין יוגאָסלאַוויען, אַז די יוגאָסלאַווישע רעגירונג האָט פעראָרדענט צו שליסען די גרעניצען, און די איטאַליענישע רעגירונג האָט אין די געביטען, וואָס גרעניצען מיט יוגאָסלאַוויען פעראָרדענט אַ מאָבילי־זאַציע פון 4 יאָהרגענג אין די איטאַליענישע גרע־ניץ־געביטען.

בשכנות מיט יוגאָסלאַוויען קומען פאָר שאַרפע און בלוטיגע צוזאַמענשטויסען צווישען דער פאַשיס־טישער מיליץ מיט די סלאָווענער

אין דער סלאָווענער הויפּטשטאָט פון יוגאָסלאַוו־יען, לובלאַנאַ, איז פאָרגעקומען אַ שאַרפע דעמאָנ־סטראַציע פאַר'ן איטאַליענישען קאָנסולאַט. די איינ־צעלהייטען, וואָס די צייטונגען ברענגען וועגען דעם „געריכט" און דער עקזעקוציע זענען טאַקי אויפ־רעגענדע אַפילו פאַר'ן פאַשיסטישען איטאַליען.

איינער פון די פערמשפּטע „פערעטער", אַ יונג יונגעל, האָט זיך אָנגעכאַפּט פאַר די קראַטען פון דער טיר און יאָמערליך געוויינט, אויסרופענ־דיג „מאַמעניו".

אין פאַר אַזעלכע פּאָליטישע פערברעכער האָט מען אַפילו נישט אויסגענוצט דאָס רעכט אַפּעלירען צום קעניג וועגען בעגנעדיגען.

דאַגעגען האָט אַרויסגערופען גרויס אָנזעהען בפרט אין יוגאָסלאַוויען דער אומשטאַנד, וואָס אויף מאָרגען נאָך דער עקזעקוציע האָט דער איטאַליע־נישער קעניג רעגענדיג פאַר'ן מיליטער זיך אויס־געדריקט, אַז דאָס לאַנד וועט זיי האָבען נויטיג אין „די שווערסטע שעהן". דער דאָזיגער אַרויסטריט פון קעניג האָט אין יוגאָסלאַוויען געפונען אַן אָפּ־קלאַנג, און די געמיטער ווערען הייס.

בריאַנס פּראָיעקט וועגען פאַן־אייראָפּע איז געוועזען בעגראָבען אייגענטליך שוין, ווען ס'זענען אָנגעקומען די תשובות פון אַלע אייראָפּעאישע מלוכות.

די אַלע „בעוואָרענישען" האָבען דייטליך בע־וויזען, אַז קיינע פון די מלוכות וויל דערווייל נישט די שאַפונג פון דער אייראָפּעאישער פעדע־ראַציע.

אין גענף איז קלאָר געוואָרען, אַז אַ תיק די אָנוועזענדונגען פון די איינצעלנע מלוכות איז נאָך פערהאַן אַ געפאַהר, אַז מיט'ן שאַפען די פאַן־אייראָפּע־פעדעראַציע וועט אויפגעריסען ווערען די פעלקער־ליגע.

אין דער פעלקער־ליגע ווערען איצט ערלע־דיגט כמעט אויסשליסליך אייראָפּעאישע ענינים, הגם דאָרט זענען פערטראָטען אויך אַ רייה נישט־אייראָפּעאישע מלוכות.

זאָל צושטאַנד־קומען די פאַן־אייראָפּע פעדע־ראַציע, וואָלטען אַלע אייראָפּע־ענינים ערלעדיגט געוואָרען אין דער נייער אָרגאַניזאַציע, און די פעלקער ליגע וואָלט זיי געמוזט בלויז פאָרמעל אַקצעפּטירען.

ביי אַזאַ לאַגע וואָלטען די נישט אייראָפּעאי־שע מלוכות נישט געהאַט וואָס צו טון אין דער פעלקער־ליגע, און וואָלטען פון דאָרט אַוועק, און אפשר מיטגעשלעפּט מיט זיך אויך ענגלאַנד.

אָט דער דאָזיגער אומשטאַנד איז איינער פון די מאָמענטען, וואָס האָט מיטגעווירקט, אַז דער ענין פאַן־אייראָפּע זאָל דערווייל אָפּגעלעגט ווערען.

דערצו האָבען נאַטירליך מיטגעווירקט, די גענאַנטע די „בעוואָרענישען" פון די איינצעלנע מלוכות און די אָפּאָזיציע פון ווירקענדע מלוכה־פאַקטאָרען אין פראַנקרייך גופא, וועלכע איז געווען די איניציאַטאָרין פונ'ם פּראָיעקט.

בריאַן האָט זיך פון זיין פּלאַן נישט אָפּגע־זאָגט, אָבער צו ווען ער איהם דורכפיהרען, און ווען — איז אָפּהענגיג פון פיל זייטיגע סיבות.

אויפ'ן פּאָן פון די דאָזיגע צושטאַנדען אין אייראָפּע און פון די לעצטע רעוואָלוציעס אין דרום־אַמעריקאַ קומען פאָר איצט וואַהלען צום דייטשען רייכסטאַג, וואָס זייער אויסגאַנג קען האָ־בען אַ שטאַרקע השפעה אויף די פּערהעלטנישען, וואָס וועלען זיך איצט שאַפען אין אייראָפּע.

דייטשלאַנד קרעכצט אונטער די לאַסטען פון די מלחמה־קאָנטריבוציעס, און זוכט מיטלען פון זיי זיך צו בעפרייען. און אונטער דעם מאַנ־טעל ווערט אָנגעפיהרט די ווילדסטע העצע און דעמאַגאָגיע, די נאַציאָנאַליסטישע גרופען אין דייטשלאַנד רוקען אַרויס די פראַגע וועגען רעווי־דירען די גרעניצען און דער לאַזונג ווערט אויפ־געכאַפּט כמעט פון אַלע דייטשע בירגערליכע גרו־פּירונגען. פונ'ם אויסגאַנג פון די זונטאָג'דיגע וואַה־לען אין דייטשלאַנד איז אָפּהענגיג, צי דער לאָזונג וועט אויפגענומען ווערען דורך דער דייטשער מלו־כה, צי דאָס וועט בלייבען נאָר אַ דעמאַגאָגיש מיטעל פון די נאַציאָנאַ־ליסטישע און מאָנאַרכיסטישע גרופען.

דער זונטאָג'דיגער טאָג אין דייטשלאַנד דאַרף עס דעצידירען.

פ. ברבש.

פארוואס איז אפגעשטעלט די אימיגראציע אין קאנאדע?

ווי אַ דונער פון לויטערן הימעל, איז געקומען די נאַכריכט, אַז די רעגירונג פון קאַנאַדע האָט פּלוצלינג געשלאָסען די טויערען פון לאַנד פאַר נייע אימיגראַנטען. עס איז געוואָרען אַ פּאַניק, וואָס איז איינפאַך אומבעשרייבליך.

מען האָט וועגען דעם גערעדט אין דיסקוטירט אין יעדען הויז, צי מען איז געווען אליין דירעקט פעראינטערעסירט אין דער פראַגע, צי נישט. אויף יעדען איינעם האָט דאָס געמאַכט אַ געוואַלדיגען איינ־דרוק, און דאָס איז דערפאַר, ווייל דאָס איז געקומען אַזוי פּלוצלינג, אַזוי שנעל.

און זאָג „אַזוי שנעל", ווייל מען האָט זיך יאָ גערעכנט, אַז עס וועט קומען אַ ענדערונג אין דעם ביז־איצטיגען אימיגראַציע־געזעץ. מען האָט געוואוסט אַז מען וועט שווער מאַכען די איינוואַנדערונג. יעדער איינער האָט גוט געוואוסט די שטעלונג פון דער קאָנסערוואַטיווער פּאַרטיי אין דער איינוואַנדערונגס־פראַגע. אָבער אַז דאָס וועט געמאַכט ווערען אַזוי „האָפּ־אָפּ", אַזוי פּלוצלינג, אַז מען וועט נישט געבען אפילו די מעגליכקייט זיך צוצוגעוואוינען צו דעם געדאַנק, אַז מען וועט באַלד בעגרעניצען די אימיגראַציע, — אויף דעם האָט זיך קיינער נישט גערעכנט. דעריבער האָט דאָס טאַקע אַרויסגערופען אַ בוכשטעבליכע פּאַניק צווישען אַלע די, וואָס האָבען שוין אַרויספאָדערונגען פאַר זייערע קרובים, אָדער וואָס האָבען זיך געקליבען אַזעלכע צו ברענגען. עס האָט ממש ווי אין אַ קעסעל. דאָס איז דער הויפּט־געשפּרעך פון טאָג.

בעזונדערס גרויס איז די צעדרודערונג צוליב דעם, וואָס לויט דער נייער פעראָרדנונג האָט מען געשלאָסען די טויערען פּלוצלינג און פאַר יעדען איינעם.

לויט דער איצטיגער פעראָרדנונג, ווערט די אימיגראַציע אָפּגעשטעלט פון גאַנץ מזרח־אייראָפּע. ביז איצט האָבען שיף־קאָמפּאַניעס געמעגט אַריינברענגען אַ געוויסע צאָהל פאַרם־אַרבייטער. אויסער דעם האָט מען געגעבען בעוויליגונגען פאַר קרובים פון היגע איינוואוינער, ווי ברידער און שוועסטער (נישט פערהייראַטע), עלטערען, קינדער, כלות, פרויען און צוזאַמען מיט די האָט מען געוויסע פאַלען, אויך די הייסט אַנדערע, נאָהענטע אָדער ווייטערע קרובים. עס האָבען אויך עקזיסטירט אַזוי גערופענע „ספּעשעלס", דאָס הייסט, אַז דער אימיגראַציע־מי־ניסטער האָט געגעבען אויסנאַהמען ספּעציעלע דער־לויבענישען, לויט זיין אייגענעם און אויף רעקאָ־מענדאַציעס פון פעראַנטוואָרטליכע און איינפלוס־רייכע פערזענליכקייטען.

דאָס אַלץ איז איצט אָפּגעשאַפט געוואָרען.

דער פערבאָט איז אויף אַלע מינים אימיגראַנטען אָהן אויסנאַהמען, און אויף ברידער, שוועסטער, כלות און עלטערען. בלויז פרויען, וועמענס מענער עס וואוינען אין קאַנאַדע, און קינדער יונגער פון אַכצעהן יאָהר וועמענס עלטערען עס וואוינען דאָ, וועלען קענען אריינקומען. אַלע איבעריגע קלאַסען אימיגראַנטען זע־נען אויסגעשלאָסען. אויך די „ספּעשעלס" זענען אָפּ־געשטעלט געוואָרען.

די נייע פעראָרדנונג ריהרט נישט אַז די אימי־גראַציע פון ענגלאַנד, די אויך פון די פעראייניגטע

(אַ בריף פון טאָראָנטאָ)

שטאַטען. ז. בעשרענקט אויך נישט די צאָהל רייזענדע אין טוריסטען.

די פעראָרדנונג דאַרף פאָרמעל גילטיג זיין ביז נאָך דער „אימפּעריאַלער קאָנפערענץ", וואָס עפנעט זיך אין לאָנדאָן דעם 1־טען אָקטאָבער.

דער נייער געזעץ איז אַזוי קלאָר און אַזוי אויס־פיהרליך, אַז ער לאָזט נישט איבער קיין שום געזעצליכע אויסנאַהמען. עס איז גאַנץ זיכער, אַז מען וועט קיינע אויסנאַהמען בשום אופן נישט מאַכען.

דער איצטיגער געזעץ, וואָס האָט אָפּגעשאַפט אַלע פריהערדיגע פעראָרדנונגען פון דער ליבעראַלער רעגירונג, פערשליסט דעריבער די טויערען פון קאַ־נאַדע פּלוצלינג. די אימיגראַציע איז, אַזוי, אינגאַנ־צען אָפּגעשטעלט. די בעוויליגונגען ווען נאָך שוועסטער, וועט אין די פעראייניגטע שטאַטען, וואו עס איז כאַטש פאַראַן אַ קוואָטע.

די קאָנסערוואַטאָרען זענען דאָ פון שטענדיג אַ שטאַרקע געגנער פון דער מזרח־אייראָפּעאישער אימיגראַציע. איצט האָבען זיי געהאַט דעם בעסטען תירוץ הערכצופיהרען די גזירה. דאָס איז די אַרבייטסלאָזיג־קייט. אין נאָמען פון דעם קריזיס און אַרבייטסלאָזיג־קייט האָבען זיי אָפּגעשטעלט די איינוואַנדערונג פון נייע „אַרבייטס־הענד", וואָס שטעלען אין געפאַהר דעם היגען אַרבייטס־מאַרק.

אין אַנ'אַנדער צייט, ביי אַנדערע בעדינגונגען וואָלט דער פערבאָט אַרייַנגעוואָרפען אַ פּראָטעסט־בעוועגונג צווישען געוויסע טיילען פון דער נישט־אימיגראַנטישער בעפעלקערונג. איצט, אָבער, איז שטיל און קיינער וואָגט נישט אַפילו אַ וואָרט אַרויסצורעדען גע־גען דעם. מען נעמט עס אָן, אָדער ווייל מען האַלט עס פאַר גוט, אָדער ווייל מען קאָן גאָרנישט מאַכען.

דאָס איז געווען אַ קלוגער פּאָליטישער שפּיל פון די ראַקציאָנערען, וועלכע זענען איצט געוואָרען די אָפּקומעס איבער די אַרבייטסלאָזע אין די יעניגע, וואָס קוועטשען זיך טאַקער פון אַנדערע וועגען דעם אינטיגען קריזיס. אויב עס געדויט איז דעם צו לינדערען דעם קריזיס, צו העלפען אַרבייטסלאָזע, וועט דאָך קיינער נישט האָבען דערמיט צו זאָגען „ניין". כאָטש עס איז קלאָר פאַר אַלעמען, אַז מען האָט דאָ צוטון מיט דער געוועהנליכער פּאָליטיק פון די קאָנסער־וואַטאָרען, וועלכע בעדעקען זיך נאָר איצט מיט אַ מאַנ־טעל פון פאָלקס־פריינדשאַפט.

און די ליבעראַלען מוזען איצט נעבען שווייגען, ווייל זיי זענען דאָך געווען די שלים־מזל'ס, וואָס האָבען מיט זייער ביז איצטיגער אויסוואַרטענדער פּאָ־ליטיק אין דער פראַגע וועגען אַרבייטסלאָזיגקייט גע־בראַכט דערצו, אַז די קאָנסערוואַטאָרען זאָלען ווערען די „משיחים", די רעטער פון פאָלק. די ליבעראַלען מאַכען טאַקע איצט אַנ'אָנשטעל נאָך זייער מפּלה. זיי טענה'ן, אַז עס איז גוט, וואָס די זענען איצט געפאַלען ווייל די קאָנסערוואַטאָרען וועלען דאָך מוזען ברעכען דעם קאָפּ איבער דער פראַגע פון אַרבייטסלאָזיגקייט, דאָס איז דאָך אַ וועלט־פּראָבלעם; און מאַכען גלייך וואָס זיי די ליבעראַלען, וועלען נישט טראָגען קיין אַפּיציעלע פעראַנטוואָרטליכקייט. אָבער מיר פערשטעהען דאָך, אַז דאָס אַלץ איז בלויז אַנ'אָנשטעל, און אַז דאָס ווילען נאָר די ליבעראַלען פערדעקען די אייגענע צרות.

מענשען מאַכען פערשיעדענע סברות, שפּעקולאַצ־יעס און קאָמבינאַציעס וועגען דער אָפּגעשטעלטער אימיגראַציע. דאָס אינטערעסאַנטסטע איז דאָס, וואָס די קאָנסערוואַטיווע פּאָליטיקער, דער עיקר די יודען צווישען זיי, איז די געגענדען, וואו ליבעראַלען האָבען געהאַנגען, זענען אויסגעגאַנגען און געריבען, דאָך די הענד פון נחת און דערביי זיך געריצט מיט די ליבע־ראַלע פּאָליטיקער: „איהר האָט געהאַנגען אייער קאַנ־דידאַט, אָבער אַ פייג וועט איהר קאָנען עפּעס אויספּיקן, עס איז אונזער רעגירונג, און וואָס אין שייך צו אַ טובה'לע, וועט מען מוזען אָנקומען צו אונז".

און פּלוצלינג — נאָט אייך אַזאַ צרה: נישט דער און נישט יענער פּאָליטיקער וועט איצט האָבען מיט וואָס זיך אויסצוציהען. אַלעמאָל וועט עס אַזוי לייכט נישט אָנקומען. די טובות זענען פעסט פערמאַכט.

דער געפּילדער אַרום דעם פערבאָט פון אימיגראַ־ציע איז אומגעהויער. די אָפּשאַצונגען, וואָס ווערען געמאַכט וועגען דער צוקונפטיגער אימיגראַציע, זע־נען פערשידען. אויף יעדען פאַל דער פערבאָט אַנ־שווערסטען ווייל די בעוויליגונגען זענען דאָך געווען דער איינציגער וועג פון יודישער איינוואַנדערונג. סיי יוד. ערד־אַרבייטער אָדער געלערנטע פאַרמערס זע־נען נישטאָ. דאָס ביסעל יודישע איינוואַנדערער זענען נאָר געקומען דורך די אויספאָדערונגען פון נאָהענטע קרובים. אויך דאָס איז אָפּגעשאַפט. אין פאַקטיש פערשלאָסען יעדע מעגליכקייט פאַר אַ נייעם יודישען אימיגראַנט. אין מען האָט נאָך אָפּגעשטעלט יעדע האָפנונג אויף אויסנאַהמען, ווייל יעדעס טירעלע האָט מען צוגעשפּאַרט.

דער פערבאָט איז, וואַהרשיינליך, אויך נישט קיין צייטווייליגער, ווי מען האָט אָנגעגעבען. עס איז נישט ביז נאָך דער „אימפּעריאַלער קאָנפערענץ" ווען די פראַגע וועט קומען פאַר דער קומענדער זיצונג פון פּאַרלאַמענט. וועט דער פערבאָט געווים בעשטעטיגט ווערען פון דער קאָנסערוואַטיווער מעהרהייט. סאַדע אפשר די ליבעראַלע אָפּאָזיציע זאָל וועלען זיין פער־אינטערעסירט און אויסקעמפען געוויסע פּעולות־טערונגען. עס שיינט, אָבער, אַז אויף דעם פעלען זיי קיין מוט בישט האָבען. מען דאַרף זיך דעריבער רעכענען, אַז דער פערבאָט וועט זיין אויף דער גאַנצער צייט וואָס די איצטיגע קאָנסערוואַטיווע רעגירונג וועט בלייבען אין מאַכט.

און — דערווייל האָבען מיר דאָ נייע פּראָבלעמען אוף אַ שעה, און אַלין צוליב דעם פּאָליטישען שפּיל פון אונזערע רעאַקציאָנערע הערשער.

אַ. יאַקאָוולעוו

פינף מינים „יודעטומס"

(א בריף פון אַמעריקא)

אין דער אַלטער היים זענען ד יגרעניצען גע-ווען קלאָר אָנגעצייכענט און מען האָט געוואוסט, וואָס הייסט פרום און נישט פרום. האָט מען גע-וואוסט, אַז אַ פרומער יוד פיהרט זיך אויף לויט די פאַרשריפטען פון שולחן-ערוך, אַז ער היט אָפּ בזים ווייניגסטען דאָס, וואָס ווערט בעטראַכט פאַר די עיקרים פון רעליגיעזען יודענטום. דער פרומער יוד האָט קודם-כל אָפּגעהיט שבת, ער האָט נישט געגעסען קיין טריפה, ער האָט געדאַווענט, האָט גע-געבען אויסדרוק צו זיין פרומקייט און גאָטספאָרכ-טיגקייט דורך זיין גאַנצער הנהגה און אַרט לעבען.

און אין דער אַלטער היים האָט מען אויך גע-וואוסט, וואָס עס איז אַזוינס אַ רב. ער האָט גע-האַט אַ קלאָרע, בולטע פיזאָנאָמיע און אויסגע-פילט אַ בעשטימטע פונקציע אין יודישען לעבען. ער האָט געמוזט זיין אין פולער האַרמאָניע מיט דעם אַלטען, טראַדיציאָנעלען בעגריף וועגען רבנות, וואָס איז אויסגעפורמט געוואָרען דורך הונדער-טער דורות.

דאָ אָבער, אין אַמעריקא, זענען די פרשות צו-מישט געוואָרען און ד יגרעניצען אָפּגעווישט געוואָ-רען. דאָ הערשט אַ מישמאַש פון בעגריפען. איהר קאָנט נישט וויסען, ווער עס איז פרום און ווער נישט-פרום, און וואָס איז פרומע, טראַדיציאָנעלע יודישקייט בכלל.

און אָט ווייל עס הערשט דאָ אַזא כאַאָס פון בעגריפען וועגען דעם אמת'ן מהות פון פרומער יודישקייט, איז מעגליך אזא אַבסורד, ווי פיר אָ-דער פינפערליי רעליגיעזע „יודענטומס" אין דעם יודישען קיבוץ פון פיר מיליאָן, וואָס וואוינט אין אַמעריקא.

לאָמיר אָנהויבען מיט דעם אַמעריקאַנישען יו-דען, וואָס פרעטענדירט צו זיין הונדערט-פראַצענ-טיגער אָרטאָדאָקס און וואָס דענקט, אַז ער איז דער וואָס האַלט אויף יודישקייט.

מיט וואָס גיט אויסדרוק דער דאָזיגער יוד צו דעם וואָס ווערט גערופען אַרטאָדאָקסיע, און מיט וועלכען רעכט בעטראַכט ער זיך פאַר אַן אַפּהיטער און פערטרעטער פון עכטען, אומגעפעלשטען יהדות? ווען איהר קוקט זיך צו צו די אויפיהרונגען און דרכים פון אַ סך היגע אָרטאָדאָקסישע יודען, נעהמט אָפּטמאל אָן דער גאַנצער ענין אַ פּנים פון חוזק. שמירת שבת האָבען ד ידאָזיגע יודען שוין לאַנג פערגעסען, זיי האַלטען אָפען זייערע פאַבריקען און געשעפטען אין דעם טאָג פון שבת. זיי קומען אָפּט-מאָל שבת אינדערפריה אין שוהל, דאַווענען אָפּ און געהען דערנאָך צו זייער אַרבייט. אין דער פּראָווינץ ווערט דערצעהלט פון יודישע פעדלערס, וואָס פאָה-רען אַרום מיט וועגעלעך, אַז עס טרעפט זעהר אָפט, ווי אזא יוד פאָהרט צו שבת נישט ווייט פון דער שול, בינדט צו דאָס פערד צום דערבייאיגען בוים, כאַפּט זיך אַריין אינעווענינ אין שוהל אַריינכאַפּען אַ שבת'דיגע קדושה אויף דער קעלניע, גיט אַ ציה די ליצעס און — „תיאָ", מען פאָהרט ווייטער פעדלען....

פערהאַן אויך שוהלען, וואו מיטגלידער פאָהרען מקבל-שבת זיין אין זייערע אויטאָמאָבילען, און צו מאַכען אַ שטיקעל „קאָמפּראָמיס" מיט'ן רבונו של עולם אָדער נישט אויפרייסען די אויגען ביים רב, שטעלט מען זיך אָפּ אַ פּאָר גאַסען ווייט פון דער שוהל.

און אָט די דאָזיגע יודען רופען זיך אָרטאָדאָק-סען. פרעגט ביי זיי: „מיט וואָס"? און זיי וועלען נישט וויסען, וואָס צו ענטפערן. מען האָט זיי איינ-גערעדט, אַז זיי זענען אָרטאָדאָקסען. די אמת'ע פרו-מע יודען, און אַז ד ירעפאָרמער זענען די אַפּיקור-סים אָדער גלאַט נישט קיין יודען. אין אמת'ען איז אָבער דער אונטערשיד צווישען זיי און דעם רעפאָר-מירטען יודען נישט מעהר, וואָס אין דער אָרטאָ-דאָקסישער שוהל איז מען מקבל-שבת באַלד ווי די זון געהט אונטער, ווי מען האָט זיך נוהג געווען אין דער אַלטער היים. און אין טעמפּעל אָדער אין דער האַלב-רעפאָרמירטער שוהל האָט מען שפּעטער פרייטאָג-צו - נאַכטיגע „סערוויסעס" (גאָט-דינסט) און דער ראַבי האַלט א „סערמאָן" (דרשה). דער חילוק צווישען דער אַמעריקאַנער אָרטאָדאָקסיע און רעפאָרם ליגט אויך אין דעם, וואָס אין די אָרטאָ-דאָקסישע שוהלען זיצען די פרויען און מענער בעזונדער און עס איז פערהאַן אַ בעזונדערע „עזרת נשים" אָדער אַ ספּעציעלער באַלקאָן, וואָס איז פערשטעלט מיט אַ פאָרהאַנג, און אין די גאַנצע און האַלבע טעמפּלען דאַווענען די מענער און פרויען צוזאַמען.

ווי איך האָב בעמערקט, זענען אין אַמעריקא פערהאַן פיר אָדער פינפערליי רעליגיעזע „יודענ-טומס" און אָט די פונאַנדערצווייגונג טרעט אַרויס נישט אין די שוהלען און טעמפּלען, נאָר אין די פערשידענע סאָרטען רעליגיעזע פאַרשטעהער, וואָס זוכען דאָ אויפצושטאַנען.

דער היגער אַלטער, אָרטאָדאָקסישער רב איז דער זעלביגער, ווי ער איז געווען אויף יענער זייט ים. א סך פון די היגע אָרטאָדאָקסישע רבנים, אי-בערהויפּט פון עלטערן דור, האָבען טאַקע מיטגע-בראַכט זייער רבנות פון דער אַלטער היים. זיי זענען געווען רבנים אין פערשידענע קהלות אין מזרח-אייראָפּע איידער זיי זענען אָנגעקומען אַהער. זיי האָבען מיטגעבראַכט זייער סמיכה פון די גרוי-סע ישיבות.

דער אָרטאָדאָקסישער רב, וואָס איז געקומען אַהער פון מזרח-אייראָפּע, איז אָבער געווען גע-צוואונגען פון די היגע יודישע לעבענס-בעדינגונ-גונגען איינגעהן אויף אַ סך פשרות. ער מוז פערבוי-גען געוויסע עיקרים פון רעליגיעזען יודענטום און צו שליסען זיינע אויגען אויף זאַכען, וואָס וואָלטען דעם רב פון דער אַלטער היים אויפגעציטערט. יע-דער אָרטאָדאָקסישער רב בעגרייפט, וואָס שמירת-שבת הייסט און ער הערט אויך נישט אויף צו דרשנ'ען פאַר דעם עולם וועגען דעם און אויפפאָ-דערן די מיטגלידער פון זיין שוהל, אַז זיי זאָלען אָפּהיטען שבת. ער ווייסט אָבער ביי זיך, אַז דאָס איז אַ פאַרם און, אַז זיינע ווערטער ווערען געוואָר-פען אויפ'ן ווינט. ער ווייסט, אז אין זיין אייגענער שוהל געפינען זיך נישט ווייניג יודען, וואָס אַרביי-טען שבת און עס טרעפט גאַנץ אָפט, אַז זיין איי-גענער שוהל-פּרעזידענט, וואָס זיצט מיט דעם צי-לינדער אויף דער בימה און איז איינגעוויקעלט אין טלית און הערט זיך, איין אין דעם רב'ס דרשה. האַלט זיינע פאַבריקען אָפען שבת. דער אָרטאָדאָק-סישער רב ווייס עס גאַנץ גוט און דאָך שלינגט ער דאָס אַרונטער, וואָרום ער בעגרייפט אויך, אַז ביי די הייגטיגע בעדינגונגען קאָן עס אַנדערש נישט זיין. ער ווייס, אַז אויב יודען וועלען דאָ אָנהויבען אָפּהיטען שבת וועט עס נישט זיין אונטער דער ווירקונג פון רבנישע דרשות, נאָר פון עקאָנאָמישע בעדינגונגען, ווי די איינפיהרונג פון אַ פינפטאָ-גיגער אַרבייטס-וואָך.

מיר איז אויסגעקומען אָפטמאָל צו רעדען מיט אָרטאָדאָקסישע רבנים וועגען דעם און זיי אַליין האָבען פאַר מיר געשילדערט דעם טיפען צער, וואָס זיי ליידען צוליב דעם שאַרפען ווידערשפּרוך, וואָס ליגט צווישען זייער בערוף און פונקציע אין דער אַמעריקאַנער יודישער ווירקליכקייט. איינער פון זיי, אַן אָנגעזעהענע פיגור אין דער רבנישער וועלט האָט מיר געזאָגט: „שטעלט אייך פאָר, יעדען שבת אינדערפריה האַלט איך אַ דרשה פאַר מיין עולם. וועגען וואָס רעד איך?! וועגען שבת, אָפּהיטען יו-דישקייט און נאָך. ווער זענען אָבער מיינע צוהער-רער? עלטערע יודען, דער שארית - הפליטה פון אַל טען דור, וואָס ליידען נישט ווייניגער פון מיר. וואָס דאָס פרומע, טראַדיציאָנעלע יודישקייט האָט דאָ נישט קיין באָדען. פאַר זיי זענען אָבער מיינע רייד איבעריגע. אויב יאָ רעדען וועגען די אַלע זאַכען — דאַרף איך רעדען צו דער יוגענד. דער יונגער דור קומט אָבער נישט אין מיין שוהל"..

און ווייל דער יונגער דור קומט נישט הערען די אַלע אָרטאָדאָקסישע רבנים, האָט מען אָנגע-הויבען דערציהען רבנים, וואָס זאָלען זיין צוגע-פּאַסט צו דער אַמעריקאַנער יוגענט. און דאָ קומען מיר צו דעם צווייטען מין יודישקייט, צו דער ענג-ליש-רעדענדיגער אָרטאָדאָקסיע. אין פלוג וואָלט דער אונטערשיד צווישען דער אָרטאָדאָקסיע, וואָס איז אַריבערגעפלאַנצט געוואָרען פון יענער זייט ים און דער אַמעריקאַנער, וואָס האָט אין די לעצטע יאָהרען אָנגעהויבען אויסוואַקסען דאָ, געדאַרפט זיין נישט מעהר, ווי אַ שפּראַכליכער. אין אמת'ן איז עס אָבער נישט אַזוי, וואָרום ענדערונג פון שפּראַך פיהרט אויך צו ענדערונג פון אינהאַלט, שפּראַך לייגט אַרויף איהר שטעמפּעל און טראָגט אַריין אין גייסט אין דער וועלט, וואָס ווערט דורך איהר אויסגעפורעמט. די אָרטאָדאָקסיע אין איהר האָט אַ גאַנץ אַנדער פּנים און פערמאָגט אויך אַן אַנדער נשמה, ווי די אָרטאָדאָקסיע אין ענגליש. די ענגליש-רעדענדיגע אָרטאָדאָקסישע רבנים זענען קאַמפּראָ-מיס-לייט, שוין צוליב דעם, וואָס די שפּראַך איז זיי מחייב צו דעם. זיי רופען, ווי ווייט מעגליך צו פערשמעלערען די מחיצה צווישען די אַלטע יודי-שע רעליגיעזע אויפטואונגען און פאָדערונגען אין דער אַרומיגער סביבה און ברענגען האַרמאָניש צווישען טראַדיציאָנעלער יודישקייט און וועלטליכ-קייט.

די ענגליש-רעדענדיגע אָרטאָדאָקסיע איז אָבער נישט „מעור אחד". עס זענען פערהאַן דאָ יונגע רבנים מוסמכים פון דער ישיבה ר' יצחק אלחנן און אַנדערע ישיבות, וואָס טענה'ן אַז זיי געהען אין די פוסטריס פון די עלטערע רבנים. עס זענען פערהאַן נישט ווייניג אָרטאָדאָקסישע יודען, וואָס קענען עפּעס ביי זיך נישט פועלן, אַז דאָס איז אַזוי, ווען איהר וועט ביי זיי פרעגען פאַרוואָס דאָס איז אַזוי, וועלען זיי אייך זאָגען. „אַנ'אָרטאָדאָקסי-שער קלעפּט זיך עפּעס נישט מיט אַ געגאָלטען פּרצוף. מעג אפילו דער דאָזיגער פּרצוף זיין גע-גאָלט מיט אַזאַ מין „כשר'ן פּרשאָק".

חוץ דעם מין אָרטאָדאָקסישע רבנים איז פער-האַן אַנ'אַנדער: דער אגודת-ישראל-טיפּ, ווי ער ווערט רעפּרעזענטירט דורך אַ ד"ר יאַנג. זיי בע-טראַכטען זיך פאַר מעהר אָרטאָדאָקסיש, ווי די רב-נים, וואָס די ישיבות האָבען אַרויסגעלאָזען, וואָרום ד ילעצטע זענען שוין געכאַפּט אין ציוניזם. נאַ-ציאָנאַליזם, און דאָס איז ביי די דרשטע נישט איינגאַנצען כשר.

דערנאָך קומען די „יוניאָן אוו אָרטאָדאָקס-רבנים", די „שעכטעריאַנער", די קאָנסערוואַטיווע רבנים, און נאָך זיי — ד ירעפאָרמער, צווישען וועל-כע עס זענען פערהאַן עטליכע שאַטירונגען, ווי די סינסינעטער, די „פריי-סינאַגאָג". און פּראָפ. קאַפּלאַן, מיט זיין „עדוואַנסט זשודאאיזם", פער-טענדירט אויך אויף אַנ'אייגענער שיטה.

ווי איהר זעהט, האָבען מיר אַ בבל פון יודענ-טום אין אַמעריקא. ווילט איהר זיך אין זיי אָבער פונאַנדערקלייבען און אָפּטיילען איינעם פון דעם אַנדערן און זיי קלאַסיפיצירען לויט בעזונדערע ריכ-טונגען און אַנשויאונגען, וועט זיך דאָס אייך נישט איינגעבען, ווייל באמת אונטערשיידען זיי זיך גאַנץ ווייניג איינער פון דעם צווייטען.

מ. דאַנציס

„נאַציעס" אויף דעם שאַך-ברעט

(א בריף פון ווינע)

אינטערנאַציאָנאַלע שאַך-טורנירען, וועט-קאַמפען צווישען פערשידענע שאַך-מייסטער פון פער-שידענע לענדער, נאַציאָנאַליטעטען און שפּראַכען, זענען שוין געוואָרען אי זאונזער צייט די מעשים בכל יום, געוועהנליכע ערשיינונגען, וואָס רופען אַ-רויס אינטערעס, בעגייסטערונג בלויז ביי אַ בע-שרענקטער צאָהל מענשען. צי דער שאַך-מייסטער איקס האָט בעזיגט דעם שאַך-מייסטער איפּסילאָן און ווי-אַזוי — דאָס קאָן דאָך בלויז אינטערעסירען בלויז דאָס קליינע הייפעלע הייסע, בעגייסטערטע שאַך-שפּילער, אָדער גלאַט שאַך-חסידים, וואָס האָבען ליב כאַטש צו רעדען פון דעם עדעלען „קע-ניגס-שפּיל"....

דאָס איז אָבער ווייניג, פיל צו ווייניג. פאַר אונזער דור, וואָס שטעהט אויף דער העכסטער שטופע פון נאַציאָנאַליזם, פון שאָוויניזם, פאַר אַ דור וואָס וויל נאָר זעהען נאַציעס און נישט קיין מענ-שען, פאַר אַזאַ דור מוז אויך דאָס עדעלסטע, דאָס שאַרפזיניגסטע, דאָס טיפסטע און גייסטרייכסטע שפּיל, דאָס שאַך-שפּיל — נאַציאָנאַליזירט ווערען; טורנירען פון אינדיווידועלע, פּריוואַטע שאַך-מייס-טער, אַפּילו פון די סאַמע גרעסטע, האָבען מעהר קיין זין נישט, וואָרום וואָס איז מיר דער אונטערשיד צי דער אינדיווידואום איז גייסטרייכער, אַלס דער אַנדערער — ניין, עס מוזען אויך דאָ קעמפען נאַ-ציעס איינע געגען דער אַנדערער; דאָס וועט דאָך האָבען גאָר אַנ'אַנדער פּנים, דאָס וועט דאָך אויפ-פולווערען, בעגייסטערען די פעלקער-מ...ען !...

אויף דעם שאַך-ברעט זאָלען זיך נישט מעהר בעוועגען סתם פיגורען, געפיהרט פון די בעסטע, געניטסטע גענעראַלען פון יעדער נאַציע. עס זאָל געשאַפען ווערען אַ מין שאַך-אָלימפּיאַדע צו וועל-כער יעדע נאַציע, וואָס האָט אַמביציעס אויף שאַרפ-זין און גייסטרייכקייט — וועלכע נאַציע האָט דאָס נישט אַזעלכע אַמביציעס? — זאָל שיקען אַלס איהרע פערטרעטער איהרע שטאַרקסטע שאַך-שפּי-לער און זיך מעסטען מיט די כוחות פון די אַנדערע אַמביציעזע נאַציעס. עס זאָל נישט מעהר הייסען: דער אָדער יענער מייסטער האָט אַזוי פיל פּונקטען דערגרייכט און איז געבליבען דער זיגער — עס מוז הייסען: די אָדער יענער נאַציע א.אַז.וו. נאַציעס זאָלען קעמפען, נאַציעס זאָלען ווערען זיגער און בע-זיגטע, דאָס קלינגט דאָך גאָר אַנדערש, שעהן, הערר-ליך: זיגרייכע און בעזיגטע נאַציעס...

אָט אַזאַ שאַך-אָלימפּיאַדע האָבען מיר טאַקע לעצטענס צום ערשטען מאָל ערלעבט. אין האַמ-בורג האָט זיך נאָר וואָס געענדיגט דער ערשטער שאַך-וועט-קאַמף, אין וועלכען עס האָבען זיך בע-טייליגט נישט ווייניגער ווי אַכצעהן נאַציעס פון איי-ראָפּאַ, אַזיען און אַמעריקא; אַ געוואַלדיגער וועלט קריג. און — אַ מאָדנע זאַך — די זיגער זע-נען דאָס מאָל נישט געווען די גרויסע נאַציעס, נישט ענגלאַנד, נישט פראַנקרייך, נישט אַמעריקא אוּ נישט דייטשלאַנד, נאָר דווקאַ — פּוילען, און אונגאַרן! אלזא, די פּאָליאַקען און די אונגאַרן זע-נען די געניאַלסטע שאַך-נאַציעס. פּוילען שטאָלצירט און אונגאַרן יובעלט; אַ קאַטאָוועס בעוויזען דער וועלט דאָרט, וואו עס איז קיין משוא פּנים, קיין פּראָטעקציע, קיין דיפּלאָמאַטישע דריידלעך נישט פערהאַן, אַז זיי זענען די טיפסט-דענקענדע, די שאַרפזיניגסטע נאַציע.

איז אָבער אין אמת'ן די זאַך פאָרט אַ ביסעל אַנדערש: אין אמת'ן האָבען נישט די פּאָליאַקען, און נישט די אונגאַרן געזיגט אויף דעם האַמבור-גער „נאַציאָנען שאַך-טורניר" און דיזיגער בעלאַנ-גען גאָר נישט צו אַ נאַציע, וואָס איז לגמרי אָפי-ציעל נישט דערמאָהנט געוואָרען. אויך די אָפיציעלע צאָהל פון אַכצעהן בעטייליגטע נאַציעס איז נישט גאַנץ ריכטיג. אין אמת'ן זענען עס נישט מעהר געווען ווי זיבעצעהן און אפשר נאָך ווייניגער. מען האָט נעמליך בלויז פערגעסען דער וועלט מיטצוטיי-לען אָט דאָס: אַז די זיגרייכע פּאָליאַקען און מאַ-דיאַרען זענען גאָר קיין פּאָליאַקען און מאַדיאַרען נישט געווען גאָר — יודען!

די ערשטע זיגרייכע נאַציע פּוילען, איז געווען פערטראָטען אויף דער האַמבורגער שאַך-אָלימפּיאַ-דע דורך די פיר יודישע בעריהמטע מייסטער רו-בינשטיין, טאַרטאַקאָווער, פשעפּיורקאָ און פריד-מאַן. דאָס זעלבע איז אויך געווען דער פאַל בנוגע דער צווייטער זיגרייכער נאַציע אונגאַרן, וואָס איז פערטראָטען געווען דורך דעם בעקאַנטען יודישען שאַך-קוואַרטעט טאַקאַטש, העוועשי, וואַידא און שטייגער. איז דאָס נישט מערקווירדיג און סימפּאַ-טיש? גראָד די צוויי נאַציעס, וואָס לאָזען זיך ביי אַנדערע געלעגענהייטען בשום אופן דורך יו-דען נישט פערטרעטען; גראָד ד יצווי נאַציעס, פּוילען מיט איהר פערמאַסקירטען און אונגאַרן מיט איהר אָפענעם נומערוס-קלאַוזוס, האָבען זיך איצט געלאָזט פערטרעטען דורך בלויז יודען, אָהן אַ זכר פון דעם מינדסטען נומערוס-קלאַוזוס!

די פּוילישע נאַציע האָט געוואונען דעם ער-שטען פּרייז ביי דער שאַך-אָלימפּיאַדע, די אונגאַ-רישע נאַציע — דעם צווייטען פּרייז, אַזוי הייסט עס אויף דער גאַנצער וועלט; די פּוילישע און אונ-גארישע נאַציעס זענען די שטאַרקסטע, די געניאַל-סטע, די גייסטרייכסטע שאַך-נאַציעס און די דאָזי-גע ביידע נאַציעס הערען דעם הלל ושבח מיט פרייד, מיט אמת'ן נאַציאָנאַלען שטאָלץ, און טראַכ-טען נישט אַפילו איין רגע וועגען דעם, אַז זייערע גייסט און זיגרייכע גענעראַלען וואָס זיי האָבען גע-שיקט אויף דעם גרויסען שלאַכט-פעלד פון דעם שאַך-ברעט — בעלאַנגען עפּעס פאָרט נישט אין גאַנצען צו זיי און אַז דער גרויסער „נאַציאָנאַלער נצחון" האָט עפּעס אַ שטיקעל פלעק אויף זיך, אַ בלוט-פלעק פון אַנ'אַנדערער נאַציאָנאַליטעט...

די זאַך אַן-און פאַר זיך איז אפשר נישט אַזוי וויכטיג, און עס וואָלט אפשר נישט בדאי געווען וועגען דעם צו שרייבען. און דאָך איז דער פאַל וויכטיג און איז ווערט בעשפּראָכען און בעלויכטען צו ווערען — פון אַנ'אַנדערער זייט, פון דער ריין-יו-דישער זייט? אויך דער פאַל ... דער האַמבור-גער שאַך-אָלימפּיאַדע, פון די זיגרייכע נאַציעס אויף שאַך-ברעט, בעווייזט ווידער אמאָל אויף דעם קלאָרסטען און בולטסטען אופן די טרויעריגע לע-כערליכקייט און די לעכערליכע טרויעריגקייט פון אונזער גלות-לעבען, וואו אַנדערע פעלקער שטעלען זייערע חשבונות אויף אונזער קאָנטאָ און מיר בלייבען תמיד בלויז ביים „דעבעט" אָהן „קרעדיט"....

יאָ, דער פאַל איז זעהר בעלעהרענד, און דע-ריבער איז כדאי געווען איהם צו בעשפּרעכען.

י. סיט...

הערן-שניידער-מייסטער

ר. ראָזענשטיין,

11. ליסטאָפּאַד 29, טעל. 176-80

טיילט מיט דער געעהרטער קונדשאַפט, דאָס צום ווינטער-סעזאָן ווערט די אַרבייט אויסגעפיהרט לויט דעם לעצטען סטיל פון דער מאָדע.

די מאָדערנסטע פעלצען אויף לאַגער—זעהר פּרייזווירדיג.

לאָדז, 12 סעפטעמבער 1930

נייער פאָלקסבלאַט

לאָדז, 12 סעפטעמבער 1930

„די גאָלדענע קייט“ / פון לעא קעניג

וויפיל מינים יידען זענען דא אויף דער וועלט? דאס איז א עכט יידישע פראגע. און ווי א עכטע „יידישע פראגע“ קען זי כמעט נישט פאַרענטפערט ווערן. וויפילערליי יידען זענען דא אויף דער וועלט? ווער ווייסט עס? ווער קען דערויף ענטפער'ן.

עס ווערט זיך אויס ווי די אלטע בלבולישע ברכה „אחד זאלט זיך מעהרען ווי חאמר א"פ". ביי אונז איז מקוים געוואָרען נישט בנוגע אונזער צאהל, נאר בנוגע די מינים יידען, וועלכע זענען כמעט אהן א צאהל.

ווייל לויט דער צאהל זענען מיר סוף כל סוף א קליין פאלק. אבער אין מינים יידען איז סארטען יידען ווער, וואס פאר א גרוים איז רייך פאלק קען זיך עס מיט אונז פערמעסטען.

אפילו גרוים בריטאניע — נישט רעדענדיג שוין פונים ענגלישען פאלק גופא — קען נישט איבערבעטען אזוי פיל מינים בריטישע אונטערטאנען, ווי פיל דאס קליינע יידישע פאלק קען אויפרעכענען סארטען יידען.

יעדעס פאלק איז צוטיילט אויף קלאסען — ארבייטער, קאפיטאליסטען, אריסטאקראטען, קליינבירגער, א. ז. וו. אבער די אלע קלאסען צוטיילונגען נעמען נישט צו אדער געבען נישט צו קיין בעזונדערע נאציאנאלע פריווילעגיעס אדער חסרונות.

אן ענגלענדער איז אן ענגלענדער, צי ער בעלאנגט צו די העכערע אדער נידעריגע סאציאלע שיכטען. און דאס אייגענע קען געזאגט ווערען וועגען אלע אנדערע פעלקער.

נאר נישט בנוגע יידען.

וויפיל מינים יידען זענען דא אויף דער וועלט? אויסער דעם וואס מיר ווערען צוטיילט לויט די לענדער וואו מיר וואוינען, זענען מיר אויך צופלאקערט און פערשיידען נואנסירט אפילו אין איין און דעם זעלבען לאנד.

ס'זענען פאראן פראנצויזישע, דייטשע, ענגלישע, רוסישע, פוילישע און אזוי ווייטער און אזוי ווייטער יידען. קיינער אפילו נישט אונזערע שטענדיגע נאציאנאליסטען — ווערט נישט צווייפלען, אז די אלע אויסגערעכענטע און נישט אויסגערעכענטע יידען האבען בעזונדערע מעהר-ווייניגער אויסגעשפּראכענע כאראקטעריסטיק, וואס זיי האבען געירשנט צי איבערגענומען פון די לענדער און פעלקער, צווישען וועלכע זיי זענען געבוירען געוואָרען. איינמאל מעג קען געפינען דאס אלגעמיין-יידישע, דאס כאראקטעריסטיש יידישע, וואס זיי אלע פאראייניגט, קען מען אבער אויך לייכט דערקענען דאס וואס זיי צוטיילט אין מאנירען, ערציהונג און טעמפעראמענט. דעם חילוק צווישען א פראנצויזישען און א ענגלישען יידען קענט איהר אפט לייכטער דערקענען, ווי זייער געמיינזאמקייט. דאס אייגענע וועגען א דייטשען און רוסישען, צי פוילישען יודען. נישט רעדענדיג שוין וועגען די גאר בולטע פערשיידענהייטען וואס וואַרפען זיך אין די אויגען, ווען איהר קוקט אן א תימנער אדער מאראקאנער ייד און אן אין דער זעלבער צייט אן עכטען אייראפעאישען יידען.

אויף יעדען אינטערנאציאנאלען יידישען קאנגרעס איז אינטערעסאנט און לייכט צו בעמערקען שטעמפעל, וואס יעדעס לאנד לעגט אויף איהרע יודען.

געוועהנליך קען מען געפינען, ווי מען זאל שטאַרק זוכען דאס אלגעמיין יידישע — פּויזיש און אינטעלעקטועל — ביי אזעלכע פערשיידענע אייגענשפּראכענע יידישע פערזענליכקייטען, ווי (לאָמיר זאָגען ביישפּיל) ריכטער בראנדעס, חיים נחמן ביאליק, און לאמיר זאגען נתן בירנבוים און דער געזער, צי וועלכער ס'איז אנדערער רבי.

אבער ווען מיר זאלען די אלעמען צוזעהלען איז נישט ווייטענדיג, פון די מרעפען און א"ז ביז"ה. וואלט לכתחילה אפשר גאר ווייניג איינגעפאלען אפילו צוצושרייבען זיי צו איין פאלק און צו איין ראסע.

אבער נאך פיל גרעסער ווי די טעריטאריאלע זענען אזויצוזאגען די נאציאנאל-פּסיכישע און אידעאישע צוטיילונגען צווישען יידען און ס'הויב אפילו צווישען די יידען פון איין און דעם זעלבען לאנד.

נאציאנאלע יידען און אסימילירטע יידען, גוטע יידען און שלעכטע יידען, האלבע יידען און שטיקלעך יידען, אלע יידען און יודען, וואס מען ווייסט נישט, אז זיי זענען יידען און אפשטאל יידען, וואס ווייסען אליין נישט, אז זיי זענען יידען.

אט די אלע בעגריפען פון מינים יידען זענען נישט קיין וויצ-פעליעטאניסטישע, ווי עס קען זיך דאכטען, נאר גאנץ ערנסטע בעגריפען און פארשטעלונגען וועגען די פערשיידענע סארטען יידען, מיט וועלכע מיר זענען אזוי רייך.

ווען מען זאגט ביי אונז — און מיר הערען עס זעהר אָפט, זעהר אָפט — אַז דער און דער איז א האלבער ייד, צי א שטיקעל ייד; אדער פלוני בן פלוני איז „א ייך א ייד“ — ווייסען מיר, אז דאס זענען נישט קיין חיצים, נאר ערנסטע פארשטעלונגען, וואס מיר האבען וועגען געוויסע יידען.

נישט קלאָרער אפילו — ווייל וואס איז ביי אונז קלאָרער? — אבער מיר שטעלען זיך פאר אין א געוויסען טיפ יוד מיט א געוויסען שטייגער פון יידיש לעבען, ווען מען זאגט אונז, אז דער און דער איז א „שטיקעל ייד“ אדער „ווייך א ייד“. מיר זעהען פאר זיך דאן יידען וועלכע האבען א שטיקעל ווייטע שייכות מיט יידען און יידישקייט, ביי וועלכע עס כאפט זיך אויס אמאל עטוואס יידישעס.

קענט איהר זיך פארשטעלען, אז מען זאל, אויף וועלכען ס'איז דייטש, ענגלענדער אדער פראנצויז קענען זאגען: ער איז א שטיקעל דייטש, א ייך א פראנציז אדער א האלבער צי דריטעל ענגלענדער.

און ביי אונז..

ביי אונז זענען דאך דא אפילו פיגעל-יודען, יום-כפור-יודען און געפילטע-פיש - יודען...

און נאך אמאל: דאס זענען נישט היין וויציגע צונעמענישען בלויז, נאר פראקטיש כאראקטעריזירטע נאציאנאל-יודישע טיפען.

מיר קענען די יודען, וואס זייער גאנצע יודישקייט, זייער גאַנצער נאַציאָנאַליזם בעשטעהט אין דעם, וואס ער געדענקט נאך איינמאל א יאהר יום-כפור און שוהל אריין; מיר קענען גאנץ גוט די יודען, וואס זייער איינציגער סימן פון יודישקייט בעשטעהט אין דעם, וואס זיי פערבענקען זיך אמאל נאך א שטיקעל „יודישען“ קוגעל, נאך א שטיקעל געפילטע פיש... דאס זענען ליידער נישט קיין מיצען נאר „בעלעבא-אגשוואנגען“ פון געוויסע טיפען יודען.

אין מלכותא דרקיע כמלכותא דארעא: אט די אונצאהליגע טיפען און מינים יודען האבען זיך זייער פארשטעלונג אין דער העכערער וועלט פון שאפען.

אין יעדער ליטעראטור איז אויך יודען אנדער געבוירט פון שאפען און אין אלע לענדער זענען פאר האט די אלע מינים און ניואנסען יודען וואס מיר געפינען אינים רעאלען לעבען. איבעראל אין אלע ליטעראטורען און שפּראכען געפינען מיר די האלבע יודען, שטיקלעך יודען, אייך יודען און יודען וואס ווייסען נישט אז זיי זענען יודען.

ווי איבל-פלעקען שווימען אט די יודישע ניאנסען ארום אויף דער גרויסער נאמאלער פלעקען פונים לעבען פון פעלקער און מענשען.

אפטמאל שמו נח, אפט שמו זד.. און אמאל אויך...

דאס איז דער מוסר השכל.

ס'איז אפטמאל אינטערעסאנט צו זיין א ייד.

צוויי אידיאטען! א מעשה וואס לויבט זיך צו לייענען — — פון — ב. קאוונער

— זאָג מיר נאָר מעכעל, איז דאָס אמת וואָס מען זאָגט?

— וואָס זאָגט מען?

— מען זאָגט, אַז דו האָסט געלעבט א גוטען טאָג מיט מיין ווייבעל.

— ווען?

— ווען איך בין געווען אין צאַפּאַט.

— אויב מען וויל, איז דאָס אמת, אויב מען וויל.

— און אויב מען וויל נישט?

— איז דאָס אויך אמת...

— דו לאַכסט גאָר פון מיר?!

— חלילה, איך לאַך נישט; איך האָב פיינט צו לאַכען פון נאַרישע מענשען, פון אידיאָטען!

— איך בין אַנ׳אידיאָט?

— אַ גרויסער אידיאָט! אויב דו קענסט איבערלאָזען אַזאַ שעהן ווייבעל אין אַזאַ גרויסער שטאָט און אַליין אַוועקפאָהרען אין צאַפּאַט, ביזטו אַנ׳אידיאָט!

— טאַ איז וואָס? דאַרפסטו דערפאַר זיך אַרומשלעפען מיט מיין פרוי?

— איך האָב זיך נישט אַרומגעשלעפט, איך האָב כמעט אַלע נאַכט גענומען אַ טאַקסובקע.

— איך האָב געהערט, אַז דו האָסט אַרויפגענומען מיין פרוי צו זיך אין וואוינונג איבערנעכטיגען, איז דאָס אמת?

— אמת: איך לייקען עס נישט.

— אַלעמאַי האָסטו דאָס געטון?

— זי האָט געזאָגט, אַז ס׳איז איהר צו אומעטיג צו שלאָפען ביי זיך אין הויז. נישט קיין קינד, נישט קיין רינד, האָב איך זי גענומען צו זיך...

— און זי האָט ביי דיר איבערגענעכטיגט די נאַכט?

— נישט איינע, נאָר עטליכע נעכט!

— ווי טוט מען עס אָפּ אַזאַ זאַך אַנ׳אייגענעם פריינט?

— ערשטענס איז מיר אַליין אויך געווען אומעטיג, מחמת מיין פרוי און קינדער זענען אויך געווען אין צאַפּאַט.

— טאַ ווי שיקט מען עס אוועק אַזאַ פרוי ווי דו האָסט, אין צאַפּאַט און אַליין בלייבט מען אין שטאָט?

געבליבען מיט דיין פרוי.

— איך בין נישט געבליבען אַליין. איך בין דאָך

— יאָ... יאָ...

אונזער העלד האָט זיך אַ ווײַלע פערטראַכט, אַ שמייכעל געטון און ווייטער גערעדט:

— ווייסטו מעכעל, אַז איך קום ערשט פון צאַפּאַט?

— טאקע?

— און איך האָב זיך דאָרט געטראָפען מיט דיין ווייבעל.

— מיט מיין ווייבעל?

— יא, מיט דיין אסתר׳ן.

— וואָס הייסט, דו האָסט זיך מיט איהר געטראָפען?

— איך בין געשטאַנען מיט איהר אין זעלבען האָטעל.

— עס קען נישט זיין!

— נישט עס קען נישט זיין, נאָר ס׳איז שוין געווען!

— אין זעלבען האָטעל?

— נישט נאָר אין זעלבען האָטעל, נאָר טיר ביי טיר. מיין נומער איז געווען 8 און איהר נומער 10, און... און...

— וואָס נאָך ווילסטו מיר דערציילען?

— גאָר נישט... אַזוי ווי דו האָסט איהר געלאָזען אַליין אין צאַפּאַט און אַפּילו קיין איין מאָל נישט אַרויסגעקומען צו איהר, האָט עס איהר זעהר פערדראָסען...

— נו?

— האָט זי אויסגעלאָזען איהר כעס צו מיר. אוי, הערסטו, איז זי אַ בייזע!

— וואָס מיינסטו?

— איך מיין, אָט וואָס: יעדער נאַכט האָבען מיר געמאַכט אַ שפּאַציר אויף אַנ׳אויטאָ אַוועק אַ 30 אָדער 40 מייל אויף אַ זייטיגען וועג, וואו ס׳איז פינסטער, חושך, אָפּגעשטעלט די מאַשין, אויסגעלאָשען די ליכט... אין אַזאַ צייט איז יעדע ליכט איבעריג... אוודאי...

— נו?

— נו, נו! האָט זי אויסגעלאָזט איהר גאַנצען כעס צו מיר...

— איך פערשטעה דיך נישט.

— דערפאַר זאָג איך דאָך, אַז דו ביזט אַנ׳אידיאָט!

— און דו ביזט אַ לומפּ!

— מיר זענען ביידע גרויסע צדיקים, הייליגע מענשען,

— דו ביזט ווערט מען זאָל דיך מאַכען פאַר אַ קאַליקע, ביזטו ווערט!

— מען שיקט נישט אוועק אַ שעהנע יונגע פרוי אין צאַפּאַט אויף אַ גאַנצען זומער, אָט אַזוי-אַ. וואָס מיינסטו זיך, וואָס, די וועלט שלאָפט? די וועלט איז אויף... אַז מען האָט אַ שעהן ווייבעל אין צאַפּאַט, דאַרף מען אַרויסקומען צו איהר אַלע פרייטאָג און זיין איבער שבת און זונטאָג מיט איהר; מען דאַרף איהר נישט געבען קיין געלעגענהייט...

— און ווי איז דער דין, אַז מיינע געשעפטע לאָזען נישט פאָהרען?

— זוכט זי זיך אויס אַ מאַן אָה געשעפטען, פערשטעהסט, אידיאָט?

— האָסטו דאָס געמיינט זיין דער מאַן אָהן די געשעפטען?

— אוודאי... ווען איך וואָלט דאָרט נישט געווען, וואָלט זיך אונטערגערוקט אַנ׳אַנדערער... איז דאָך שוין גלייכער, אַז זי איז אַריינגעפאַלען אין אייגענע הענט... דאָך, ווי זאָגט מען פס, א פריינט, אַ פשיאַטשעל... א געוועזענער שותף—

די צוויי פריינט, די צוויי חברים, ליגען איצטער טויט קראַנק.

זיי האָבען זיך איינער דעם אַנדערען שיער נישט גע׳ממית׳ט.

ביידע ליגען און קרעכצען, ביידע ליגען אין נאַסע לייליכער מיט אייז אויף די קעפּ, ביידע זיינען פון רציחה, פון ווילדער נקמה.

איך האָב זיי ביידען בעזוכט.

און יעדער בעזונדער הערט נישט אויף צו טענה׳ן: „זאָל איך נאָר אַרויס אַ לעבעדיגער!“

— וואָס-זשע וועט זיין?

— וועל איך איהם דערשיסען ווי אַ הונט, ווי אַ.... ווי אַ...

זיי ווילען רעדען נאָך און נאָך, [illegible] דאָס האַרץ פאַר מיר, אָבער מען לאָזט זיי נישט רעדען, די דאָקטוירים הייסען פערזאָגט...

אָט דאָס איז דער סוף פון דער געשיכטע.

דאָס הייסט, דער אמת׳ער סוף וועט ערשט זיין ווען די צוויי וועלען ביידע אַרויס געזונד.

אָבער ווערדליג זייער אויסזעהען און ווערדליג די דאָקטוירים זאָגען מיר, וועלען זיי שוין נישט אַרויס קיין לעבעדיגע פון דער געשיכטע...

אַקראַנץ-פּערל פון תלמוד און מדרש

ווען דער אויבערשטער האָט זיך גענומען צו בעשאַפען דעם מענשען, האָבען זיך אָנגערופען די מלאכי השרת:

— רבש״ע, וואָס דאַרפסטו האָבען די צרה „מה אנוש כי תזכרנו“?

האָט זיי גאָט געענטפערט:

— איך קאָן שוין אַנדערש נישט טון ווי איהם בעשאַפען. איך האָב שוין די גאַנצע וועלט פערטיג מיט כל טוב, עס ווערט דאָך אויסזעהן ווי איינער האָט אויפגעבויט אַ פאַלאַץ און אָנגעגרייט די טייערסטע און בעסטע חפצים, און עס זענען נישטאָ די אורחים, וואָס זאָלען בעזוכען דעם פאַלאַץ.

וואָס פאַר אַ הנאה קאָן דאַן האָבען דער בעל-הבית פון דעם פאַלאַץ.

(בראשית רבה פ. ה.)

וועגען דעם, וואָס קין האָט גע׳הרג׳עט הבל׳ן און בכלל פאַרוואָס ביי זיי איז אַרויסגעקומען די מחלוקה דערצעהלט דער מדרש אַזאַ מעשה:

ווען קין און הבל זענען כמעט די איינציגע בעזצער אויף דער וועלט, האָבען זיי געווישען זיך אָפּגעמאַכט, אַז זיי זאָלען זיך צוטיילען מיט דער וועלט, האָט הבל גענומען די שעפסען און רינדער און קין האָט גענומען די ערד.

האָט הבל גענומען פיטערען זיינע שעפסען האָט דאָס קין׳ען פערדראָסען און ער האָט צו איהם געזאָגט:

— די ערד, אויף וועלכער דו שטעהסט, איז דאָך מיינע, טאָ ווי אַזוי פיטערסטו דיינע שעפסען.

איז הבל איהם אויך נישט געבליבען שולדיג און האָט איהם געענטפערט:

— די קליידער, וואָס דו טראָגסט, זענען דאָך פון מיינע שעפסען.

האָט קין געזאָגט:

— געה פון מיין ערד.

און הבל האָט געזאָגט:

— טו אויס מיינע קליידער.

איז קין אָנגעפאַלען אויף הבל׳ען און האָט איהם דער׳הרג׳עט.

(תנחומא בר׳ פ. כ״ב).

* * *

דעם, וואָס אַ שלאַנג האָט שוין אַמאָל איינגעביסען, דער שרעקט זיך פאַר אַ שטריק, וואָס זעהט אויס ווי אַ שלאַנג.

(קה״ר ז.).

* * *

אַמאָל געהט מען אין אַ ווייטען וועג און מ׳דאַרף זיך פאַר קיין זאַך נישט היטען און אַמאָל געהט מען אַ קורצען וועג און מ׳מוז זעהר פאָרזיכטיג זיין.

(עירובין נ״ג).

* * *

אַז דו האָסט די תבואה נישט אין דער צייט געשניטען, טויג אַפּילו די שטרוי צו גאָרנישט.

(שיר השירים רבה).

* * *

אַז דו ווערסט נאָר האָבען גוטע חברים וועט מען שוין דיך האַלטען פאַר גוט.

(ספרי דברים).

* * *

איז די פרוי פויל, ווערט איהר הויז צו גאָר נישט.

(סנהדרין ז).

* * *

דורך איין בליק ביי יענעם אין שטוב מאַכסטו איהם היזק.

(ב״ב ב).

* * *

צו דעם אויפגערעגטען קומען נאָר אויפרעגונגען.

(קה״ר ז).

* * *

דער, וואָס ווערט אין כעס, ברענגט פאַר זיך שלעכטס.

(קה״ר ז).

געזאַמעלט דורך: אברהם שלעזינגער

ער ווייסט אויך נישט אלעם

(א לאבערייקע)

פון יוסף מארשעליק

דער דאקטאר האט זיך מיט מיר ארומגעכאפט ווי מיט א לאנג-פערלוירענעם ברודער. ווען איך ברענג איהם אמכה אין האלז וואלט ער זיך, דאכט מיר, מיט מיר אזוי נישט דערפרעהט.

איך האב זיך דערפיהלט אביסעל פריקרע. מעהר ווי א פראסטען וועהטאג אין זייט האב איך דעם מענשען נישט געהאט צו אפערען.

ווי עס האט זיך אבער באלד ארויסגעוויזען, האב איך גאר נישט געהאט קיין אורזאך צו פיהלען זיך אזוי יגעפאלען.

— א וועהטאג אין זייט — האט מיר דער דאקטאר פערטרויט — איז זעהר אן ערנסטע זאך.

מיין פרעסטיזש איז, גאט צו דאנקען, געווען בעראטעוועט. איצט איז מיר מעהר נישט געבליבען צו טון, ווי פרובען ראטעווען די זייט.

דאס האט מיך שטארק דערפרעהט. דער דאקטאר, אבער, איז געבליבען ערנסט און פערזארגט.

— שוין לאנג — האט ער געפרעגט — ווי אייך קוועטשט אין זייט?

— נישט עס קוועטשט, — האב איך איהם פאפראוועט — גאר עס שטעכט, פאניע דאקטאר.

ער האט א שמייכעל-געטון.

— דאס — האט ער געזאגט — לאזט שוין איבער צו מיר. אז איך זאג: „עס קוועטשט", מסתמא, קוועטשט. איבעריגענס, איז דאס נישט וויכטיג. זאגט מיר בעסער: דאס קוועטשעניש פיהלט איהר אממעהרסטען ביינאכט, ניין?

— ניין.

— ווען־זשע פיהלט איהר דאס אמעהרסטען?

— בייטאג.

ער האט ווידער א שמייכעל-געטון.

— דאס — האט ער געזאגט — דאכט זיך אייך בלויז. פאלגט מיך, אייך קוועטשט אממעהרסטען ביינאכט, איך ווייס בעסער.

איך האב בעשלאסען נישט צו דעבאטירען אט דעם פונקט.

— זאל — האב איך געזאגט — זיין ביינאכט, אדער אז עס קוועטשט פאני דאקטאר, בין איך זיכער דא. האט ער געזאגט, גלויבט ער מיר.

איך האב איהם בעדאנקט פאר זיין צוטרוי צו מיר, און געפרעגט:

— וואס־זשע, דענקט איהר, איז [illegible], פאניע דאקטאר?

— דאס — האט ער געזאגט — וועלען מיר באלד אויסגעפינען.

און א פרעג געטון:

— סוט אייך נישט אמאל, פון צייט צו צייט, א טיאכקע אין הארצען?

— ניין.

— קיינמאל נישט?

זיין פנים האט איצט אויס[illegible].

— קיינמאל נישט, — האב איך געענטפערט.

— אנו, דערמאהנט זיך נאר. דאס איז זעהר וויכטיג, ה' מארשעליק.

איך האב איהם פערזיכערט, אז איך האב נישט וואס צו דערמאהנען זיך.

— איך האב קיינמאל, הלוואי ווייטער, נישט געפיהלט קיין טיאכקע אין הארצען, — האב איך געזאגט.

ער האט דאס שטארק בעדויערט.

ווען איך זאל האבען, האט ער געזאגט, כאטש א שטיקעל הארץ־פעהלער, וואלט געווען זעהר גוט. ער וואלט געוואוסט, וואס מיר איז און פון וואנען צו מיר האט זיך דערנומען א וועהטאג אין זייט.

איך האב דאס אויך בעדויערט, און גלייך זיך ענטשולדיגט פאר איהם.

— געה ווייס, — האב איך זיך פערענטפערט — אז צו א וועהטאג אין זייט דארף מען נאך האבען א הארץ־פעהלער אויך. פון וואנען זאל איך דאס וויסען?

ער איז א גוטער מענש, ער איז גלייך אריין אין מיין פאלאזשעניע, און מיר אלעס מוחל געווען.

„אויף דעם „טאגעס־ארדנונג" איז געווען מיין קאפ.

— האט איהר קאפ־וועהטאגען?

— ניין.

— דאס אויך נישט? — איז ער אויפגעשפרונגען.

ווען האבען קאפ־וועהטאג וואלט געווען א חוב צום פאטערלאנד, וואלט ער, דאכט מיר, נישט געקאנט זיין מעהר איבעראשט.

איך האב זיך פערשעהמט.

— דאקטאר — האב איך א זאג־געטון, אגנעהמענדיג זיך מיט מוט — איהר וועט מיר מוזען ענטשולדיגען, אבער חוץ א וועהטאג אין זייט איז מיר, ליידער, גארנישט.

ער איז א קלוגער מענש און א טאקטישער אויך. ער האט פערשטאנען.

— מילא, נו, — האט ער געזאגט — זאל שוין זיין...

ער האט בעטאפט מיין פולס, געהייסן זיך ווייזען דעם צונג, און, צום סוף, א זאג געטון:

— וואס איהר, מיין פריינד, דארפט האבען, איז א ריכטיגע דיעטע, עסט וואס איך וועל אייך הייסען, וועט איהר מעהר נישט האבען קיין וועהטאג אין זייט.

איך האב איהם צוגעזאגט, אז איכ'ל עסען אלץ וואס ער וועט הייסען.

— באלד ווי איהר שטעהט אויף — האט ער אנגעהויבען — זאלט איהר, פון מארגען אין דער פריה אן, אויסזופען א גלאזווארעם וואסער.

איך האב איהם פערשפראכען, אז פון מארגען אינדערפריה אן, באלד ווי איכ'ל אויפשטעהן וועל איך יעדען טאג אויסזופען א גלאז ווארעם וואסער.

— און וואס — האט ער א פרעג־געטון — פלעגט איהר ביז איצט טרינקען באלד אינדערפריה?

— ביז איצט — האב איך איהם געענטפערט — פלעג איך יעדען אינדערפריה באלד נאכ'ן אויפשטעהן, אויסזופען א גלאז ווארעם וואסער.

— אויב אזוי, — האט ער געזאגט — וועלען מיר וועגען פריהשטיק מעהר נישט רעדען, און מיר וועלען אריבער צו מיטאג.

— און וואס פאני דאקטאר, זאל איך עסען מיטאג?

— מיטאג — האט ער געזאגט — וועט איהר עסען געקאכטע גרינסען, און א צוויי מאל אין וואך, אויב איהר'ט וועלען, א שטיקעל קאטלעט. איך האף — האט ער צוגעלייגט — אז דאס וועט אייך אנקומען נישט שווער.

איך האב פערזיכערט, אז לויט ווי מיר דאכט זיך, וועט דאס מיר, אין געגענטייל אנקומען זעהר לייכט.

— ווייל איך עס סיי־ווי — האב איך געזאגט — געקאכטע גרינסען און א צוויי מאל אין וואך, אז מיר ווילט זיך, א שטיקעל פליישיגס.

ער האט זיך פערטראכט.

— אויב אזוי, — האט ער געזאגט — פערשטעה איך נישט פון וואנען צו אייך [illegible] א וועהטאג אין זייט. סיידען אייער שלעפט קישקע...

איך האב איהם דערצעהלט, ווי דער אמת איז, אז די דאזיגע קישקע האב איך שוין לאנג נישט.

ער איז געווארען זעהר ערנסט.

— איך האב שטארק מורא, — האט ער געזאגט, — אז מיט אייך איז גארנישט דער מעהר.

דאס, זעהט איהר, האט מיך שוין [illegible].

— עס שטעכט דאך אבער [illegible], — האב איך געזאגט.

— איהר מיינט: „עס קוועטשט". האט ער מיר פאפראוועט.

— זאל זיין, אז עס קוועטשט. פאר וואס־זשע קוועטשט?

ער האט גארנישט געוואוסט.

— איהר מיינט, — האט ער זיך א בייזער געטון — אז א דאקטאר קען אלצדינג וויסען? וואס מיינט איהר, איז א דאקטאר — א גאט?...

איך דענק, אז דער מענש איז געווען גערעכט. ווייל דער אמת איז דאך טאקע, אז מיר ערווארטען פון דאקטוירים שוין אביסעל צופיל.

„פאפירט" / אדער א מעשה מיט א ציגעלע א ווייסע

און געשעהן איז די מעשה נישט איצט, אין אונזערע טעג חלילה, נאר גאר אמאל־אמאל, פערצייטען און נישט דא ביי אונז איז זי געשעהן די מעשה, נאר ווייט־ווייט, ווי עס פיהרען זיך אין אלע מעשה'לעך, וואס מען דערצעהלט שעהנע, פיינע, גוטע קינדערלעך.

און די מעשה הויבט זיך אן אט אזוי:

אמאל־אמאל איז ערגיץ געווען א מדינה, איז אין יענער מדינה געווען צופיל האלץ און צופיל שמאטעס.. נו, יא, — פשוטע קלעצער, ביימער, העלצער און פשוטע — שמאטעס, צעריבענע אלטע שמאטעס, כאטש יהודיגע — זייד אדו סאמעט, אבער שמאטעס. האט מען נישט געוואוסט וואס צו טון דערמיט. האט מען צונויפגערופען די חכמים פון לאנד און זיי האבען געטראכט זיבען טעג און זיבען נעכט און זיך דערטראכט:

מען זאל פון דעם האלץ און פון די שמאטעס מאכען פאפיר. — וועלען מענשען האבען ארבייט און די מדינה וועט גליקליך ווערען. האט מען געמאכט פאפיר. געמאכט און געמאכט ביז די מדינה איז פול געווארען מיט פאפיר. האט מען נישט געהאט וואו אהינצוטון דאס פאפיר. האט מען צונויפגערופען די לאנד־חכמים, זענען זיי געזעסען זיבען טעג און זיבען נעכט און זייבען האבען בעשלאסען:

זאל מען די בירגער פון לאנד בעזארגען מיט פאפירען. א פערד האט א צאם, א הונט — א מויל־שלויס, א בער — אנ'עק און א בירגער דארף האבען — א פאפיר. וועלען מענשען דארפען שרייבען, וועט זיין ארבייט און די מדינה וועט גליקליך זיין. האט מען אזוי געטון. האט מען לאנג בעזארגט און בעזארגט, אז אויף יעדען בירגער איז אויסגעוואקסען א פאפירענער הויקער. האט א בירגער געהאט העמד און פיס, א נאז און א מויל, א בויך — צום בעדויערען צום עסען און פאפירען צום לעבען. א הארץ און א קאפ — נישט אלע, אבער פאפירען אלע. איז געווען גוט און וואויל און פרייד און ארדנונג אין דער מדינה.

ויהי היום, מאכט זיך אבער איינמאל, אז ביי א בירגער ווערט לא עליכם קראנק זיין... פאפיר. נו, יע, זיין פאפיר ווערט קראנק. קען א צאהן ווייטאן, א הארץ, א לונג, קען דאך א פאפיר פון א בירגער קרענקען. און מיט א קראנקען פאפיר, ליבע קינדער, איז אין יענער מדינה געווען שווערער צו לעבען, ווי מיט א קראנקען הארץ, זאל אייך קיינמאל, ליבע לעזער, אזא קראנקהייט נישט קומען.

נעהמט דער בירגער, וואס מיט'ן קראנקען פאפיר, און לאזט זיך געהן איהם געזונד מאכען.

נו, יע, געזונט מאכען זיין פאפיר. וואס פערשטעהט איהר נישט? א קראנקען פאפיר דארף מען היילען נאך מעהר, ווי א קראנקענס הארץ. אויב איהר פערשטעהט נישט, וואלט איהר געווען א שלעכטער בירגער פון יענער מדינה און מען וואלט אייך געדארפט משפטן לויט'ן ארטיקעל 222,222, פונקט 499, אפזאץ 13 פון באנד 88 פון שטראף קאדעקס..

איז, הייסט עס, אונזער בירגער אוועק בעזונט מאכען זיין פאפיר. קומט ער אין פאפיר־אמט גאר מער תיפ"ט אלפים זיבען און זיבעציג, געפינט ער עס קאכט: שווייצערס שלאפען, זיצען, שטייען, קורצערען לויפען, גלעקלעך קלינגען, שרייבמאשינעס קלאפען ווי קוילעגווארפעס אין א מלחמה און א שטראם פון בירגער טראגט זיך איבער די טרעפ פון דאנען אהין, פון דארטען אהער, ווי די טייכען אין א פריהלינג־געוויטער. איז דער ארימער בירגער מיט'ן קראנקען פאפיר אריין אין ערשטען צימער, האט ער זיך געשטעלט אין דער רייה און איז געשטאנען, און בעאמטע זענען געזעסען, געראויכערט, געטרונקען טיי פון גלעזער, פון שאלען און געשמועסט אויף דער טעמע: וואס איז בעקוועמער מיטצונעהמען אין אנ'אומזיכערען וועטער — צי א שירעם אדער א רעגענמאנטעל.... און אז דעם טיי האט מען אויסגעטרונקען, די מונדשטיקען פון די אויסגערויכערטע פאפיראסען אוועקגעווארפען, האט זיך ד יררייה געריהרט. און ווען עס איז געקומען די צייט פון אונזער בירגער, האט ער זיין אומגליק דערצעהלט, האט מען איהם געהייסען געהן אין א צווייטען צימער און קויפען מארקעס פאר 8 דינארען (אזא מטבע ווי א גילדען, למשל). קומט ער אין צווייטען צימער, זאגט מען איהם, אז פאר אכט דינארען דארף מען צאהלען אכט מיט אכציג. אזוי איז דער חשבון אין יענער מדינה געווען, אז צוויי מאל צוויי איז פונקט פינף... האט ער געקויפט די מארקעס, געקלעפט און מען האט איהם געהייסען קומען איבערמארגען מארג''' איז ער געקומען איבעראכטאג מארגען, האט מען איהם געשיקט אין צימער דריי־און־דרייסיג. געקומען אהין — געה אין צימער 44, דארטען הייסט מען איהם קומען מארגען, געקומען מארגען — זאל דער בירגער דער און דער מיט'ן קראנקען פאפיר נעהמען זיין בקשה, מיט דעם לויפען אין יענעם און יענעם אמט.

די מדינה האט פערמאגט פיר הונדערט אמטען און יעדער אמט — פיר הונדערט אפטיילונגען, צימערן און אונזער בירגער איז געגאנגען פון איין צימער אין צווייטען, פון איין אמט אין צווייטען און ווייטער און ווייטער...

לויפט ער איינמאל איבער דער גאס פון איין אמט צו א צווייטען, דערזעהט ער א פרוי... זעה! דאכט זיך, זיין ווייב... יא, אמאל, פאר זיין קראנקהייט האט ער דאך א ווייב געהאט, א שטוב געהאט, קינדער... ער האט פערדינט, געארבייט,... איצט... איצט איז ער קראנק, זיין פאפיר ד. ה. איז קראנק, ער געדענקט שוין נישט וויפיל יאהר ער לויפט שוין אין די אמטען... די גראבע ביכער מיט די לייוונטע רוקענס האבען איהם א שווים־געטון פאר די אויגען, די סקריפענדיגע פעדערען — א גרילץ אין די אויערען, דעם בירגער איז נישט גוט געווארען, ער איז געפאלען, גע'חלש'ט, געשטארבען... א רוהיגען גן־עדן איהם! אז מען האט איהם געפאלמעסט, האט מען פערשריבען אין פאפיר, אז דער בירגער איז געשטארבען פון דער שרעקליכער קראנקהייט „פאפירייט", נישט פאר אייך געדאכט. אז דער מת האט דערהערט, ווי די פען סקריפעט איבערן פאפיר, האט ער טויטערהייט א קרעכץ געטון און איז נאכאמאל געשטארבען. די לויה וועט זיין מארגען. קומט מאסענוויז. בזכות זה וועט איהר אפשר ניצול ווערען פון דער שרעקליכער פאפירענער קראנקהייט.

איבערגעשריבען פון אנ'אלטען ספר'ל

א. יודלס

ווי אזוי כ'האב אנגעשריבען מיין ראמאן „סערזשאנט גרישא"

פון ארנאלד צווייג

ארנאלד צווייג, (נישט צו פערבייטען מיט סטעפאן צווייג) איז איינער פון די גרעסטע דייטשע פראזאאיקער פון אונזער צייט און אנ'אמת'ער און הייסער פריינד פון דער יוד. ליטעראטור און דער יודישער שפראך. „סערזשאנט גרישא" איז צווייג'ס מלחמה־ראמאן און שילדערט דעם גורל פון א קריגס־געפאנגענעם...

ערשט צוויי יאהר נאך דער מלחמה האב איך דערפיהלט דעם אינעווייניגסטען פערלאנג, שריפטליך צו פערפיקסירען מיינע דערפאהרונגען און איבערלעבענישען.

צוויי גאנצע יאהר האט געמוזט פערגעהן ביז איך האב געקענט קומען צו זיך, נאך דער שוידערדיגער אימה פון אט די פיר יאהר. די פערשוינען פון מיין ראמאן זענען טרעגער פון בעשטימטע אידעען. אבער גרישא איז דער טרעגער פון זיין אייגענעם גורל, איך האב געזאלט תחילת גרישא'ס געשטאלט אריינשטעלען אין די רעמלעך פון א דראמע און כ'האב אנגעסקיצירט צוליב דעם אין יאהר 1921 דעם ערשטען פלאן, וואס איז געווארען דערנאך דער יסוד פון ראמאן. איך מוז בעמערקען אז איך בין מיט מיין ווערק געשטאנען אין א סתירה צום גייסט פון דער [illegible] צייט, וואס האט געהאט נאר איין כוונה: צו פערגעסען די מלחמה. ס'האט זיך אבער ארויסגעשטעלט, אז ס'איז אונמעגליך אויסצומעקען פונ'ם זכרון די מוראדיגסטע פון אלע קאטאסטראפעס. פאמעליך איז מען געקומען צו דער דערקענטעניש, אז ס'איז נישט פערהאן קיין זיגער. נאר בלויז בעזיגטע, ווארום אייראפע קען מעהר נישט לעבען אהן אנ'אייראפעאישער אחדות און מען בעדארף נאך מעהר ווי איין דור, ביז מען וועט ווידער נעהנטער ברענגען צו זיך די אומות העולם.

פאר דער מלחמה איז אונז בכלל נישט קלאר או זבולט געווען אט דער אמת, אז מיר לעבען אין אייראפא און נישט אין פערשידענע מלוכות, ערשט פון דער מלחמה זענען מיר דאס געוואהר געווארען, די דערקענטעניש פון דעם דאזיגען אמת — איז דער איינציגער פאזיטיווער רעזולטאט פון דער אייראפעאישער מלחמה. אויך די מלוכות, וואס זענען ארויס מיט א נצחון האבען נישט פערמאגט קיין שום סיבה זיך משמח צו זיין. מ'האט ביי די נצחונותדיגע מלוכות לחלוטין גארנישט געקענט זעהן די טריומפירענדיגע שכרות פון זיג, וועלכען מען האט געקענט בעמערקען אין דייטשלאנד נאך דער מלחמה פון די יאהרען 1870־1871. נאס איגטענ־זיווער די מענשען האבען נאכגעטראכט וועגען דער מלחמה, אלץ נעהנטער זענען זיי געקומען צו דער דערקענטניש אז מען קען זיי בשום אופן נישט ענטשעדיגען פאר דעם קולטור־חורבן, וואס די מלחמה האט גורם געווען.

מיינע איבערלעבענישען אין דער מלחמה האבען אומבעוואוסט געלעגט זייער חותם אויף מייז גייסט און נשמה און ס'איז מיר גרינגער געווארען אויפ'ן הארצען. ווען איך האב געפונען דעם וועג, צו בעפרייען זיך פון די דאזיגע זכרונות, איך האב אבער געמוזט איינזעהן אז די דראמאטישע פארם איז, אין דעם פאל, נישט די ריכטיגע אויף איבערצוגעבען דעם געוואלדיגען רושם — און די געשעהענישען האבען פערלאנגט אנ'עפישע פארם.

די גרויסע אמעריקאנישע פילמען האבען מיטגעהאלפען זעהר א סך אויפצופרישען מיינע מלחמה־זכרונות, אין עטליכע אויסגעצייכענטע פילמען איז געראטען די אמעריקאנישע פראדוצענטען זיך שטארק צו דערנעהנטערען צום אמת ביים מאלען די מלחמה־סצענעס און אט די באטור־געטרייע בילדער האבען ארויסגערופען אין מיר מיינע אלטע זכרונות. בעפעהלעריש האט זיך ארויפגעצוואונגען אויף מיר די נויטיגקייט צו ברעכען סוף כל סוף די שווייגעניש, וואס פעלקער און מענשען האבען אליין ארויפגעלייגט אויף זיך.

איך האב איינגעזעהען אז די דאזיגע מיט געוואלט אונטערדריקטע זכרונות מוזען ווידער ארויס געפיהרט ווערען אויף דער פלאך פון בעוואוסטזיין...

יודיש מ. ב.

נייער פאלקסבלאט
דאס לאדזער לעבען
נייער פאלקסבלאט

זונטאג 12 כא אלול תר״ץ
סעפטעמבער
זון-אויפגאנג 4.37
זון-אונטערגאנג 5.10

גרויסע פאבריקס-שרפה אויף נאפיורקאווסקא גאס

פון בראונס פאבריק-בנין געווארען א חורבה

איינגעפאלען ווענד.—פארשיט און פארניכטעט 1-שטאקיגע געביידעס.—אפגעברידעטע ארבייטער.—פארברענט בארנשטיינס שפינעריי.—רייכמאנס פארבעריי אין פלאמען

פרייטאג פארנאכט איז אויסגעבראכען א גרוי־סע שרפה אין הערמאן בראונס פאבריק אויף נא־פיורקאווסקא 46.

וועגען דער דאזיגער שרפה גיט מען איבער פאלגענדע פרטים:

ארום האלב 7 א זייגער פארנאכט ווען די אר־בייטער זענען געווען בעשעפטיגט אין דער

וויסעריי-אפטיילונג

וואס געפינט זיך אין פארטער, האט אן ארבייטער געוואלט ארויסדריקען אן עלעקטרישע לעמפעל פון וואס עס איז ענטשטאנען א קורץ-שלוס און פונקען זענען געפאלען אויפ׳ן גארן. כהרף עין איז די מא־שין געשטאנען אין פלאמען, וואס האבען זיך פאר־שפרייט אויך אויף די אנדערע מאשינען.

די ארבייטער האבען זיך גלייך גע־ווארפען פארלעשען די פלאמען

נאר עס האט זיך זיי נישט איינגעגעבען, ווייל דאס פייער האט זיך בליץ-שנעל פארשפרייט און גע־דראהט די ארבייטער צו פארשפארען די ארויסגענג.

דערזעהענדיג די געפאהר זענען די ארבייטער ארויסגעלאפען פון דער ברענענדיגער פאבריק אין גרויס איילעניש, אזוי, אז ס׳רוב האבען נישט בעוויזען מיטצונעמען מיט זיך די אויבער-מלבושים וועלכע זענען געבליבען אין דער פאבריק.

בעת דער רעטונגס-ארבייט זענען עטליכע אר־בייטער שווער אפגעבריהט געווארען.

דאס פייער האט זיך מיט א געוואלדיגע קראפט פארשפרייט און

די פלאמען זענען אריינגעדרונגען אין די אויבערשטע שטאקען

די פייערלעשער, וועלכע זענען אנגעקומען מיט א פארשפעטיגונג פון 20 מינוט איז נאר געבלי־בען צו לאקאליזירען דאס פייער און אפצוהיטען די שכנישע בנינים.

די איינוואוינער פון די שכנישע הייזער זענען אין גרויסע פאניק ארויסגעלאפען פון זייערע וואוי־נונגען און ארויסגעווארפען דורך די פענסטער זיי־ער האב און גוטס.

אטייל דעכער פון די שכנישע הייזער האבען גענומען ברענען

נאר די פייערלעשער וועלכע זענען געשטאנען אויף דער וואך האבען באלד פארלאשען דאס פייער אויף די דעכער.

אפצוראטעווען די פאבריק איז געווען אוממעג־ליך. דער גאנצער פאבריקס-בנין איז געשטאנען אין פלאמען. פון אלע פענסטער פון די 4 שטאק, הא־בען זיך ארויסגעריסען פלאמען.

עס איז אריבער קוים א האלבע שעה צייט, ווי עס האבען זיך דערהערט געוואלדיגע קראכען. דאס האט זיך געגומען דערפון, וואס די פארלאגעס און סופיטען זענען איינגעפאלען צוזאמען מיט די מא־שינען. אל קאיז ארפגעפאלען אין פארטער.

אן אומגעהויערער פייער-קויל האט ארומגענו־מען דעם בנין און באלד איז אויך איינגעפאלען דער דאך, אזוי, אז עס זענען נאר געבליבען די 4 ווענד, וועלכע זענען אויך געשטורעמט געווארען דורך די מעכטיגע פלאמען.

דער צוגעשפרונגער ים פון פלאמען האט אבער אויך פארניכטעט די ווענד. דאס האט בעצייטענס בעמערקט די פייערלעשער-קאמענדע, וועלכע האט אלארמירט די בעדראהטע פייערלעשער אפצוטרעטען פון ברענענדיגען בנין.

איינגעפאלענע ווענד מאכען חורבות

ווי נאר די פייערלעשער האבען זיך אפגערוקט האט זיך דערהערט א טראסק און עס איז איינגע־פאלען זא וואנד, די ציגעל זענען ארויפגעפאלען אויף אן איינשטאקיג הייזל אין וועלכען עס האבען געוואוינט צוויי פאמיליעס.

דאס הייזל איז צושמעטערט געווארען אונ־טער דער שווערער לאסט פון דער איינגעפאלענער וואנד. גלייכצייטיג האבען די פלאמען אויך פארניכ־טעט דאס גאנצע הייזעל.

צום גליק איז גראד קיינער פון די ארטיגע איינ־וואוינער נישט געווען אין זייערע שטובען. ווען עס וואלטען דארט געווען די איינוואוינער וואלטען זיי נישט ארויס לעבעדיגערהייד.

אגיסעל שפעטער איז אבער אויך איינגעפאלען די צווייטע וואנד פון דער פאבריק. דא איז אויך אפגעגאנגען מיט גרויס גליק: עס זענען נישט גע־פאלען קיין מענשליכע קרבנות. די וואנד איז גע־פאלען אין הויף אריין און פון דארט האבען זיך שוין געהאט צוריקגעצויגען די פייערלעשער.

פון דעם שכנישען בנין איז אבער נישט געלונ־גען אפצוראטעווען די 1-שטאקיגע געביידע אויף קילינסקי 203- די אפיציגע איז געווען בעוואוינט פון די איינוואוינער שמעכט און קאמאשעוויטש. די פלאמען האבען זיך אריינגעריסען אין דער אפיציגע און זי פערוואנדעלט אין א חורבה.

א טייל פון די איינגעפאלענע ווענד איז אויך ארויפגעפאלען אויף דער פארבעריי פון רייכמאן און האלפערן, וואס געפינט זיך אין זעלבען הויז. דער דאך פון דער פארבעריי האט נישט אויס־געהאלטען און האט זיך איינגעבראכען צוליב דעם איז אויך אין דער פארבעריי אויסגעבראכען א פייער, וואס איז א דאנק די שנעלע אקציע פון די פייערלעשער פארלאשען געווארען.

אין דער פארבעריי האט דאס פייער אויך אנגעמאכט א גרויסען שאדען.

אויף קילינסקי 205 איז אריינגעפאלען א טייל פון די איינגעפאלענע ווענד פון דער פאבריק. די צי־געל האבען דארט פארשיט א הילצערן פארטער־הייזעל און עסו איינגעווארפען. אין דעם הייזעל האט געפיהרט א ווערקשטעל דער שלאסער אלבערט גראבעלני. מיט עטליכע מינוט איידער די וואנד איז איינגעפאלען, האבען די שכנים ארויסגעטראגען דעם שלאסערס קראנק ווייב. ווען מען וואלט זי בעצייטענס פון דארט נישט געוועז ארויסגענומען וואלט זי דארט אומגעקומען אין די פלאמען.

ארום צעהן א זייגער איז אהענד איז דאס פייער געווען בעהערשט. די פייערלעשער האבען א־בער געהאט ארבייט א גאנצע נאכט.

פון דער פאבריק איז געבליבען נישט מעהר ווי א חורבה.

דער בנין האט אנגעהערט צו דער פירמע הער־מאן בראון.

דער דריטער און פערטער שטאק איז געווען נישט פארנומען, אין די אונטערשטע שטאקען האט זיך געפונען די שפינעריי פון אשר בארנשטיין. די שפינעריי האט לעצטענס געארבייט אויף צוויי שיכ־טען און בעשעפטיגט הונדערט ארבייטער.

דער היזק איז אומגעהויער.

אויפ׳ן ארט פון דער שרפה זענען געקומען הער וואיעוואדע, שטאט - סטאראסטא, פאליציי-קאמענ־דאנט און קאמיסאר ווייער.

מיט דער רעטונגס-אקציע האט אנגעפיהרט קאר־מענדאנט גראהמען.

שב תדיבען א זייגער פריה האט אבער אויפ־סניי אויסגעבראכען א שרפה אויפ׳ן זעלבען ארט. די ארויסגערופענע פייערלעשער האבען אבער פעסט געשטעלט, אז עס ברענט נאך דער קוילען-סקלאד וואס געפינט זיך אין שכנות מיט דער אפגעברענ־טער פאבריק.

דער קוילען-סקלאד האט נאך אנגעהויבען ברענען אין דערזעלבער צייט ווען די פאבריק איז געשטאנען אין פלאמען.

די קוילען האבען נאך געברענט גאנצען א גאנצען טאג.

די פירמע ברוין האט לעצטענס פארקלענערט די אסעקוראציע אויף פופצעהן טויזענד דאלאר. דער היזק פון דער שרפה ווערט אבער געשאצט אויף אכ׳צעהן זיבעציג טויזענד דאלאר. די פירמע וואס אזוי ארום האבען א גרויסען היזק.

בארנשטיינס שפינעריי איז געווען פארפאכ־טעט צו איינגאנק פייפעל, די פירמע אשר בארנ־שטיין איז מיט א צייט צוריק ערקלערט געווארען דורכ׳ן געריכט פאר באנקראט.

רעגיסטראציע פון יאהר-גאנג 1912

מארגען מאנטאג, דעם 15 סעפטעמבער דאר־פען זיך אין דער פאליציייאיש-מיליטערישער אפטיי־לונג ביים מאגיסטראט (פיעטרקאווער 212) רעגיסטרירען די געבוירענע אין 1912 יאהר וועל־כע וואוינען אויפ׳ן שטח פון 1 פאליציי-קאמי־סאריאט און זייערע פאמיליען-נעמען הויבען זיך אן אויף

T U W

און די וואס וואוינען אויפ׳ן שטח פון 10 קאמי־סאריאט מיט די פאמיליען-נעמען

פון N ביז׳ן סוף

ביים רעגיסטרירען זיך דארף מען מיטברענ־גען א פאס, א מעטריקע אדער אן אנדער דאקו־מענט; א שול צייגניס. האנדווערקער דארפען אויך צושטעלען א צעך-צייגניש.

פערזאנען, וואס קענען נישט בעווייזען זייער אנגעהעריגקייט צו א פריעמדער מלוכה מוזען זיך אויך רעגיסטרירען.

פון „אוזדראוויסקא“

די איינשרייבונגען פון קראנקע פרויען אויפ׳ן ספזאן אין „אוזדראוויסקא“ ווערט פארקומען דינ־סטאג 3 א זייגער ביינאכט. די קאנדידאטקעס דאר־פען קומען אין קאנצעלאריע פון „אוזדראוויסקא“ און מיטברענגען א פאס.

אפטייקען

(2) וואיטשיצקי (נאפיורקאווסקי 27), דאני־לעצקי (פיעטריקאווער 127), אילניצקי און צימער (וואלטשאנסקא 37), לייננבער (פרייהייטס-פלאץ 2) הארטמאן (מלינארסקא 1), קאהאנע (אלעקסאנ־דראווסקא 80), קלופש (קאנטנע 54).

רעגולירען דעם פערקעהר צווישען די קאלישער און פאבריק-באהן-סטאציעס

אונזער׳ן פארזיך פון וויצע-פרעזידענט רא־פאלסקי איז פארגעקומען א זיצונג אין וועלכער ס׳האבען זיך בעטייליגט פארשטעהער פון דער באהן-מאכט, אדמיניסטראציע און מאגיסטראט וועגען רעגולירען דעם צופאהר צו דער קאלישער און צו דער פאבריקס-באהן.

ס׳איז בעשלאסען געווארען, אז די באהן-מאכט וועט זיך ווענדען צום באהן-מיניסטעריום, אז מ׳זאל איבערגעבען דער שטאט דעם שטח צווישען טאוואראווע, קאפערניק און קאראלא גא־סען און די שטאט וועט פארשיטען דאס טייכעל קארלעווקע, וואס פליסט דארט אדורך. דאן וועט איבערגעטראגען ווערען די טראמוואי-ליניע.

הייינטיגער קאנגרעס פון צענטראלעוו אין לאדז

(2) ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט איז אויף היינט אין לאדז און אין 20 אנדערע שטעט צונויפ־גערופען געווארען קאנגרעסען פון די צענטראלעוו פארטייען, כדי ארומצורעדען די איצטיגע פא־ליטישע סיטואציע אין לאנד און אנצונעהמען רע־זאלוציעס און בעשלוסען. אין לאדז וועט דער קאנ־גרעס פארקומען אין שטעטישען קינא אויף שייב־לערס מארק. צום קאנגרעס וועט מען צוגעלאזט ווע־רען נאר אויף נאמענטליכע איינלאדונגען. ארויס־טרעטען וועלען די אנפיהרער פון די פארטייען וואס ארגאניזירען דעם קאנגרעס. ווי בעקאנט האבען די ארגאניזאטארען פראיעקטירט אויף נאך דעם קאנג־רעס איינצוארדנען עפענטליכע מיטינגען אויף דעם מארק און נאכדעם ארגאניזירען א דעמאנסטראציע איבער דער שטאט ביז צום גריינעם מארק. די סטאראסטווע האט אבער די פערזאמלונג אונטער׳ן פרייען הימעל און די דעמאנסטראציע פארבאטען. גרויסע אפטיילונגען פאליציי וועלען אפהיטען אז באלד נאכ׳ן שליסען דעם קאנגרעס אין זאל פון קינא זאל דער עולם רוהיג זיך פונאנדערגעהן.

(ב) די שטעטישע סטאראסטווע האט קאנפיס־קירט דעם פרייטאג-נומער פונ׳ם פעפעטישען וואר־מעגבלאט „לאדזיאנין“, פאר אן אויפרוף צו דער פערבאטענער דעמאנסטראציע און פאר אפדרוקען די רעזאלוציע פון שטאט-ראט וועגען ארעסט פון די געוועזענע דעפוטאטען, וועלכע איז קאנפיסקירט געווארען.

(ב) כדי צו זיכערען די ארדנונג איז אויף היינט פארארדנעט געווארען שטארקע פאגאטאווקע פון דער פאליציי. אלע פאליציאנטען וואס געפינען זיך אין אורלויב זענען צוריקגערופען געווארען און קיין נייע אורלויבען האט מען נישט ערטיילט.

צוריק דעם גט, אדער—דו קריגסט מיט א האק

אויף פיעטריקאווער נישט ווייט פון ציגעל-גאס וואוינט א פאמיליע ג. דאס פארפאלק וואוינט ביי דער פרוי׳ס מוטער, די פרוי אן אינטעליגענטע, דער מאן א פאלקס-מענש, א ייד פון א גאנץ יאהר, צווישען פארפאלק איז קיין שלום בית נישט געווען, הגם ביי זיי איז שוין געווען א קינד פון עטליכע יאהר.

די איז געווען א לעהרערין און פלעגט אפט קומען שפעט אהיים דאס האט איהם ארויסגעברענגט צו לעצ־טענס אנגעהויבען ערוועקען א חשד, אז זי איז איהם אונטרייאוו ער פלעגט איהר דעריבער מאכען איי־פערזוכטס-סצענעס.

די פרוי האט אלץ געפאדערט פונ׳ם מאן אז ער זאל זי אפגט׳ן, און ענדליך האט זי אויסגע־פועל׳ט; דער מאן איז מיט איהר אוועק צום רב און מ׳האט געשריבען א גט. אבער ווי נאר מ׳איז ארויס פונ׳ם רב האט ער אנגעהויבען טענה׳ן חרטה — דער גט איז קיין גט נישט, ער וויל נישט, ער בעשטעהט נישט, א.א.וו.

אזוי ווי דאס פארפאלק האט געוואוינט ביי איהר מוטער איז ג. אוועק באכ׳ן גט אויף זיין אלטער וואוינונג ביז ער וועט זיך שאפען א נאכט לעגער. דערווייל האט די מוטער ביינאכט דער־זעהען אז ג. פיהרט זיך עפעס מיט א האק און האט זי אוועקגעלעגט אין אן ארט, אז ער זאל קענען צו איהר צוקומען. איז איהר די זאך געווארען אויפפאלענד, און זי האט קודם כל שטילערהייט אר־גענומען די האק און זי בעהאלטען, אויף מארגען אינדערפריה האט זי געפאדערט פונ׳ם איידעם אז ער זאל פערלאזען איהר וואוינונג, אבער יענער האט וועגען דעם נישט געוואלט אפילו הערען: ער וועט דיך פרוי אהן קינד נישט פערלאזען א.א.וו.

די פרוי און שוויגער האבען אבער איצט מורא מיט איהם צו פערבלייבען אין איין שטוב און ווי־לען איהם נישט ארייפלאזען. האט זיך געכטען האט געטונקט אויף טיש און אויף בענק און די גאנצע נאכט איז געגאנגען כאדראם.

שודערליכער טויט

אונטער די רעדער פון צוג

אין ווידזעוו איז ארונטערגעפאלען אונטער די רעדער פון א פאסאזשיר-צוג וועלכער איז געגאנגען אין פוילען גאנג דער באהן-בעאמטער יוזעף שולץ.

ווען מען האט אפגעשטעלט דעם צוג האט מען אפגעהויבען שולצ א טויטען.

ערשטקלאסיגער הערען-שניידער-אטעליער
פון א. ח. קוטשינסקי פאמארסקא (שרעדניא) 3
מאכט בעקאנט, אז צום ווינטער-סעזאן ווערט אנגענומען אלערליי בעשטעלונגען
ווי אויך פעלצען מיט די לעצטע אויסלענדישע מאדע זשורנאלען.
צוגענגליכע פרייזען! גוטע בעהאנדלונג! קומט און איבערציגט אייך!
A. CH. KUCZYNSKI, Pomorska 3. מיט צטונג

קינא-טעאטער
קלאנג-פילם

צו דער ערעפנונג פון סעזאן דער ערשטער גרעסטער ערפאלג פון פוילישען קלאנג-פילם.
היינט און פאלגענדע טעג!
די מאראל פון פרוי דולסקא
א דראמאטישע זיטען-דראמע בעארבייט לויט דער ערצעהלונג פון ג. זאפאלסקא. / א ביז-בעאר־ביימע קלאנג-אדאפטאציע. / עס בעטייליגען זיך די רעזשיע פון די פוילישע מעניש און עקראן-שטערנס: Z. Batycka, D. Lipińska, M. Flanzowa, M. Chaveau, Ludwig Fritche, Tad. Wesołowski, Dymsza או״א.
אריגינעלע מעלאדיען פון דעם בע־קאנטען קאמפאזיטאר L. Rużycki / סאלא געזאנג און כארען אויסגעפיהרט דורך די ארק. פון דער וו״ש. אפערע. א אייגליידונגס־ווארט חעם האלטען Józef Węgrzyn
אנהויב 4 נמ. שבת, זונטאג, חגאות 12 בייטאג.

„לאָדזער פּראָוואָקאַטאָרען"

די געשיכטע פון טרויעריג־בעריהמטען לאָדזער פּראָוואָקאַטאָר נח

(המשך).

די שרעקליכסטע אכזריות'ן האט נחל אפגעטאן דעמאלס ווען ער האט אנגעהויבען פאלען. ער האט זיך מיט אלע מעגליכקייטען געוואלט ראטעווען און ברענגען אזא „סחורה" פאר זיין מאכט, מיט וועלכער מען זאל צופרידען זיין, איהם האט זיך אבער שוין גארנישט איינגעגעבען און ער האט געארבייט אויף בלינד. ער האט אויסגערעכנט אויף מאמענטאלען עפעקט, האט איבריגע און איהם שוין מעהר נישט אנגעגאנגען.

נחל האט זיך איצט בעוויזען נאר אין אזעלכע ערטער, וואו סיזענען זיך צונויפגעקומען פיל מענשען, דארט איז ער געשוואומען ווי א פיש אין וואסער, ער האט געגוסען אויף רעכטס און לינקס, עפיס איז שוין דערפון ארויסגעקומען, בעזונדערס האט ער זיך אנגעטשעפעט אין'ם יודישען טעאטער, ס'איז שוין געקומען אזוי ווייט, אז עטליכע פארשטעלונגען פון גרויסען טעאטער, האבען געמוזט אפגערופען ווערען צוליב דעם וואס דער עולם האט מורא געהאט צו קומען אין טעאטער צוליב די אפטע איבערפאלען פון נח'ן, א געוויסע צייט האט נח ווידער אפגעשטעלט זיינע אנפאלען, ביז ווידער אמאל שבת נאכמיטאג ווען אין טעאטער איז געווען א היפשער עולם. נחל האט ווידער געמאכט אן איבערפאל מיט דער גאנצער פאמפע, אזוי ווי ער איז האט געוואוינט געווען, פון דער פאניק וואס ער האט ארויסגערופען, האט נח געהאט שטארק הנאה, נאך מעהר דערמאלט ווען ער האט געזעהען די דערשראקענע פנים'ער פון זיינע קרבנות, וועלכע זענען געווען אין זיינע נעגעל. אין דעם דאזיגען שבת נאכמיטאג, ווען נח איז איבערגעפאלען דאס יודישע טעאטער און די פאניק געווען אנ'אנגעהויערע, דער עולם האט זיך געלאזען צו די טירען און נח האט געהאט א שטארק פארגעניגען דערפון, וואס די מענשען זענען איינער נאך דעם אנדערן ארויסגעגאנגען און דער איינציגער אפגעגעבן זיך און אויסגעהאלטען נחלס בליק און געווארט אויף זיין ענטשיידונג ארויסצוגעהן אהער צו יזאנדערען אדער אין ארעסט אריין מיט אלע שפעטערדיגע טרויעריגסטע פאלגען.

אין טעאטער האט זיך דערמאלט געפונען א סאָציאליסטישער טוער, א שרייבער, איצט אנ'אנגעזעהענער ליטעראט אין סאוויעטרוסלאנד, אברהם וועזשיארקא, וועזשיארקא'ן האט מען אין די פארטייאישע קרייזען גערופען „אברהם דאלישער" ער איז געווען דעם טשענסטאכאווער רב'ס אייניקל, איז אנטלאפען פון דערהיים און געקומען קיין לאדז, ער האט זיך געהאלטען פאר א שרייבער און זיך אויפגעפירט אזוי ווי א שרייבער, ער האט געטראגן לאנגע האר, ברילען און א פעלערין.

וועזשיארקא איז איינער פון די לעצטע ארויס פון טעאטער, נח'ל האט אנגעקוקט וועזשיארקא'ן איהם בעטאפט און בעקוקט פון אלע זייטען און איהם אפגעשטעלט אן א זייט, דאס האט געהייסען, אז וועזשיארקא וועט שוין אהיים צו זיך נישט געהען. נחל האט זיך אין וועזשיארקא'ן אנגעכאפט ווי אין א מציאה. ער האט שוין ווייטער נישט געפיהרט די אבלאווע און ספעציעל מיט איהם אהעק אין בעגלייטונג פון עטליכע פאליציאנטען אין ארעסט.

צו אזעלכע זאכען איז מען אבער שוין געווען אין לאדז געוואוינט און מהאט געמיינט, אז מיט וועזשיארקא'ן וועט פאסירען דאס זעלבע וואס מיט אלע ארעסטירטע דורך נחס האנט, אדער מהאט זיי אליין אדמיניסטראטיוו אוועק פערשיקט. ווי מיר האבען אבער שוין אנגעוויזען, האט נח אין דער דעמאלסדיגער צייט געזוכט „עפעקטפולע" זאכען און ער האט זיך איינגעהילט אין וועזשיארקא'ן, נח האט אים גוט געקענט, נאך פון די צייטען, ווען ער האט זיך ארומגעשלעפט אין אלע צוקערניעס און געבעטעלט פינף קאפיקעס, נחל איז אבער איינגעפאלען, אין קאפ, אז מיט וועזשיארקאס אויסזעהען קען געראטען א נייער גרויסער בלבול, וועלכער זאל כאטש אויף א קורצער צייט צוריקשטעלען זיין פרעסטיזש ביי דער פאליציי, און נחל האט נישט מעהר און נישט ווייניגער איינגערעדט אין דער פאליציי, אז וועזשיארקא איז א שליח פון דער פארטיי אז ער פון רוסלאנד, וועלכער האט הרג'עט איינעם מיטן נאמען אברהם וועזשיארקא, וועלכען מען איז חושד געווען אין פראוואקאציע און טאקע דער מערדער פון וועזשיארקא'ן לעבט אויף דעם ערמארדעטנס נאמען, מ'קען זיך פארשטעלען, וואס פארא מהה און וואס פאר נביאת עדות, וואס פארא קאנפראנטאציעס ס'מוזען דורכגעפיהרט ווערען, כדי אפצווענדען פון זיך אזא שרעקליכע בלבול, ווער שמועסט נאך ביי דער רוסישער פאליציי און נאכמעהר ווען נח"ל האט זיך בעמיהט דעם ענין וואס מעהר צו פערשלעפען, כדי ער זאל נישט קאמפראמיטירט ווערען, ווייל ווי מיר האבען שוין אנגעוויזען האט נח בעת ער האט עפיס געטון, אפסאלוט נישט געטראכט וועגען די שפעטערדיגע פאלגען.

וועזשיארקא האט געהאט אין לאדז פיל גוטע פריינד, וועלכע האבען אנגעווענדעט אלע מיטלען איהם צו ראטעווען, דאס איז אבער ביי אזא בעשולדיגונג געווען א שווערע זאך, די אויספארשונג האט זיך נישט גערוהרט פון ארט, ווייל פון איין זייט האט נח'ל געדארפט צושטעלען געוויסע מאטעריאל וועגען דער כלומרשטער ערמארדונג פון א געוויסען אברהם וועזשיארקא, וואו און ווען דאס האט פאסירט און פון דער אנדערער זייט, האבען וועזשיארקאס פריינד צוגעשטעלט פלערליי דאקומענטען, אז דער ארעסטירטער הייסט אברהם וועזשיארקא, האט שטענדיג אזוי געהייסען, האט קיינמאל קיינעם נישט ערמארדעט און ענדליך איז ער אויך קיינמאל נישט ערמארדעט געווארען.

ס'האט געדויערט א לאנגע צייט ביז געווארר דאס אומשולד איז בעוויזען געווארען, ביז די גאנצע לעכערליכקייט פון דער בעשולדיגונג איז קלאָהר געווארען, דערווייל האט זיך אבער וועזשיארקא געשלעפט פון איין טורמע אין דער צווייטער אריין און פטור געווארען זיי ג... נאך דריי חדשים איז וועזשיארקא בעפרייט געווארען, נח איז נאך מעהר קאמפראמיטירט געווארען.

י. דאן.

(המשך קומט).

באַנקראָטען, אַרעסטען, רעגולאַציעס

מאַקס און חיים שקאָלניק און ישעיי טייך זענען ערקלערט געוואָרען פאַר באַנקראָט און דאָס געריכט האָט זיי פעראָרדענט צו אַרעסטירען. די באַנקראָטירטע האָבען אָנגעגעבען אַ אָפּאָזיציע און אָנגעוויזען, אַז מיכאל קאַהן וואָס האָט זיי ערקלערט פאַר באַנקראָט האָט גאָרנישט געליטען. די פּראָטעסטירטע וועקסלען זענען נישט אויסגעשטעלט דורך זיי נאָר זענען פון זיי זשירירט.

דאָס געריכט האָט די אָפּאָזיציע נישט אַנערקענט און געלאָזט דעמזעלבען אורטייל.

•

אין אַפּריל האָט חיים ערליך (ציגעל־גאַס 42) זיך געווענדעט אין געריכט וועגען ערטיילען איהם אַ פּראָלאָנגאַציע. אין יוני האָט דאָס געריכט די פּראָלאָנגאַציע ערטיילט אויף דריי חדשים.

איצט האָט זיך ערליך געווענדעט וועגען ערלויבען איהם אָנצוהויבען אויסגלייך־אונטערהאַנדלונגען. ער שלאָגט פאָר צו בעצאָהלען 40 פּראָצ' פון די חובות צאָהלבאַר אין 4 גלייכע ראָטעס יעדען האַלבען יאָהר. דאָס געריכט האָט ערלויבט אָנצוהויבען אויסגלייך־אונטערהאַנדלונגען.

•

נחמיה פרידמאַן געשעפט פון פאָטאָגראַפישע מכשירים, (פּיעטריקאָווער 62) האָט זיך געווענדעט אין געריכט, אַז מ'זאָל איהם ערקלערען פאַר באַנקראָט. דאָס געריכט איז נאָכגעקומען זיין ווענדונג און האָט איהם בעשטימט אונטער פּאָליציי־אויפזיכט.

•

מיט אַ קורצער צייט צוריק איז אונטאַלאַוו וויניקאַיטיס (גלובנא 52) ערקלערט געוואָרען פאַר באַנקראָט און פעראָרדענט איהם צו אַרעסטירען.

איצט האָט זיך זיין אַדוואָקאַט געווענדעט אין געריכט וועגען ערטיילען איהם אַ גלייט־בריף. דער בעפולמעכטיגטער האָט פאָרגעשטעלט אַז ער בעזיצט אין שעדלעץ אַ היפּאָטעק אויף 60 טויזענד זל. דאַגעגען האָט דער קוראַטאָר פון דער באַנקראָט־מאַסע ערקלערט אַז ער האָט געפונען בלויז 600 פּאָר שיך און האָט אַפילו נישט געטראָפען קיין איינאָרדנונג.

אין וואַרשאָווער אויספאָרשונגס־אַמט איז פעסטגעשטעלט געוואָרען, אַז געגען וויניקאַיטיסען ווערט געפיהרט אַ פּראָצעס פאַר בענוצען זיך מיט אַ פאַלשען נאָמען און וויניקאַיטיס איז אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם אין וואַרשאַ געווען אפילו אַרעסטירט.

דאָס געריכט האָט דעם געבעטענעם גלייט־בריף נישט אַרויסגעגעבען. און דער בעפולמעכטיגטער פון וויניקאַיטיס'ן האָט אָנגעגעבען אַנ'אָפּאָזיציע וועלכע וועט אין די נאָהענטסטע טעג בעטראַכט ווערען.

•

אברהם ראָזענצווייג מאַנופאַקטור־געשעפט אויף טראַוגוטאַ 2 איז ערקלערט געוואָרען פאַר באַנקראָט. אַ פּאָר וואָכען שפּעטער האָבען זיך די קרעדיטאָרען געווענדעט אַז מ'זאָל איהם אַרעסטירען, אָבער דאָס געריכט האָט זיי די בקשה נישט נאָכגעגעבען. דעם 25 יולי איז פאָרגעקומען אַ פערזאַמלונג פון די קרעדיטאָרען און ראָזענצווייג האָט פאָרגעשלאָגען צו בעצאָהלען צעהן פּראָצענט אין צוויי ראָטעס אין אַ האַלב יאָהר און אין אַ יאָהר ארום די מעהרהייט איז מסכים געווען אויפ'ן פאָרשלאַג. אַ טייל קרעדיטאָרען האָבען זיך געווענדעט אין געריכט אַז ער זאָל דעם אָפּמאַך נישט בעשטעטיגען, ווייל דער באַנקראָטירטער האָט בעהאַלטען אַ טייל פון זיין פערמעגען.

דאָס געריכט האָט דעם אָפּמאַך בעשטעטיגט און צוריקגעשטעלט ראָזענצווייגען אין זיין סוחרישער עהרע.

21־טע מלוכה־לאָטעריע
5־טע קלאַס, 4־טער טאָג

5.000 — 51302 83482 86757 125066 135911 137978 188687.

3.000 — 131117 134789 145875 151202 155012 205637.

2.000 — 47659 102873 105339 108417 129462 161008 163962 184593 192974.

1.000 — 7934 26094 26604 30611 36127 67515 68621 84467 109948 119269 127165 133081 133912 135106 163137 176731 177859 182358 84694 207146 209099.

Po 600 zł. Nr. 7298 7689 11807 14324 38211 46656 48730 49184 51838 60962 67643 68533 81033 108928 116484 116953 117443 118799 120568 126998 144863 148996 151212 167964 173063 173343 174694 179274 185063 189912 195556 197566 2033073.

500 — 301 615 1695 1954 2871 3467 4854 5188 5565 8800 10370 11634 13372 15823 16621 17882 18037 18046 20767 21390 22515 25249 25317 27491 27824 29856 29945 32472 32858 33717 36020 37381 40675 42402 44253 44604 46628 47894 50599 53771 54976 56314 56608 58108 60759 61057 62468 62812 63754 67718 68175 68238 69125 69757 70053 71355 72538 73074 73416 74847 76241 77256 77963 78678 79012 79973 79989 81071 83743 84057 88294 89909 91590 92281 93091 93225 96156 96451 97482 97641 98022 98690 99059 99327 103509 104971 105509 106779 107340 109547 116257 116284 117313 117578 118209 120473 121266 121618 122870 123953 124076 128838 130607 131879 132585 136622 136763 136966 137210 137572 138614 140316 140387 140791 141776 144656 146479 148916 149273 149770 150487 151437 152872 153885 164223 164749 168078 168506 171193 173851 174058 178490 178490 179458 181824 182748 183397 184442 184870 184946 185576 186670 191925 192047 193383 193710 193985 194728 196135 196489 196571 196629 199640 200532 202464 203948 204893 205021.

1250

19 98 106 308 43 461 558 608 36 66 757 939 54 1025 106 86 248 306 427 71 553 672 747 867 2126 26 337 63 80 99 344 51 87 89 442 51 79 567 675 848 56 919 34 36 52 53 3005 162 212 338 62 98 452 79 682 735 39 826 47 72 926 4109 30 34 69 75 80 277 435 39 72 520 601 766 840 60 936 94 5007 20 98 247 57 346 412 53 505 717 99 966 6002 162 421 47 70 81 550 53 603 718 879 7082 318 57 63 76 526 45 51 62 682 735 83 803 66 8074 175 208 645 65 716 829 908 9136 201 531 51 77 664 829 98 10013 19 21 454 609 80 87 702 907 11543 641 751 87 808 12005 38 847 51 98 432 35 591 647 90 733 889 962 65 67 75 13359 482 86 94 557 89 610 14 32 981 14046 105 323 37 593 625 48 927 82 15035 81 337 48 62 454 508 47 90 607 41 701 849 67 904 161159 224 30 416 67 573 612 98 723 29 905 32 17246 51 428 31 66 674 742 984 93 18048 143 212 382 481 525 670 711 60 80 872 921 34 44 19008 54 138 59 253 82 312 98 430 904 25 20119 45 83 227 54 493 519 30 658 761 813 21093 221 23 45 47 326 51 406 30 537 682 754 871 900 20 35 22029 43 58 94 101 43 273 93 341 525 52 611 69 23131 60 64 276 497 504 35 62 85 714 80 9 24010 51 93 132 46 284 315 417 708 32 806 21. 25131 52 245 99 330 436 641 720 78 871 79 928 26026 79 107 75 325 459 97 669 827 59 27134 205 307 422 723 40 49 827 46 945 28100 242 61 366 455 64 503 972 29237 55 391 432 95 513 639 747 77 968 30195 215 83 93 312 49 68 461 592 667 758 822 69 31173 80 261 367 402 8 53 94 9 559 72 95 722 46 75 878 976 32091 100 27 217 50 311 579 638 33004 67 85 155 79 90 357 79 482 579 687 874 80 907 62 34045 144 384 96 516 22 56 605 30 98 743 805 902 36 35109 39 96 323 532 45 95 98 677 832 67 36086 422 552 608 821 37113 72 97 424 549 610 14 49 53 63 737 49 69 84 38114 85 98 250 77 805 689 44 85 743 861 39179 251 340 80 87 449 560 93 711 16 983 40009 100 63 212 56 356 416 598 811 966 41014 68 72 189 335 461 65 508 700 865 91 941 42340 401 560 699 842 43007 348 449 526 95 689 746 97 887 911 54 72 91 44046 181 586 626 52 53 88 757 62 72 45043 52 139 53 268 330 488 517 795 844 61 75 46253 337 46 76 496 591 727 81 804 944 71 47051 55 106 94 255 82 305 52 54 720 68 75 845 82 930 48034 120 36 80 211 43 328 60 78 493 595 929 49244 51 93 358 83 435 509 44 86 620 803 69 961.

50048 123 258 373 573 611 29 718 91 981 51035 40 242 65 418 661 829 52030 199 211 94 308 20 89 446 55 520 668 83 837 40 53114 93 96 220 43 82 386 435 527 43 790 801 30 975 84 54071 220 31 64 361 442 572 718 66 827 44 55063 79 194 313 39 56 404 37 859 935 56015 276 303 404 36 75 516 22 70 604 39 703 56 64 83 57078 136 44 48 49 99 245 392 407 36 89 533 95 609 24 71 85 765 804 18 919 66 58023 79 93 324 54 583 616 88 748 51 73 810 957 65 59011 30 85 105 12 79 224 99 504 9 606 42 969 60031 656 86 98 868 86 61027 124 35 394 424 60 638 744 62056 252 77 349 87 408 614 18 80 859 63006 14 19 42 72 118 240 514 624 76 740 68 90 881 928 60 92 64018 148 266 444 52 564 617 71 744 92 65208 88 368 96 420 524 84 641 870 79 86 932 39 66153 274 396 424 36 92 681 949 67076 99 108 58 62 253 62 304 444 512 683 797 888 934 68002 51 207 51 77 556 644 711 892 930 69032 138 53 73 373 438 638 64 72 90 730 84 94 98 852 83 70003 29 91 182 87 298 422 23 559 88 602 25 701 58 944 64 68 71235 408 545 715 96 826 66 73 955 91 72055 99 159 275 309 40 65 592 600 78 79 702 49 874 975 86 73119 31 53 68 82 206 36 441 847 58 64 65 79 692 723 29 74 904 42 69 95 99 74020 88 91 104 27 30 351 469 94 710 32 62 91 94 836 906.

75026 30 57 158 65 305 28 455 536 40 46 726 817 923 59 76017 47 188 358 545 55 56 704 92 947 77004 23 145 322 23 53 492 546 615 53 725 51 56 895 929 37 78020 23 83 109 13 42 99 234 329 64 428 75 507 618 26 28 81 710 850 55 907 57 79056 58 138 495 513 83 634 58 96 803 36 40 85 912 69 78 80174 344 408 40 511 77 87 602 51 70 744 53 960 81131 77 265 76 390 677 753 814 93 951 82149 320 21 589 607 11 12 589 607 11 12 22 700 68 81 921 83094 137 70 269 70 79 81 391 313 42 82 86 84083 70 72 126 274 92 478 95 516 33 602 59 851 86 85048 70 145 91 266 359 547 687 86077 90 131 346 48 59 403 85 548 60 680 831 80 87052 152 62 283 347 656 758 853 931 88056 158 285 93 394 467 720 39 82 84 87 998 937 35 89080 84 273 84 346 64 454 65 524 89 621 23 66 749 842 48 75 952 59 89 90228 329 88 93 590 630 82 736 99 839 88 912 91018 138 229 349 55 448 54 93 99 695 799 858 79 994 99 92015 28 94 103 14 31 41 42 359 70 427 509 80 609 886 909 68 69 93158 272 689 742 801 3 53 63 998 94041 59 117 98 202 35 57 309 27 401 19 57 619 48 88 801 921 93 96 95075 77 215 510 37 635 58 965 73 96046 70 89 103 89 269 300 8 79 470 601 725 47 814 80 95 910 70 97111 45 357 494 722 49 62 804 37 94 98020 23 289 319 67 413 27 514 21 35 601 57 744 801 31 956 99021 138 208 42 553 81 634 36 726 38 65 842 955.

100060 186 203 345 56 78 408 584 79 614 744 808 42 81 84 914 81 101070 259 342 50 61 437 529 31 699 913 102007 20 37 126 48 64 80 247 73 74 339 480 587 91 707 808 25 103047 377 458 570 615 41 718 828 104193 233 329 537 80 891 105025 61 62 82 189 272 75 82 393 409 65 531 658 80 702 87 999 106055 58 143 47 70 239 315 49 448 517 30 66 706 20 889 98 980 107026 518 76 675 700 79 873 108081 167 294 415 42 76 510 704 824 39 914 59 64 95 109106 10 85 331 43 475 96 530 78 671 96 714 16 22 671 74 929 81 110164 211 633 705 47 68 88 872 958 72 111016 133 40 44 250 85 386 513 644 700 46 815 82 112005 81 196 203 346 400 533 626 49 719 862 76 909 61 113027 67 102 45 418 65 558 638 88 846 114055 239 420 72 503 47 74 638 731 851 929 43 60 115019 34 166 332 432 64 591 745 88 942 54 88 116054 128 324 416 701 46 71 99 117052 153 273 329 35 94 96 446 70 72 635 983 118101 31 60 228 302 45 529 48 64 698 753 873 89 907 47 65 81 119146 74 91 223 39 44 48 312 43 98 456 60 562 85 808 903 120188 247 365 490 591 618 59 703 34 85 121027 89 130 213 330 432 53 55 92 946 64 95 122154 97 559 96 621 41 58 787 811 52 929 42 123035 127 241 75 95 552 76 637 55 739 886 124002 235 405 55 74 517 20 622 40 92 836 913 33.

125020 126 89 341 48 420 539 651 910 94 126049 59 218 25 28 458 91 93 637 88 708 20 815 76 951 65 127025 102 332 49 50 457 92 781 128008 94 133 232 57 409 53 72 581 651 720 77 897 957 129024 48 86 138 78 88 287 307 425 39 77 87 570 737 928 40 68 69 92 130104 14 87 263 81 369 407 509 23 46 47 665 762 93 943 131278 302 425 49 652 81 743 55 917 18 24 132033 104 59 234 77 384 729 868 72 133052 96 175 251 57 307 22 73 417 28 88 614 99 917 48 134119 43 298 697 731 43 135002 109 379 432 42 537 730 82 879 69 70 927 67 136018 148 228 67 340 458 70 537 657 715 16 53 57 805 38 43 981 137019 317 206 48 59 89 839 50 82 714 84 816 33 94 931 92 138113 317 422 39 578 96 668 79 773 911 139005 27 112 20 58 95 211 364 74 422 85 518 77 704 86 140102 391 409 49 639 761 141008 133 220 418 590 821 90 142260 319 402 509 80 42 606 84 886 97 931 62 143072 118 330 407 551 83 731 144107 30 288 91 331 87 95 97 597 678 827 973 145127 30 87 276 307 15 42 64 97 515 600 39 42 43 748 79 815 34 146070 35 91 08 251 77 322 782 840 62 983 147257 68 77 300 78 87 474 507 97 874 942 148261 47 83 518 25 65 690 93 752 79 98 958 68 83 149005 205 34 42 96 388 48 427 88 693 912 77.

150005 567 753 59 66 93 96 834 926 41 151086 110 278 647 83 955 152049 259 78 360 65 432 62 597 648 745 917 153032 185 93 492 672 860 938 154030 136 259 78 505 9 567 811 34 941 64 69 99 155254 459 588 610 48 749 60 81 988 95 156157 512 867 928 157040 243 90 99 350 60 455 65 70 539 757 871 920 159081 95 171 91 255 377 502 636 703 28 94 833 98 925 91 160021 62 350 70 73 401 26 62 500 26 690 709 11 885 994 99 161034 35 43 81 132 82 226 43 75 312 33 414 87 584 734 71 851 922 61 87 162095 128 221 39 329 52 429 77 502 11 25 52 627 42 841 77 906 163005 69 195 285 396 508 629 92 737 67 37 929 37 164019 34 79 181 204 31 355 61 94 465 681 700 74 165053 122 303 406 561 665 71 95 885 936 83 166137 276 332 90 92 412 536 50 677 756 803 924 26 167005 73 127 40 97 249 55 93 403 513 55 65 642 45 770 855 949 87 168079 96 145 95 236 60 317 412 55 68 79 556 81 737 902 169157 84 223 50 58 69 373 400 27 657 68 723 34 909 43 69 170252 87 358 434 657 765 815 968 80 171009 76 435 554 61 629 713 35 60 61 95 809 82 901 52 172167 352 567 81 681 99 813 37 66 80 916 60 173128 339 44 57 432 589 656 82 772 174017 46 61 117 61 64 317 423 80 652 95 875 86 951.

175096 126 43 235 332 506 789 818 35 922 176007 10 74 270 96 300 25 408 50 623 25 41 729 64 865 96 177191 239 50 342 65 468 548 44 707 30 61 65 935 56 178027 75 94 148 468 94 566 604 738 918 179128 36 220 428 64 563 67 733 77 87 835 921 53 180110 15 206 458 506 64 633 782 806 900 181025 157 31 211 57 423 657 741 93 94 800 909 26 39 95 182102 208 33 312 51 433 65 517 46 83 681 745 987 183068 195 216 483 539 620 911 29 184004 132 65 242 92 392 452 99 514 23 609 20 38 50 70 752 97 824 59 82 87 828 83 185012 170 247 310 427 71 98 645 61 870 971 186019 75 129 36 341 580 636 714 48 61 78 847 50 187038 82 187 285 314 435 511 619 50 706 52 982 188064 156 349 598 601 803 940 189065 462 583 722 42 44 806 67 80 900 190020 25 72 121 34 225 30 52 83 88 315 483 514 33 693 75 812 191060 82 108 16 225 41 436 71 529 42 48 708 86 90 868 192075 137 206 366 450 561 86 91 840 52 70 941 67 70 193020 25 27 34 53 65 212 325 461 559 732 833 49 194006 99 170 229 84 453 551 94 778 924 72 93 195037 132 35 86 96 581 681 91 738 60 63 72 990 196020 55 255 442 522 602 76 710 804 23 91 984 197224 30 71 331 406 57 670 764 89 981 198110 261 302 80 94 444 650 88 705 816 38 94 950 58 199005 68 149 243 95 342 412 20 49 84 554 72 640 50 70 739 802 72 87.

200299 388 519 77 651 92 745 847 907 12 201072 211 74 491 554 77 601 869 950 202028 32 76 171 88 236 327 490 523 54 68 96 672 715 36 47 86 823 914 16 50 77 203031 70 193 245 350 566 744 55 803 964 204158 66 365 506 671 812 205024 191 241 77 386 466 87 594 671 814 89 949 89 206079 188 94 228 335 93 408 641 371 91 36 207068 168 347 99 441 83 658 741 985 208026 99 164 77 440 72 632 29 740 802 63 74 81 209028 57 208 344 88 446 94 563 609 41 87 759 842 58 914.

בוך דורך ראַדיאָ

א העכסט כאַראַקטעריסטישער עפּיזאָד האָט זיך ערשט נישט לאַנג אָפּגעשפּילט אין פראַנקרייך.

די נאַציאָנאַלע ראַדיאָ געזעלשאַפט אין פּאַריז פלעגט ערלויבען צו געניסען פון איהר מיקראָפאָן אַ געוויסען טייל בירגערליכע צייטונגען; דעם פאַשיסטישען אָרגאַן פון קאָטי „ל'אַמי די פּעפּעל" (פאָלקספריינד), דער רעאַקציאָנערער „ליבערטע" (פרייהייט) און אנדערע. צופעליג פלעגט אויך גע־ניסען פון דער דאָזיגער פריינדליכקייט די מעסיגע „רעפּובליקאַנישע טריבונע". איז אָבער די צייטונג דעם 3־טען אויגוסט „געשטרויכעלט" געוואָרען און מ'האָט איהר געוויזען די טיר.

דער 3־טער אויגוסט איז דער יאָהר־טאָג פון דער וועלט־מלחמה פאַר פראַנקרייך. כדי צו דער־מאָנען די דאָזיגע דאַטע אויף אַ פּאַסיגען אופן, האָט די „רעפּובליקאַנישע טריבונע" בעשלאָסען איבער־צולייענען דורכ'ן ראַדיאָ אַ קאַפּיטעל פון דעם נייסטען בוך געגען מלחמה, אָנגעשריבען פון אַנרי באַרביס, דעם מחבר פון „פייער" (דאָס בוך הייסט „וואָס געווען, וועט נאָך זיין", וועגען דער וועלט־מלחמה ערשיינט דעם 4־טען סעפּטעמבער). די ראַדיאָ צענזור האָט דעם קאַפּיטעל דורכגעלאָזען און ער איז פאָרגעלייענט געוואָרען. אויף מאָרגען אָבער האָט די רעאַקציאָנערע פּרעסע אויפגעהויבען אַ טומעל געגען דעם „סקאַנדאַל" צו לאָזען הערען דורכ'ן ראַדיאָ „אַזוינע" ליטעראַטור. די נאַציאָנאַלע ראַדיאָ געזעלשאַפט האָט זיך אָפּגעזעגענט מיט דער „רעפּובליקאַנישער טריבונע" מיט טענות אַז זי האָט איהר בכיוון „קאָמפּראָמיטירט". און פאַר די ראַדיאָ הערער האָט זיך די נאַציאָנאַלע געזעלשאַפט ענטשולדיגט דערפאַר „וואָס ז יהאָט, נישט ווילענ־דיג, בעליידיגט זייערע חשובע געפיהלען" אין דער נאַכט פון זונטאָג אויף מאָנטאָג, דעם 3־טען אויגוסט.

מיר ברענגען דאָ אין איבערזעצונג אייניגע אויסצוגען פון דער אויזיציע, וואָס האָט אַרויסגע־רופען אַזאַ טומעל.

די איבערזעצונג איז געמאַכט פון פראַנצויזישען אָריגינאַל— דעם קאַפּיטעל פון אַנרי בערביס בוך „וואָס געווען, וועט נאָך זיין". עס שמועסען צווי־שען זיך אייניגע סאָלדאַטען אויפ'ן פראָנט, אין דער צייט פון דער מלחמה 1914—1918, וועגען די קריגס־געריכטען און דערנאָך וועגען מלחמה בכלל

„אַ סאָלדאַט גראָבט א גרוב, אויף אַ העלפט איז ער אין איהר איינגעזונקען. ער און די גרוב זע־נען ביידע פינסטער.

— וואָס איז דאָס ?

— דו זעהסט.

— וואָס ?

— נו, ס'איז אַ גרוב.

— פאַר אַ טויטען ?

— ער איז נאָך נישט טויט, ער פּאָפּט אוודאי. פאַרטאָג וועט מען איהם פטרן און דערנאָך גיך אַראָפּברענגען אַהער, — איך דאַרף זיך טאַקע צו־איילען.

צווי נעכט נאָכאַנאַנד איז ער געגאַנגען זוכען אין פעלד דעם טויטען קערפּער פון זיינס אַ חבר. די דריטע נאַכט האָט מען איהם געשטעלט אויף דער וואַך, ער האָט זיך נישט געקענט ווערען געגען שלאָף. גראָד איז דער פאָלקאָווניק פאַרביי, און היות ווי מען האָט בעדאַרפט ווייזען א ביישפּיל פאַר אנדערע, האָט דער פאָלקאָווניק געמאָלדען וועגען דעם, דעם גענעראַל, וועלכער האָט ערקלערט: „שיסט איהם".

ער איז א טאַטע פון דריי קינדער, שוין פינף און פערציק יאָהר אַלט. געוויס האָט ער דאָס בכיוון נישט געטון. ער האָט זיך טועה געווען, קיין שלעכטס איז דאָך אָבער דערפון נישט אַרויס. ער איז אַזאַ גוטער מענש, איך קען איהם. — ער איז מיינער א פריינד פון פריהער".

„אנזשעלינא...

... ער האָט קיינמאָל קיין מזל נישט געהאַט, קיין זאַך איז איהם נישט געלונגען, צייט ער איז געבוירען, פונדעסטוועגען, ווען ער איז אוועק אין אורלויב, איז, כ'ווייס אייגענטליך נישט ווי אזוי, אָט פונקט, ווי אין די כשוף־מעשהלעך, האָט צו איהם א שיינע מיידעל א וואונק געגעבען מיט'ן אויג. דער שטענדיגער שלימזל איז דערפון געווען אזוי גליקליך, אַז ווען ער איז צוריקגעקומען, האָט ער די גאנצע צייט געזונגען. דיזעלבע נאַכט האָט ער בעדאַרפט פּאַטרולירען, און ער האָט נישט געקענט פערשטיקען אין זיך זיין געזאַנג. דער אַדיוטאַנט האָט זיך געשראָקען אין פעלד מיט אַזאַ טומעלדיגער בריאה או זער האָט איהם פערשטומט מיט א מע־סער, ווי אַ חזיר".

„בלאַנקא...

... איך האָב איהם געזעהען אויף דער ערד העסליכען, אַ צופליקטען דורך דעם האָגעל קוילען ווי דורך אַ באַהן, ער ליגט אינמיטען פון גאַנצען רעגימענט, — אַלט אַ ביישפּיל, — דער גלח שטעהט אין דער ערשטער רייה, און זאָגען אמן און די באַג־נעטען אַרום, אנשטאַט וואַקסענע ליכט.

„ס'איז אַ בעפעהל פון פאָלקאָווניק און פון קריגס־געריכט".

„בעלאמי...

... אַ טאָג פאַר דער עקזעקוציע איז ער צו מיר געקומען. ער איז געווען איינער פון עקזעקוציע־פלוטאָן, ער האָט מ'יר געפרעגט: „צי זאָל איך טאקע אין איהם שיסען".

„אויב איך וועל אין איהם שיסען, וועט זיך זיין פיין גיכער ענדיגען, ווען איך שיס אָבער אין איהם נישט, הייסט דאָס פאַר מיר, אז איך האָב אין איהם נישט געשאָסען". מיר האָבען זיך געיישובט און איך האָב איהם געזאָגט: „גאַנץ זיכער, דו דאַרפסט אין איהם שיסען". מיר האָבען ביידע געוויינט און דער קאָפּ האָט נישט גערוהט. „ווי איז, אויב מ'קעהרט זיך פון דאָרט אום, האַ ?" ער האָט געשריען: „לאָז בעמאַך, מיין אָרעמער פריינד, פון דאָרטען קומט שוין מעהר נישט !" ער האָט זיך דערמיט גע־טרייסט"...

... צי ווייסטו, וואָס דאָס איז צענטלען א רע־גימענט ? מ'צעשטעלט די קאָמפּאַניעס אין אייז לענג לויט'ן וואוקס, מ'זאָל, חלילה, קיין אומרעכט נישט בעגעהען. דערנאָך ציילען די אָפיצירען: איינס צוויי ביז נומער 10. דעם צעהנטען הייסט מען אַרויסגעהן פון דער רייה. די נומערען 10 פיהרט מען איינציגווייז, נישט צוזאַמען, — ערגעצוואו און מ'מאַכט זיי מיט אַ קאָפּ קירצער. אַלזאָ, איצט זעהסטו שוין, לאָז זיי די זשורנאַליסטען, די דעפּו־

דער בלוטיגער מלחמה-ווידערקלאַנג

טאַטען, די מיניסטאָרען דערצעהלען אונז וועגען פעלקער־רעכט, לאָז זיי, זאָלען זיי בויען די צי־וויליזאַציע, די גערעכטיגקייט און די רעפּובליק מיט זייערע בעמבעס".

„... אָט יענעם האָט מען טאַקע געשאָסען פאַר עפּעס. ער האָט נישט געוואָלט הרגענען — אָט דאָס איז דער עפּעס. די סאָלדאַטען פון דער עק־זעקוציע־פלוטאָן האָבען יענעם טאָג געשאָסען אין זייער אייגענער האַרץ, אין זייער אייגענעם קאָפּ".

„... די העכערע, די בענדעלדיגע, פיהרען די סאָלדאַטען מיט'ן שקר. צווישען זיך זענען זיי אייניג. עס וואָלט זיך דאָך פון אָרט נישט גע־ריהרט, ווען גערעכטיגקייט זאָל זיין דאָרט אויבען. אָט אַזוי איז עס, זיי ווילען קיין זאַך נישט דער־צעהלען.

— זאָרג זיך נישט ! די מלחמה וועט ניצול ווע־רען, זיי וועלען איהר אָפּראַטעווען ד' יסאָלדאַטען האָבען דאָך א שוואַכען זכרון, זיי פערגעסען. אָט דאָס איז טאַקע דער גרעסטער אומגליק — מ'־פערגעסט. אוודאי יאָ, כל זמן מ'איז דאָ, אויפ'ן פראָנט איז דער געשריי" פריש, און מ'מיינט, אַז אייביג וועט מען איהם געדענקען — פונדעסטוועגען פערגעסט זיך. א בעפרייטער קאַטאָרזשניק, מיין פריינד, דערקענט זיך נישט פון פרייד, ווי נאָר ער שפּאַצירט אַרויס אין גאַס, די הענט אין די קע־שענעס ! ס'איז טרויעריג מיט אונזער זכרון — דאָס פערגעסען איז אונזער גרעסטער חורבן".

א טויטענע האַנד האַלט אַ צייטונג מיט א די־קער איבערשריפט: „פון פראָנט. די לוסטיגע העלי־דישקייט פון אונזערע סאָלדאַטעלעך".

— דאָס האַלט ער זיין אויסגעשטעלטע צייגער ביש פּ זדער הוליאַנקע, זאָגט איינער.

„דאָס איז דערפאַר, ווייל מ'האָט [illegible], צוואָס געהען זיי, די אַלע פוס־געהער. זיי געהען און דערגעהען זיך דעם לעבען".

„פאַר זיך זענען די אָפיצירען געדעכט, ווען זיי שטעלען איין מחיצות צווישען די סטאַדעס סאָל־דאַטען, וואָס זיי צירען אויס די וואַלד־בוימער אין מונדירען און בינדען אָן זייערע אייגענע גדאַנקען די רוהיגע תבואה פעלדער. זיי זענען טאַקע פאַר זיך גערעכט, ווייל סוף כל סוף שאַרען זיי דאָס גאַלד צו זיך אויף די בענדלעך אָדער צו זיך אין ד' קעשענעס, נישט זיי זענען די פערברעכער, נאָר, נאָר מיר אַליין. אָן מיר און אָן דיר וואָלטען זיי גאָרנישט בעמאַכט דו זאָגסט דאָך אַליין צו זיי: דאָס האָט איהר וואָגט צו פלאַנעווען אין קאָפּ, וועל איך דאָס אייך פערווירקליכען מיט מיינע הענט, איך דער עקזעקוציע־פלוטאָן איך, דער אַטאַקע־פליגעל; איך וועל הרגענען מיינע ברידער אַזוי לאַנג, ווי איהר פערלאַנגט עס פון מיר. דו פאָלגסט דאָך זיי שטענ־דיג. אַלע זענען אַלץ. די מלחמה איז דאָך נויטיג, פאַרוואָס ? דערפאַר וואָס מ'דערלאָזט זי זאָל זיין, ביי א צויג קען מען צונעמען איהרע קליינחאַרע נאָר מיט געוואַלד, און ד' ימאַמע גיט אָפּ איהרע קינדער מיט אַ שמייכעל. איך בין נאָר אַנ'אָרעמער לאָ־יוצלח, וועלכער פערשטעהט אַביסעל נאָר על־פּי צופאַל, אָט זאָג: צי זעהסטו נישט, אַז [illegible] און שטענדיג וואַרט זיך איבער דאָסזעלבע".

קאָם

א שאלה אויפ'ן צימעס

(פון א. ווײלער)

אין ווילנע האָט געוואוינט אַנ'אָרימער שניידער חיים'על האָט מען איהם גערופען.

דאָס איז געווען אַ שניידער פון קלענערען סאָרט, ער האָט נישט געהאַט קיין וויכטיגע אַרבייט, נאָר אַלטע אויסצולאַטשען, פערדינט האָט ער זעהר וועניג, קוים אויף טרוקען ברויט פאַר זיין פאַמיליע.

האָט טאַקע חיימעל שניידער געלעבט מיט זיין פאַמיליע אין דחקות און נויט ,זיך בעגנוגענד בלויז מיט טרוקען ברויט און זאלץ, דערפאַר אָבער פלעגט זיין ווייב מלכה אָנגרייטען אויף שבת אזוי ווי די די גרעסטע נגידים, אויף שבת איז פאַר איהר קיין זאַך נישט צו טייער געווען ,און זי פלעגט אָנגרייטען די בעסטע מאכלים, און פון אַלע שבתדיגע מאכלים איז ביי איהר געווען דאָס וויכטיגסטע מאכל דאָס צימעס, וואָס זי האָט געגעבען צום טיש פרייטאַג־צו־נאַכטס צום סוף פון דער סעודה.

און חיימעל מיט זיין ווייב מלכה האָבען גע־גלויבט באמונה שלימה אז אין מאַכלות פון שבת העלפט זיי דער אויבערשטער, און זיי האָבען זיך וואָס מעהר בעמיהט דעם שבת צו פייערען מיט די פיינסטע מאכלים, און איבערהויפּט האָט מלכה זיך בעמיהט דאָס צימעס צו מאַכען וואָס געשמאַקער און בעטעמטער.

איינמאל פרייטאָג־צו־נאַכטס איז חיימ'על גע־זעסען אויבענאָן ביים געגרייטען טיש, אַרום זענען געזעסען זיינע קינדער און ד יצוויי יונגלעך וואָס האָבען ביי איהם געאַרבייט, אויפ'ן טיש זענען גע ווע זאָנגעשטעלט די שבתדיגע מאכלים; שעהנע חלות ,געפּיהלטע פיש און פלייש, די גאַנצע פאַמי־ליע האָט געפיהלט ווי דער שבתדיגער מלאך האַלט מיט ד' יסעודה, און זייערע פנימער האָבען געשיינט פאַר שמחה.

מען האָט רוהיג און צופרידען אויפגעגעסען די גאַנצע סעודה ביז נאָכ'ן פלייש, איצט איז גע־קומען די צייט פון אַריינגעבען דאָס וויכטיגסטע מאכל — דאָס צימעס.

מלכה איז אַוועק אין קיך נאָכ'ן צימעס, חיימעל האָט דערווייל געזונגען זמירות, און זיינע קינדער מיט די לערן־יונגלעך האָבען אונטערגעהאָלפען זיין זינגען, זייענדיג זיך מכין צו עסען דאָס ליבסטע מאכל, דאָס צימעס וואָס מלכה וועט באַלד דערלאַנ־גען צום טיש.

עס האָט אָבער געדויערט אַ לענגערע צייט און מלכה איז נישט בעקומען מיט'ן צימעס, וואָס עס האָט זיי בעאונרוהיגט ,דאָס זמירות האָבען זיי שוין געהאַט אויסגעזינגען אינגאַנצען, מלכה'ן מיט'ן צי־מעס זעהט מען אַלץ נישט .

חיימעל איז געוואָרען אומרוהיג, ער האָט גע־וואָלט אַריינגעהן זעהען וואָס דאָס איז, אָבער גראָד איז מלכה אַריינגעקומען, איהר פנים איז געווען בלייך ווי אַ מת, און פון איהרע אויגען האָבען גערינען טרעהרען.

וואָס איז געשעהען, מלכה'לע ? — האָט חיימ'על געפרעגט דערשראָקען.

אַנ'אומגליק האָט געטראָפען — האָט מלכה וויינענדיג געענטפערט — עס איז אַ שאלה אויפ'ן צימעס.

— וואָס ? ווי אזוי ?

ס'איז דערנעבען אויף דער קיך געשטאַנען אַ מילכיג טעפּעל, און דאָס וואַסער איז אַריינגעלאָפען אין צימעס.

אַלע זענען געוואָרען טרויעריג און חיימ'על האָט זיך אָנגערופען.

מילא, ס'איז נישטאָ קיין עצה, זאָל איינער פון די לערן־יונגלעך געהן צום רב פרעגען אַ שאלה.

דאָס יונגעל איז אַוועק צום רב אַלע זענען גע־זעסען ווי אויף הייסע קויהלען, און ווען ער האָט זיך אַביסעל פערזוימט האָבען זיי געמיינט אַז ס'איז שוין אַוועק אַ שעה זינט ער איז געגאַנגען, באַלד האָט זיך חיימעל דערמאָהנט אַז נישט ווייט פון זיי וואוינט דער גאון ר' אליהו (דער ווילנער גאון) און ער האָט געשיקט דאָס צווייטע יונגעל פרעגען די שאלה צו ר' אליהו'ן.

אין עטליכע מינוט זענען ביידע יונגלעך צוריק געקומען און געזאָגט:

דער רב האָט מכשיר געווען.

ר' אליהו האָט געזאָגט, אַז ס'איז טריפה.

ס'איז ענטשטאַנען אַ מהומה, זיי האָבען נישט געוואוסט וועמען צו פאָלגען, און חיימעל שניידער איז אַוועק צום רב און געזאָגט:

רבי, איהר האָט מכשיר געווען דאָס צימעס, און ר' אליהו האָט געזאָגט אַז ס'איז טריפה, וואָס זאָל איך טון.

דער רב שאולקע איז געווען אַזאַ גרויסער גאון און אַ תקיף בדעתו האָט ער געזאָגט צו חיימלען: געה אַהיים, באַלד וועל איך מיט ר' אליהו'ן קומען צו דיר עסען פון דעם צימעס.

חיימ'על איז געוואָרען דערשראָקען, אַ קליי־ניגקייט, דער רב מיט'ן גאון ר' אליהו וועלען קומען צו איהם עסען צימעס. באַלד האָבען זיך מענשען פון דעם דערוואוסט, און חיימעל שניידערס

א חסידישע פאָלקס-לעגענדע

שטיבעל איז פול געווען מיט מענשען וואָס האָבען געוואָלט זעהען אַזאַ זעלטענע זאַך.

דער רב איז אוועק צו ר' אליהו'ן און פון איהם פערלאַנגט אז ער זאָל מיט איהם מיטגעהן צום שניידער עסען פון דעם צימעס וואָס ער אליהו האָט טריפה געמאַכט כדי צו ווייזען אַז דער רב איז גערעכט.

ר' אליהו האָט נישט מסרב געווען, אוודאי זענט איהר „מרא דאתרא", און ווי איהר פסקענט אזוי מוז זיין, און ביידע די גרעסטע גאונים פון ווילנע זענען אַוועק צום אָרימען שניידער עסען צימעס.

דאָס שטיבעל איז געווען פול מענשען, און דער רב האָט געזאָגט צו מלכה:

גיט אריין דאָס צימעס, און איך מיט ר' אליהו'ן וועלען עסען.

מלכה האָט שוין געהאַט צוגעגרייט אַ פסחדיגען שעהנעם טעלער, וואָס זי האָט אַרויסגענומען פון יום־טוב'דיגען געפעס, פאַר די חשובע געסט, און זי האָט אַריינגעבראַכט דעם טעלער מיט'ן צימעס צום טיש, וואָס עס האָט פערשמעקט די גאַנצע שטוב.

ביים טיש זענען געזעסען דער רב מיט ר' אליהו'ן, אָבער ווי מלכה איז צוגעקומען צום טיש, איז פלוצים אומגעפאלען איינער פון די מעשענע לייכטער און דאָס חלבנע ליכטעל איז אַריינגעפאַלען אין טעלער צימעס.

אַלע וואָס זענען געווען אין שטוב זענען זעהר דערשראָקען געוואָרען און דער רב האָט געזאָגט צום גאון:

איך בויג דעם קאָפּ פאַר דיר, פון הימעל האָט מען אויסגעוויזען, אַז דו ביזט גערעכט...

א. ווײלער.

צנים פחים בדרך עקש. שומר נפשו ירחק מהם. תקעו בחודש שופר. בכסה ליום חגנו. כי חוק לישראל הוא משפט.
איבער דעם זאָלסט קומען אין דער עלטער בעה.
רעכטסקאָנסולטאַנט-ביוראָ פון ה'
מאַנעלאַ, פּיעטריקאָווער 17
(זאַכאָדניאַ 52) טעל. 148-79
וואו עס ווערט שנעל און פּינקטליך ערלעדיגט, געוויסענהאַפט געשריבען אַלערליי בימעס
ציווילע, קאַרנע, האַנדלאָווע, אַפּע־לאַציעס, אַדוואָלאַניעס, קלאָוזולעס, זאַבעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעדט אין פּוילען, וועגען דירות אין אַרויסגעגעד ראַזימעשט, ווי אויך איבערזעצונגען אין אַלע שפּראַכען. בעמערקונג: קלאָוזולעס און זאַבעזפּיעטשעניעס ווערען ער־לעדיגט במשך פון 24 שעה.
מיט אַכטונג ד. מאַנעלאַ, פּעטריקאָווער 17.

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען
זאַוואַדזקאַ 1.
נאָר פאַר ווענערישע הויט-קראַנקה.
און מענער-שוואַכע אַנאַליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפּער.
קאָנסיליומס מיט ספּעציאַליסטען פון אורא־לאָגישע און נערווען-קראַנקהייטען.
קוואַרץ-לאָמפּ. עלעקטרישער הייל-קאַבינעט קאָסמעטיק.
— טעמיג פון 8 פריה ביז 9 אָוונד. —
פון 11 ביז 12 ביי טאָג און פון 2 ביז 3 נאָכמ.
נעמט-אָן אַ פרוי-דאָקטאָר נור קינדער און פרויען
זונטאָג פון 9 פריה ביז 2 נאָכמיטאָג.
— בעזונדערע וואַרטע-צימער פאַר פרויען.
וויזיט 3 זל.

הומאר — דער קונדס — סאטירע

צוזאמענגעשטעלט דורך א. שארפצינגעל

פאליטיק פון דער וואד

אונזער פעלקער־ליגע ווערט אַ לייט, הויבט זיך שוין אָן צו פערנעהמען מיט ערנסטע פּאָליטיק.

ביז איצט האָט די פעלקער־ליגע זיך געהאַט צו פערנעהמען מיט קליינע מלוכות, אָדער מיט'ן דערשלאָגענעם דייטשלאַנד, איצטער אָבער האָט זי זיך גענומען צו די גרויסע „העכטען".

ענגלאַנד איז דאָס מאָל אַרויסגענומען געוואָרען אויפ'ן טיש. און צוליב וואָס? צוליב אַ יודישען ענין — ארץ־ישראל.

ענגלאַנד פיהרט זיך עפּעס אויף נישט לייטיש בנוגע ארץ־ישראל. קאָן דאָך די וועלט דאָס נישט פערטראגען, סטייטש, דו ענגלאנד, זאָלסט נישט זיין לייטיש?!

איז געקומען די פעלקער־ליגע און האָט גע־געבען ענגלאַנד אַ גאַנץ דייטליך אָנצוהערעניש, אַז ווייטער קאָן אַזוי נישט אָנהאַלטען, אַז עס מוז ווערען אָרדנונג, אַז אַ וואָרט מוז זיין אַ וואָרט און אַז הבטחות אין אַ געשריבענער דעקלאַראַציע דאַרף מען מקיים זיין.

ווייזט אויס, אַז ביז איצט האָט ענגלאַנד נישט געוואוסט פון דעם.

ענדליך, ווערט די פעלקער־ליגע אַ לייט, זי פערנעהמט זיך מיט אַ יודישע פראַגע.

פרעמד'ס איז געשמאַקער

— געפעלט דיר דיין יונג ווייבעל?

— ווען זי וואָלט געווען דיינע וואָלט זי מיר מעהר געפאַלען.

עס וועט פרעהליך זיין!

זינגט זיך ר' יודעל
זינגט זיך דאָס לידעל:
איי־איי! פרעהליך זיין!
„וואַהלען וועלען באַלד דאָ זיין"...

דער רבי האָט געהייסען פרעהליך זיין·
„הער נאָר אויס מיין כאַשע,
זאָל דיר נישט זיין קיין קשיא
איי־איי! פרעהליך זיין!

„וואַהלען וועלען באַלד דאָך זיין!
דער רבי האָט געהייסען פרעהליך זיין!"
„דאָס ווייבעל ר' אַבאַ'ס,
האָט אויך נישט אויף שבת:

איי־איי! פרעהליך זיין!
„וואַהלען וועלען באַלד דאָך זיין!
דער רבי האָט געהייסען פרעהליך זיין!"
„די קינדער שרהס,

זענען אויך אויף צרות —
איי־איי! פרעהליך זיין!
„וואַהלען וועלען באַלד דאָך זיין!
דער רבי האָט געהייסען פרעהליך זיין!"

„ס'הונגערט דער סוחר
ס'איז באַרוויס דער מוכר —
איי־איי! פרעהליך זיין!
„וואַהלען וועלען באַלד דאָך זיין!

דער רבי האָט געהייסען פרעהליך זיין!"
„ס'וועט ווערען שוין בעסער,
דער דלות וואַקסט גרעסער,
איי־איי! פרעהליך זיין!

„וואַהלען וועלען באַלד דאָך זיין!
דער רבי האָט געהייסען פרעהליך זיין!"
„נעשע — די שכנה
איז אויך אַ געמיינע —

איי־איי! פרעהליך זיין!
„וואַהלען וועלען באַלד דאָך זיין!
דער רבי האָט געהייסען פרעהליך זיין!"
„האָב איך נישט קיין מורא,

אַ „צעטעל" — איז סחורה
איי־איי! פרעהליך זיין!
„וואַהלען וועלען באַלד דאָך זיין!
דער רבי האָט געהייסען פרעהליך זיין!"

„דער רבי גאָר פרום,
חסידים מיט איהם
איי־איי! פרעהליך זיין!
וועהלען וועלען נאָר מיר אַליין

דער רבי האָט געהייסען פרעהליך זיין!"
„תיקון פאַר דאָרשט,
מאכלים — אַ באָרשט.
איי־איי! פרעהליך זיין!

וועהלען וועלען נאָר מיר אַליין
דער רבי האָט געהייסען פרעהליך זיין!"
דער רבי ער אַזוי,
וועט „מקדש" זיין אַ גוי

איי־איי! פרעהליך זיין!
„וואַהלען וועלען דאָך באַלד זיין!
א רוח דער וועלט אין טאטען אַריין!

שענקט, רבותי, א מאנדאטעל!
(וואָד = קלאנגעז)

שוין — עס טוט זיך, שוין — עס מאַכט זיך,
ס'קאָכט זיך שוין דער גרויסער טאָפּ,
לויפט מען, יאָגט מען זיך, מען האָוועט —
יעדער איינער — אָהן אַ קאָפּ...

ס'האָט געמאַכט זיך איצט אַנ'ענין
פאַר די ליידיג־געהער פיל,
פאַר די קהל'ישע פערזאָרגער,
וואַסער־גיסער אויף דער מיהל....

וואַהלען - וואַהלען - וואַהלען - וואַהלען
זענען איצטער אויף דער שוועל,
ווערען וואַרגעלהעלצער אלע
צאַפּעלדיג און אַקטועל....

זעהט איהר גלאַנצען נײַע פערשוויצט,
אויגען, אויערן פערשפּיצט,
און די מוחות „דעפּוטאַטסקע"
זענען אָנגעגליהט, צוהיצט!

— שענקטס, רבותי, אַ מאַנדאַטעל!
— כ'ברען, איך פלאַקער אויף, איך פלאַם!
— מאַכט־זשע מיך פאַר אַ סענאַטאָר,
פאַר אַ יאַ.... יאַ־טעביע־דאַם!

— איך וועל אַרבייטען אויף כלים!
— איך וועל האָרעווען מיט זין!
אין דעם סיים די חודש־שכירות,
וועל איך נעהמען צום טערמין!..

—כ'וועל די ווירטשאַפט אייך סאַנירען!
כ'וועל פערגלעטען יעדען חטא!
לאָזט נאָר בעסערען אַביסעל
מיר מיין אייגענעם בודזשעט!

קאָכט שוין, זידט שוין, אין מדינה —
מען פערגעסט אין שטוב און היים:
קודם אויסגעבען אין פריידען
מוז מען איצט אַ נייעם סיים!

יאָקעל בן פלעקעל.

זיי האבען שויז א בלאק

זייער געמיינזאם ליד, מיט וועלכען זיי געהען צו די וואהלען

א העלד

פערסאַפּעטע זענען געלאָפען מענשען. עפּעס אַנ'אַלטע פרוי האָט שרעקליך געשריגען:

— ער טרענקט זיך! אויף מיינע נאמנות, — ער טרענקט זיך...

— ווער טרענקט זיך? — האָבען געפרעגט מענשען.

— אַ מענש טרענקט זיך... איך האָב אַליין געזעהען: אַ שפּרינג געטון פונ'ם לייטער און נישטא איהם... און אָט איז ער! אָט!

פונ'ם וואַסער האָט זיך ווירקליך בעוויזען עפּעס אַ קאָפּ. דער קאָפּ האָט אַרויסגעשפּיגען וואסער, געזיפּט און געבעטען הילף.

מענשען האָבען זיך געשפּאַרט ביים לייטער, מיט זשעדנעקייט קוקענדיג אויף דעם וואַסער.

— אוי, אוי, — האָט געכליפּעט די אַלטע פרוי, — ער טרענקט זיך...

— וואס איז עס אַזוינס, בירגער?.. דאָך נישט קיין הונט... מ'דאַרף איהם כאַפּען.

איינער אַ בחור האָט זיך צוגעשפּאַרט צו די סאַמע טרעפּ פונ'ם לייטער.

— ווער טרינקט זיך? — האָט ע[illegible]געגט שטרענג. אַ בירגער, א?

— אַ בירגער....

— אומזיסטען, אָדער...

— אומזיסטען.

— באַלד — האָט געזאָגט דער בחור.

ער האָט אַראָפּגעוואָרפען פון זיך דאָס היטעל, און האָבענדיג הנאה פון זיך אַליין, האָט ער אריבערגעקלעטערט דעם לייטער. נאָכהער האָט ער זיך אַוועקגעזעצט אויף די טרעפּ און געפרעגט:

— א, בירגער. און אַ מעדאַל גיט מען פאַר ראטעווען געטראָנקענע אָדער ניין?

— מעדאַלען? — האָט אימיצער געזאָגט. — פריהער האָט מען געגעבען.

דער בחור האָט ביטער געשמייכעלט.

— פריהער! ווייס איך אליין... איך האָב אפשר זיבען אַזעלכע רוחות געכאַפּט... פריהער...

איינער אַ זעלנער האָט אַראָפּגעשמיסען פון זיך דעם מאַנטעל און זיך געוואָרפען אין וואַסער.

אין אַ פּאָר סעקונדען אַרום האָט ער אַרויסגע־שלעפּט דעם געטראָנקענעם פאַר'ן קאַרק.

דער בחור איז געזעסען און געשריגען:

— אַזוי! כאַפּ מיט דער לינקער האַנט... מיט דער לינקער... און מיט דער רעכטער האַלט פאַר'ן קאַרק... באַלד קומט א שיפעל... אַזוי! לאָז נישט אַרויס... אַך, דו נאַר איינער!... קען נישט כאַפּען, און וואַרפט זיך.

אָנגעקומען איז א שיפעל.

— נו, געוויס, — האָט געזאָגט דער בחור. זיין גליק. ער האָט אַרויסגעשלעפּט. און ווען נישט ער, — וואָלט איך אַרויסגעשלעפּט. אָן אַ מעדאַל... זאָל שוין....

דער בחור האָט אָנגעטון דאָס היטעל און איז אַוועק צום באָרטען.

דער המון איז לאַנג געשטאַנען און געקוקט אויפ'ן אָרט, פון וואַנען דער מענש האָט זיך גע־וואָרפען אין וואַסער, געשטאַנען אַזוי לאַנג, ביז מען האָט אָנגעהויבען צוגיין.

מ. זאָשטשענקא.

מזל

אַז מ'האָט נישט קיין מזל, איז דאָס ווייב א העלע בלאָנדינקע מיט גאָלדענע לאָקען, גרויסע בלאָהע אויגען, אַ קליין אָוואַל פּנים'ל, א שלאַנקע פיגור מיט א זילבערען שטימעלע — אויב מ'האָט נישט קיין מזל; ווען מ'זאָל יאָ האָבען מזל, וואָלט אַזאַ פרוי געווען, נישט קיין ווייב, נאָר א פרעמדע, וואָלט מען זי דאָך — ליב געהאַט...

עס איז נישט נויטיג

אַ פּאַריזער מאַלער, וועלכער איז געקומען קיין לאָדז מאָלען לאָדזער פרויען, האָט זיך אויסגעדריקט

— כ'זעה גאָרנישט איין צו וואָס מען זאָל דאַרפען מאָלען די היגע פרויען, זיי זענען שוין סיי ווי בענוג געמאָלעוועט.

לויט'ן טאריף

אין שטעטעל איז נישט געווען מעהר ווי איין האָטעל, וועלכער איז א גאַנץ קיילעכיק יאָהר גע־שטאַנען פוסט און ליידיק. נאָר אַמאַל האָט געטראָ־פען אין שטעטעל א רייכע חתונה, צי אַזוי עפּעס א שמחה און דאַן האָט דער באלעבאָס געהאַט זיינע זיבען גוטע יאָהר.

מאכט זיך איינמאָל, ווען אַלע צימערען זענען פערנומען, קומט צופאָהרען אין שטעטעל א יוד א קלאַפּער מיט'ן נאָמען הערשל און בעט א צימער.

קוקט איהם דער באלעבאָס אָן:

— א צימער? איצט אַ צימער? משוגע? איהר זאָלט זאָגען איך זאָל האָבען אַפילו פאַר זיך וואו דעם קאָפּ אַוועקצולייגען, אלץ איז פערנומען און פערלייגט.

נעכטיגען אויפ'ן גאַס, איז דאָך אויך נישט קיין פּלאַן, דערצו זענען נאָך נעכט הערבסטיגע קאַלטע און טאַקע אָפט רעגענדיגע קוקט זיך הערשל ארום איבער'ן שיינק שטיבעל אונטען און דערזעהט א בילאַרד טיש.

— שאַט! — פאַלט איהם איין א געדאַנק — ווייסט איהר גאָר וואָס. איך וועל נעכטיגען אָט דאָ אויף דעם בילאַרד טיש, גוט?

דער באלעבאָס איז מסכים.

הערשל איז מיד און ער קריכט גלייך אַרויף אויפ'ן טיש און ווערט ענטשלאָפען.

אַז הערשל האָט זיך אויפגעכאַפּט איז שוין געווען גרויסער טאָג. ער האָט זיך אויפגעהויבען אויסגעגלייכט זיך די ביינער און געטראכט א צו־פרידענער, אַז ער האָט זיך וויניגסטענס די נאַכט איינגעשפּאָרט געלד, פאַר שלאָפען אויפ'ן בילאַרד טיש וועט דער באלעבאָס ביי איהם נעמען א קלייניגקייט.

ער האָט צוגערופען דעם באַלעבאָס. יענער האָט ארויסגענומען א זייגער געקוקט און געקוקט און נאָכדעם ווי ער האָט מיט אַ בלייפעדער עפּעס בע־רעכענט, האָט ער געזאָגט:

— מיר קומט 40 זל.

הערשל איז געבליבען שטעהען א פערגאַפטער.

— וואונדערט זיך נישט האָט דער באַלעבאָס איהם בעמערקט, דאָס איז דער טאַריף וועלכען מיר נעמען פאַר'ן בילאַרד, איהר זענט געשלאָפען אַכט שעה און מיר נעמען פאַר נוצען דעם בילאַרד טיש 5 זל. אַ שעה.

אכטונג!

איך מאַך פאַרטרעטען פאַר אַלע
ארבייטסלאזע דעפּוטאטען און סענאטארען
צום אָנדענקען, לדורות, פון זייער גדולות אין סיים. איך אַנערקען די נישט גילטיגע לעגיטימאַציעס און גיב גרויסע הנחה־פרייזען.

פאָטאָגראַף
סראקא

נישט אמוזירט

— האָסט זיך עפּעס אמוזירט אין קריניצע?

— ניין, מיין מאַן איז מיט מיר געווען די גאַנצע צייט.

נישט יעדער

נישט יעדער וואס רעדט שטיל,
איז אַ נעבעכעל.
נישט יעדער, וואָס האט אַנ'אָפענע האַנד,
איז אַ מילדער.
נישט יעדער לעדיג - געהער,
איז אַ פערזאָרגטער.
נישט יעדער, וואָס האָט אַ נאָמען,
אין גרויס.
נישט יעדער, וואָס געווינט,
איז אַ שפּילער.
נישט יעדער, וואָס גיט זיך אונטער
איז אַ שוואַכער.
נישט יעדער, וואָס שרייט הויך,
איז גערעכט.
נישט יעדער חטאים - זוכער,
איז אַ צדיק.
נישט יעדער פיהרער,
עסט פאַר איין צייט.

און ער?

דאָקטאָר: — די נערוויזיטעט פון אייער פרוי איז נישט אָנגענומען, אָבער געפעהרליך איז דאָס נישט, זי קען אַזוי 70 יאָהר אַלט ווערען.

מאַן (פערצווייפעלט) — און איך?

די גרויסע טוען וואס די קליינע

חיה באַשע — וואָס טוט מען מיט מיינע מזי־קים, רבקה לאה, זיי האָבען דאָך מיר צובראָכען צוויי בענקלעך.

רבקה לאה — נעהמט זיך נישט צום הארצען. חיה באַשע, היינטיגע צייטען ברעכען בענקלעך אויך גרויסע מענשען, און נאָר גרויסע.

שיין וואָרט מעז איצט אויסגעזעהן...

ווי אַזוי מען האָט בעשטראָפט פאַר אויסגעלאַסנקייט אין אַלטע צייטען

פון אייביגע צייטען אָן, איז דער מענש אַ שטיק, „דבר אחר", און האָט ליב דווקא דאָס, וואָס מען טאָר נישט...

תמיד גלוסטען זיך איהם דווקא די עפּעל פון דעם בוים, פון וועלכען גוטע און פרומע לייט האָבען געזאָגט, אַז מען טאָר נישט עסען. אַלץ וואָס איז פערבאָטען שמעקט דווקא צום בעסטען.

האָט מען געמוזט אויסטראַכטען ...נע שטראָפען פאַר די, וועלכע געהען אין ...עע וועגען, און וואָס טוען אַלץ, וואָס מען טאָר נישט.

אַזעלכע זאַכען ,אויף וועלכע מען קוקט היינט מיט אַ שמייכעל פון פערשטענדניש, האָט מען אין אַלטע צייטען בעצאָהלט מיט'ן לעבען. אין אונזער ביבעל זענען פערהאַן פערשידענע טויט־...אַפען פאַר די, וואָס האָבען זיך געלאָזט אויף פאַלשע וועגען און געפיהרט אַן'אומאָראַלישען לעבען. און די קריסטליכע קירכע אין מיטעלאַלטער האָט געהאַט נאָך שטרענגערע שטראָפען פאַר דאָס, וואָס זי האָט בעטראַכט פאַר אומאָראַליש.

גאָר שטרענגע שטראָף־מעטאָדען זענען פאַר־געשריבען אין די קייזערליכע בעזעצען" פון דעם דייטשען קייזער קאַרל דעם פינפטען, אָדער אין דעם מאַגדעבורגער רעכט, וועלכעס איז אויך אָנגע־ווענדעט געוואָרען אין פוילען און אין אַנדערע אייראָפּעאישע לענדער.

פאַר אונז ליגט אַ פוילישע אויסגאַבע פון מאַג־דעבורגער רעכט, וואָס איז געדרוקט געוואָרען אין קראַקאַ אין יאָהר 1616, וואו עס ווערט בעשריבען גענוי ווי־אַזוי א בעשולדיגטער איז עפּעס א פער־ברעכען דאַרף געגומעי ווערען אויף טאָרטור, ווי אַזוי מען דאַרף איהם מוטשען און פייניגען כדי ער זאָל זיך „מודה זיין" אין זיין שולד. און די אַלע טאָרטורען או ןפייניגונגען זענען געטון גע־וואָרען אין נאָמען פון גאָט"!

דאָ ווילען מיר איבערגעבען עטליכע אַרטיק־לען פון דעם געזעץ וועגען בעשטראָפען מענער, וואָס האָבען פערפיהרט פרויען, אָדער פרויען, וואָס האָבען פערראַטען זייערע מענער.

אויך פאַר מיידלעך, וועלכע האָבען זיך געלאָזט אויף „שלעכטע וועגען" זענען געווען האַרבע שטראָ־פען. אין דעם אַלטען געזעץ־בוך ווערען די זאַכען אָנגערופען פראָסט און דייטליך אַזוי ווי דאָס פאָלק רעדט, אָהן שום פערשעהנערונגען, אָהן פער...ענב־לען.

אין פאַראַגראַף 71 רעדט זיך וועגען דעם ווי־אַזוי עס דאַרפען בעשטראָפט ווערען די, וואָס זינ־דיגען געגען דער נאַטור, אַלזאָ עראָטישער פער־קעהר צווישען מענשען פון גלייכען געשלעכט אָדער פון מענש מיט בהמה.

פאַראַגראַף 72 בעשטימט האַרבע שטראָפען פאַר'ן פערקעהר מיט שטיף טאָכטער אָדער שטיף־מאַמע אָדער מיט אַנדערע פערוואַנדטע.

דער פאַראַגראַף 73 בעשטימט האַרבע שטראַ־פען פאַר'ן פערפיהרער פון א פרעמד ווייב אָדער פון אַ נישט אויסגעגעבענער מיידעל. אַזאַ איינער דאַרף בעשטראָפט ווערען „לויט דעם ראַט און דער לעהרע פון די רעכטס־געלעהרטע".

דאָ ווילען מיר איבערגעבען אין אַ ווערטליכער איבערזעצונג דעם פאַראַגראַף 74, וועלכער בע־שטימט די שטראָף פאַר מענער וועלכע האָבען צו צוויי אָדער דריי ווייבער:

„אויב מען זאָל וועגען עמיצען געוואויר ווע־רען, אַז האָבענדיג א לעבעדיגע ווייב, האָט ער חתונה געהאַט נאָך מיט אַ צווייטער: אָדער א פרוי, האָבענדיג דעם ערשטען מאַן, האָט זי גענומען א צווייטען; אַזאַ טאַט איז ערגער און מיאוס'ער, ווי זנות, און דער וואָס דאַרף בעשטראָפט ווערען פאַר דעם „קאַרק", (ד. ה. אָפּהאַקען דעם קאָפּ).

אין פאַראַגראַף 75 רעדט זיך וועגען די, וואָס גיבען אָפּ זייערע ווייבער, טעכטער אָדער אַנדערע מיידלעך צו עפענטליכער פראָסטיטוציע.

פאַר דעם דאָזיגען פערברעכען זענען באַגעש־ריבען שטראָפען אויפ'ן געזונט און אַ קאַרק שטראָף („נא גאַרדלע"), דאָס הייסט אוודאי, אַז פריהער האָט מען זיי בעפייניגט און דערנאָך אויס־געפיהרט די טויט־שטראָף.

דער דאָזיגער פאַראַגראַף איז בעזונדערס איב־טערעסאַנט: ער בעווייזט אונז, אַז אין יענע צייטען זענען פערהאַן געווען פרויען־הענדלער און דווקא נישט קיין יודישע.

אינטערעסאַנט איז דער פאָלגענדער פאַראַגראַף „עפענטליכער זנות דאַרף תמיד בעשטראָפט ווערען אַזוי גוט ביי אַ מאַן ווי ביי אַ פרוי; די מאַכט דאַרף דאָס קיינמאָל נישט דערלאָזען,, פער־קעהרט, עס דאַרף בעשטראָפט ווערען אין קאַרק, אַזוי ווי ס'איז לויט'ן געזעץ תמיד בעשטראָפט געוואָרען".

גרויזאַם בעסטיאַליש איז געווען די שטראָף פאַר אַ מיידעל, וועלכע האָט מחמת בושה דערי־הרג'עט איהר קינד. אַזאַ איינע האָט מען לעבעדיג בעגראַבען, אָדער „פאַר רחמנות" דערטרונקען. אָ־בער כדי דאָס גרויסע רחמנות זאָל נישט פערקלע־נערען דעם פחד פאַר דער זינד, האָט מען אויך פאָרגעשריבען פאר'ן דערטרונקען, אַפריהער צעריי־סען דעם קערפּער מיט ברענענדיגע צוואַנגען (קלעש טשעס) „לויט די לעהרען און דעם ראַט פון די רעכטס־געלערנטע מענער".

דאָ ווילען מיר נאָך ציטירען נאָך איין פונקט, וועלכער איז אַזוי כאַראַקטעריסטיש פאַר'ן גייסט פון יענע צייטען:

אַ פרוי אָדער אַ מיידעל, ווען מ'האָט זי ערגעץ פערגעוואַלטיגט, דאַרף זי דאָס תיכף לאָזען אויס־רופען, און צו וויסען טון אין אַמט. און אויב די פערגעוואַלטיגונג איז פאָרגעקומען אין פעלד אָדער אין וואַלד, דאַרף זי דער ערשטער פערזאָן, וועל־כער זי בעגעגענט דערצעהלען, וואָס איהר האָט פּאַסירט, און דאַרף געהען אין נאָהענטסטען דאָרף, אָדער שטעטעל און דאָרט לאָזען אויסרופען איהר פערגעוואלטיגונג און דערצעהלען און אויפקלערען. און יעדער אַזאַ פערגעוואַלטיגער, אַפילו ווען ער זאָל פערגעוואלטיגען א פערדעכטיגטע פרוי דאַרף בעטראַכט ווערען אין קאַרק.

אָט אַזעלכע און נאָך גרויזאַמע שטראָף־געזעצען האָבען אַמאָל רעגירט די וועלט.

י. צ־ג

אעראָפּלאַן - קאַטאַסטראָפע אין די בערג

אין די עסטרייכישע אַלפּען איז פאָרגעקומען אַ שווערע קאַטאַסטראָפע מיט אַן'עסטרייכישען עראָפּלאַן

פרוי קאָסט

די פרוי פון לופט־פליהער קאָסט, וועלכער איז איבערגעפלויגען דעם אַטלאַנטיק פון פּאַריז קיין ניו־יאָרק, נעהמט אויף דורכ'ן טעלעפאָן די ידיעה וועגען גליקליכען פליה פון איהר מאַן

נאָך 20 יאָהר קעהרט זיך אַ משומד צוריק צום יודענטום און פאָהרט קיין ארץ־ישראל

ראָווגאַ (יט"א) מיט 30 יאָהר צוריק האָט אין קלעוואַן (ראָוונער קרייז) זיך געשמדט צוליב אַ קריסטין אַ געוויסער מ. באר, איבערפאָהרענדיג נאָכדעם אין אַ דערבייאיגען דאָרף, וואו ער האָט זיך בעזעצט מיט זיין געליבטער, געהאַט קינדער און בכלל פערקעהרט אין אַ קריסטליכער סביבה. — דער אויבענדערמאָנטער משומד האָט נישט קוקענדיג דערויף, וואָס ער איז געווע זאַ גרויסער למדן און בקי אין תלמוד און אנדערע רעליגיעזע ספרים האָט זיך דאַן פולשטענדיג דערווייטערט פון אַלץ, וואָס האָט אַ שייכות צום יודענטום. לעצטענס אָבער האָט דער משומד פלוצלונג חרטה געקריגען און איז געקומען קיין ראָוונע, וואו ער נעהמט אָן די געהעריגע שריט, כדי צוריק איבערגעהען צום יו־דענטום און דאַן אָפּפאָהרען קיין ארץ־ישראל.

נישט ערלויבט אַ יודישען דאָקטאָר פון אונגאַרן צו פער־בלייבען אין ארץ־ישראל

ירושלים (יט"א) די מאַכט האָט נישט ער־לויבט צו פערבלייבען אין ארץ־ישראל א יודישען דאָקטאָר פון אונגאַרען, וועלכער האָט דאָ חתונה געהאַט, הגם ער בעזיצט די 200 פונט, וואָס פאָדערען זיך לויט די פערפליכטענדע אימיגראַציע־פאַרשריפטען.

די פערשאָלטענע ירושה

(31 גרויסער ראָמאַן פון ליידענשאַפט ליבע און פערברעכען.

— זעלבסטפערשטענדליך, האָב איך מורא. — האָט דאָס מיידעל אָפענהערציג געענטפערט, — אָ־בער אַלענפאַלס וועט עס מיר נישט שטערען צו קומען דערפילען מיינע פליכטען ביי דער אַר־בייט, הער גוטערמאַן!

— איך דאַנק אייך, פריילין מערי! אויף אייך, ווייס איך, קאָן איך רעכענען! — האָט גוטע־מאַן אַ געריהרטער קענטיג, א זאָג געטון, און פעררוי־כערט אַ ציגאַר.

— אַ ים מיט אַרביים, און אָהן אַ שיער עגמת־נפש'ן... נאָך איין מאָרד, און דאָס „גוטערמאַן־הויז" וועט פערוואַנדעלט ווערען אין א גרויסען קבר — אַ מין טעמפּעל פון טויט... מיין פאַנטאַזיע איז נישט קיין איבעריג גרויסע, אָבער איך שטעל זיך שוין פאָר ווי איבער די מאַרמאָר־טרעפּען ...ען אַרומשפּאַצירען. מיין און ווי דער שפינוועבס וועט זיך פערציהען איבער די פענסטער פון די רעסטאָ־ראַן־זעלער.

ער האָט אַ טיפען זיפץ געטון.

— דער בנין גופא איז פעסט, ווי אַ פעלז, אָ־בער איין גאָט ווייסט, וואָס דאָ קאָן זיך נאָך אַלץ טרעפען, אַזוי, אַז פון מיין זייט וואָלט עס גע־ווען נישט גערעכט צו צוויגען אַזאַ וואוויל מיי־דעל ווי איהר זענט, צו ריזיקירען מיט'ן לעבען... אפשר וואָלט דאָס געווען בעקוועמער פאַר אייך צו אָפּזאָגען זיך פון דעם פּאָסטען ביי מיר?

— איך האָב דאָך שוין אייך געזאָגט, אַז איך וועל בלייבען ביי אייך, אַזוי לאַנג ווי איך וועל אייך זיין נויטיג.

— איך דאַנק אייך נאָך אַמאָל — האָט גע־...

ער האָט בעמערקט אין דער מיידעלס אויגען אַ פייערל פון דאַנקבאַרקייט פאַר דער ארויסגע־וויזענער אויפמערקזאַמקייט, און דאָס האָט איהם טיף געריהרט.

— היינט אין אָוונד — האָט ער פאָרטגעזעצט — וועל איך עסען אָוונדברויט אונטען אין רעסטאָ־ראַן... ס'איז נישט דערפאַר, ווייל איך וויל אַזוי, נאָר דערפאַר, ווייל מ'דאַרף אַזוי מאַכען... אַליין אָבער, עסען אין אַ רעסטאָראַן, איז אומעטיג, און איך וואָלט אייך געבעטען, פריילין מערי, אַז איהר זאָלט מיר פערשאַפען דאָס פערגעניגען און עסען מיט מיר צוזאַמען.

— אין דעם „גוטערמאַן־רעסטאָראַן"? — האָט דאָס מיידעל אויסגערופען.

— יאָ, אַזוי, מיין איך! — האָט גוטערמאַן אַ שמייכעל געטון — איהר וועט זיך אויספוצען אין אַ שיין קלייד, און מיר וועלען אויסגעצייכענט פער־ברענגען זאַלבעצווייט... זאָלען מענשען וויסען אַז דער אַלטער גוטערמאַן און זיין פערזענליכע סעק־רעטאַרין קוקען נישט אויף ד ימשוגעים, וואָס ווי־לען פערוואַנדלען דאָס פרעכטיגע הויז אין אַ קבר.

— אָבער הער גוטערמאַן! — האָט מערי פער־וואונדערט אויסגערופען.

זי האָט אַ טראַכט געטון וועגען לעאָנען.

אָבער, איבעריגענס, האָט זי דאָך נישט וואָס צו טראַכטען: זי מעג דאָך פערברענגען און טאַנ־צען וואו זי וויל און מיט וועמען זי וויל...

— איהר וועט קומען? — איז גוטערמאַן צוגע־שטאַנען. משמעות, ער איז נישט געווען קיין אי־בעריגער ספּעציאַליסט אויף צו רעדען מיט דאַמען.

— איהר וועט קומען, און ביים עסען וועל איך זאָגען עפּעס אַזוינס, וואָס דאָ איז עס נישט אויפ'ן אָרט צו זאָגען... עפּיס אַנדערש — ביי א גלאָז שאַמפּאַניער!

— וואָס ווילט איהר דערמיט זאָגען? — האָט מערי ברייט געעפענט די אויגען ,נישט זייענדיג צו־געגרייט צו די רייד פון איהר שעף.

— דערנאָך... שפּעטער! — האָט גוטערמאַן אויסגעמיטען צו געבען דעם ענטפער — זאָגט, אַז איהר זענט מסכים און איך וועל שיקען נאָך אייך מיין אויטאָ... איהר האָט דאָך אוודאי ליב צו מאַ־כען אַ שפּאַציר אויף אַן'אויטאָ?

ער איז עפּעס רויט געוואָרען, און מערי האָט אַליין נישט געוואוסט, וואָס זי האָט צו ענטפערען:

צי זאָל זי לאַכען, צי זאָל זי ווערען אין כעס?

זי האָט גוט געוואוסט, אַז איהר שעף איז נישט געווען פון דעם מין מענשען וואָס לאַדענען איין זיי־ערע סעקרעטאַרינס אָט גלאַט אַזוי — בלויז פאַר פערגעניגען וועגען.

זי האָט פערשטאַנען, אַז עפּעס האָט ער צוגע־טראַכט ספּעציעלעס.

— יאָ, אגב. — האָט גוטערמאַן פלוצים אַ פרעג געטון— דער יונגערמאַן הער שטיינמאַן, וועלכער קומט אַריין צו אייך, איז ער נישט אַ שותּף ,צו דעם אַדוואָקאַטען־ביוראָ פון די שטיינמאַנס?

— אַ שותּף פון די שטיינמאַנס? — האָט זיך מערי פערוואונדערט — איך האָב געמיינט, אַז ער איז אַ זשורנאַליסט.

גוטערמאַן איז אַרונטערגעגאַנגען אין די בעטאָ־נענע קעלערס פון זיין פּאַלאַץ, וואו עס האָבען זיך געפונען גרויסע גאַראַזשען, און דער שאָפער האָט אַרויסגעפיהרט פאַר איהם זיין שוואַרצען צוגעמאַכטען אויטאָמאָביל.

איך וועל מיט דעם אויטאָ אַליין קערעווען, און אין אָוונד וועט איהר דאַרפען ברענגען אַהער אַ געוויסע דאַמע!

— גוט, הער!

גוטערמאַן האָט זיך צוגעזעצט צום רודער, זיך פאָרזיכטיג אַרויסגעקריגען אויף דער גאַס, און אַ־וועקגעפאָהרען אין דער ריכטונג פון די מעבלירטע צימערען, וואו עס האָט געוואוינט דזשעיקאָבס.

בעגעגענדיג זיך, ווי געוועהנליך, ביים פריבּ שטיק מיט לעאָנען, האָט איהם מערי איבערגעגעבען דעם שמועס, וואָס זי האָט געהאַט מיט איהר שעף.

דאַכט זיך, אַז נאָך קיינמאָל נישט, האָט לעאָן זי אויסגעהערט מיט אַזאַ אויפמערקזאַמקייט.

— איך וואָלט אייך אפשר געראַטען צו גיין,— האָט ער געזאָגט.

— אָבער צוליב וואָס זאָל איך עס טון?... און הלמאי מיינט דער הער גוטערמאַן אַז איהר זענט אַן'אַדוואָקאַט?... איהר זענט גאָר נישט ענהליך אויף אַן'אַדוואָקאַט... און גיין מיט איהם אין רעס־טאָראַן, האָב איך נישט קיין לוסט — וואָרום ווער ווייסט ,וואָס מ'וועט וועגען מיר טראַכטען...

— אַ דאגה ס'אייך!... זאָל מען טראַכטען!— האָט לעאָן אַ זאָג געטון — מערי, איך דאַרף אייך אויסזאָגען א געוויסען סוד... זייט וויסען אז איך בין נישט בלויז אַ ליטעראַט, נאָר אויך אַ פאַרשטעהער פון דעם אַדוואָקאַטען־ביוראָ פון די שטיינמאַנס... און דעריבער טאָקע בעט איך אייך איהר זאָלט צו־געהן מיט גוטערמאַנען אין רעסטאָראַן.

— אויב איהר ווילט דווקא אַזוי — איז מערי נאָכגעקומען — וועל איך עס אייך טון... איך וועל געהן... אָבער צו וואָס טויג עס אייך?

— דערפאַר, ווייל איך וויל וויסען, וואָס גו־טערמאַן וועט איין זאָגען!... אויב ער וועט אייך דערצעהלען מכוח זיינע פריוואַטע עסקים, אינטערע־סירט עס מיך גאַנץ קנאַפּ... נאָר אויב ער וועט עפּעס זאָגען, צום ביישפּיל, וואָס אייך איז נוגע, וועט איהר עס מיר שפּעטער דערצעהלען... זענט איהר מסכים?

— גוט, לעאָן!... כ'האָב אַפילו געמיינט, אַז איך וועט זיך וועלען זיין אויף זיין אָרט!

— מילא, ס'העלפט נישט! קודם כל איז „גע־שעפט", אַזוי־צו־זאָגען!... יאָ. מערי, אייער שעף איז געפאָהרען ערגיץ־וואו אינדערפריה?... יאָ?... אַזוי האָב איך טאַקע גערעכענט!... בין איך, עס אַ שטיק אידיאָט, נישט פאַר אייך, געדאַכט!...

— פאַר דעם דאָזיגען אמת ,וואָס איהר האָט איצט געזאָגט, וועל איך זיך נעהמען א גלעזעלע בענעדיקטין! — האָט מערי אַ שמייכעל געטון.

(פאָרטזעצונג קומט)

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבן

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג 12 יט אלול תר"ץ

סעפטעמבער
זון-אויפגאנג 4.37
זון-אונטערגאנג 5.10
ליכט-צינדען; 5,44

לאדזער מאגיסטראט פראטעסטירט

געגען די ארעסטען און געגען דער רעדע פון דייטשען מיג. טרעוויראנוס

נעכטען אין אָוונד האָט געזאָלט פאָרקומען א ספעציעלע זיצונג פון שטאט-ראט וועגען אויס-וועהלען פערטרעטער פון שטאט-ראט אין די הויפט-וואַהל-קאָמיסיע פון דער שטאט לאָדז און אין דער וואַהל-קאָמיסיע פון לאָדזער קרייז.

נאָכדעם ווי וויצע פרעזעס קלים עפענט די זיצונג לעגט פאַר ראַטמאַן אַנדזשעיאַק, אַז די טאָג-אָרדנונג זאָל דערגענצט ווערען מיט נאָך אַ פונקט פון דרינגענדע פאָרשלאַגען.

ראַטמאַן וואַיעוואָדזקי טרעט אַרויס געגען דעם און ווייזט אָן, אַז אויף ספעציעלע זיצונגען קען די טאָג-אָרדנונג לויט'ן רעגולאַמין נישט געענדערט ווערען, די מעהרהייט בעשליסט אָבער דעם פונקט אַוועקצושטעלען אויף דער טאָג-אָרדנונג.

אין דער הויפט-וואַהל-קאָמיסיע פון דער שטאט לאָדז זענען געוועהלט געוואָרען: ראַטמאַן קעמפנער, ראַטמאַן עוואלד, קלעק און ראַטמאַן פראַשקער, אַלס פערטרעטער: מילמאַן, פעדער, וואַשקעוויטש און רוס. אין וואַהל-קאַמיסיע פון לאָדזער פּאָוויאַט: דאַלעצקי און היקע, פערטרעטער: באַלאַנסקי און היידריך.

נאָך האָט ראַטמאַן אַנדזשעיאַק (פ.פ.ס.) מאָטיווירט דעם דרינגענדען פאָרשלאַג וועגען פּראָטעסטירען געגען די לעצטע אַרעסטען פון די אָנפיהרער פון די פּאָליטישע פּאַרטייען.

דער רעדנער לעגט אויך פאַר אַנצונעהמען דעם פאָרשלאַג אָהן דיסקוסיע. דער פּראָטעסט ווערט אָנגענומען.

ראַטמאַן וואַיעוואָדזקי ערקלערט, אַז ער האָט נישט געשטימט פאַר'ן פאָרשלאַג, ווייל ער האַלט, אַז דער שטאָט-ראט איז נישט דאָס אָרט, וואו ס'דאַרפען ערלעדיגט ווערען אַזעלכע ענינים. ראַטמאַן האַלענדערסקי ערקלערט, אַז זיין פראַקציע האָט נישט געשטימט פאַר'ן פאָרשלאַג צוליב דעם וואָס די פ.פ.ס. האָט מיט איהר פערבונדען זיך מיט'ן „צענטראָלעוו", געהאָלפען דער רעאַקציע, פּאָליטישע אַרעסטען, זאָגט דער רעדנער, זענען נישט קיין נייעס אין פּוילען, און מ'האָט געדאַרפט פּראָטעסטירענדיג געגען דעם איצטיגען אַרעסט פּערלאַנגען די בעפרייאונג פון אַלע פּאָליטישע אַרעסטירטע.

ראַטמאַן ליכטענשטיין ערקלערט, אַז הגם זיין פראַקציע האָט געשטימט פאַר'ן פאָרשלאַג, פּונדעסטוועגען האַלט ער, אַז די טאַקטיק פון די פ.פ.ס. איז אַ פּאַלשע.

ראַטמאַן רוס ערקלערט, אַז זיין פראַקציע האָט פאַר דעם פאָרשלאַג נישט געשטימט. דאַן האָט ראַטמאַן קאָוואַלסקי אַריינגעטראָגען אַ פּראָטעסט-רעזאָלוציע געגען דעם אַרויסטריט פון דייטשען מיניסטער טרעוויראַנוס, וועלכער פיהרט אַ העצע צו מלחמה, דער רעדנער האַלט אָבער, אַז טרעוויראַנוס רעדע איז אויסגענוצט געוואָרען דורך די פּוילישע שאָוויניסטען וועלכע האָבען בעת דער מאַניפעסטאַציע אין לאָדז געהעצט געגען אַ טייל פון דער בעפעלקערונג און אויסגעלאָזען דעם כעס צו דער דייטשער „פאָלקסצייטונג".

די כאַדעקעס, ענדעקעס און נ.פ.ר. לעגען פאָר צו טיילען דעם פאָרשלאַג אין 2 טיילען, פאַר'ן ערשטען טייל קענען זיי שטימען, אָבער געגען דעם אַנפאַל אויף דער „פאָלקסצייטונג" ווילען זיי נישט שטימען. די מעהרהייט וויל אָבער דעם פאָרשלאַג נישט טיילען און די רעכטע שטימען נישט פאַר'ן דרינגענדען פאָרשלאַג פון ראַטמאַן קאָוואַלסקי.

די הכנות צו די וואהלען צום סיים און סענאט

(ב) די שטעטישע סטאַראָסטווע האָט איבערגעשיקט דעם פאָרזיצער פון דער קרייז-קאָמיסיע ריכטער קאָרווין-קאַראָטקעוויטש די רשימה פון די מיטגלידער אין די ראַיאָן-וואַהל-קאָמיסיעס וואָס זענען בעשטימט געוואָרען דורך דער סטאַראָסטווע, דערמיט האָט זיך די אַרבייט פון דער סטאַראָסטווע פאַרענדיגט.

ווי בעקאַנט זענען די וועהלער-רשימות צוזאַמענגעשטעלט געוואָרען אויפ'ן סמך פון די רשימות וואָס עס האָבען צונעשטעלט די ווירטסלייט. אַזוי אַרום זענען די פּערזאָנען וואָס זענען יענעם טאָג נישט געוועזען אין לאָדז, נישט אַריינגעצויגען געוואָרען אין די וועהלער-רשימות און וועלען נישט האָבען קיין וואַהל-רעכט אָבער יעדער וועט קענען בעת'ן נאָכקאָנטראָלירען די רשימות

פאָדערען איינצוציהען אין די רשימות

בריענגענדיג אַ בעשטעטיגונג פונ'ם הויז-ווירט אַז ער וואוינט דאָרט.

3

היינט וועט דער פאָרזיצער פון דער קרייז-קאָמיסיע נומער 14 (לאָדז-פּאָוויאַט) פאַרנעהמען אַ לוסטראַציע פון ד' ראַיאָן-וואַהל-קאָמיסיעס אין קרייז.

נישט ערלויבט די דעמאנסטראציע פון צענטראלעוו

(ב) ווי מיר האָבען שוין מיטגעטיילט איז אויף זונטאָג צוזאַמענגערופען געוואָרען אַ קאָנגרעס פון צענטראָלעוו. דער צוזאַמענפאָהר האָט געזאָלט פאָרקומען אין שטעטישען קינאָ. נאָכדעם האָט געזאָלט פאָרקומען אַ דעמאָנסטראַציע צוג איבער דער שטאָט.

ווי מיר דערוויסען זיך איצט האָט די שטעטישע סטאַראָסטווע דעם צוזאַמענפאָהר אין קינאָ דערלויבט דאַגעגען האָט זי נישט ערלויבט זיך צו פערזאַמלען אונטער'ן פרייען הימעל און נישט ערלויבט דעם צוג איבער דער שטאָט.

(ב) מיטוואָך אין אָוונד איז פאָרגעקומען אַ בעראַטונג פון די

דייטשע סאציאליסטען

אין וועלכער ס'האָבען אויך אָנטיילגענומען פאָרשטעהער פון די דייטשע סאָציאַליסטען אין שלעזיען.

פאַר'ן אָנגעהמען אַ דעצידירענדען בעשלוס, וועט צוזאַמענגערופען ווערען אַ פאַרטיי-ראַט.

ווי מ'טיילט אונז וייטער מיט זענען איצט אַקטועל פאַר דער פּאַרטיי צוויי מעגליכקייטען: אַריינצוטרעטען אין אַ בלאָק פון די סאָציאַליסטען פון די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען אָדער אין דעם אַלגעמיינעם מינדערהייטס-בלאָק.

(2) אין די נאָהענטסטע טעג דאַרף פאָרקומען אַ בעראַטונג אין צענטראַלען סוחרים-פעראיין (פּיעטריקאָווער 10) און ביי די האַנדווערקער און קליינהענדלער וועגען זייער שטעלונג צו די וואַהלען.

בכלל זענען אין

די יודישע ארגאניזאציעס

און פּאָליטישע פּאַרטייען, קיין שום אָפיציעלע בעשלוסען נאָך נישט אָנגענומען געוואָרען און די פיהרער האַלטען זיך אַפילו אָפּ פון עפענטליך אַרויסזאָגען זיך וועגען די פּערספּעקטיוען אין לאָדז. אַלץ איז איצט אָפּהענגיג פון דעם צי אין וואַרשאַ וועט מען קומען צו אַ פערשטענדיגונג און צי עס וועט געשאַפען ווערען אַן אַלגעמיינער יודישער בלאָק, אָדער ס'וועלען ענטשטעהען בלאָק-גרופּירונגען.

(—) קיין לאָדז איז אָנגעקומען דער ברודער פון מאַרשאַל פּילסודסקי, ריכטער

יאן פילסודסקי

ער האָט אָפּגעהאַלטען אַ רייהע בעראַטונגען מיט די היגע פיהרער פון דער סאַנאַציע, אַ בעזונדערע בעראַטונג האָט ער אָפּגעהאַלטען מיט די פאָרשטעהער פון די אינדוסטריעלער אין ערשטע רייע שטעט און ס'איז פעסטגעשטעלט געוואָרען די נאָהענטסטע וואַהל-אַרבייט די אַרבייט ביים אומפּאַרטייאישען בלאָק וועט אין לאָדז אָנפיהרען ווערען ד"ר סעלעצקי און געוועז. סענאַטאָר אָדם. מאַר-זשינסקי.

רעגולאציעס, באנקראטען

טעגליכע כראניק פון האנדעלס-געריכט

אין אַפּריל איז אין האַנדעלס-געריכט איינגעפלאָסען אַ ביטע פון דער פירמע „יוזעף ראָזענהאָלץ" וועגען רעגולירען איהרע צאָהלונגען. די פירמע עקזיסטירט זייט 1888 י., אַלס האַנדעלס אונטערנעהמונג אין 1919 י. איז זי פערוואַנדעלט געוואָרען אין אַ טעקסטיל-פאַבריק. שפּעטער איז די פירמע צוגעטראָטען אַלס שותף צו דער אַפּרעטור און פאַרבעריי „האַנטוואָרצעל און קאָמפּ. אין קאָנסטאַנטין און שפּעטער צו דער פירמע „פאָלקראָט" אין וואַרשאַ. אין 1929 י. זענען די געשעפטען געוואָרען ערגער. די פירמע „פאָלקראָט" האָט זיך געווענדעט וועגען אַ צאָהלונגס-פּראָלאָנגאַציע. צוליב דעם האָט די פירמע „ראָזענהאָלץ" אַלס שותף פון „פאָלקראָט" כדי זיך צו פערזיכערען פון די קרעדיטאָרען אויך געמוזט ווענדען וועגען דעם.

דער בילאַנס שליסט זיך מיט דער סומע פון 534.606 זל. און דער אַקטיוו איז גרעסער פונ'ם פּאַסיוו אויף 236.091 זל.

אין יוני האָט דאָס געריכט ערטיילט דער פירמע ראָזענהאָלץ אַ צאָהלונגס-פּראָלאָנגאַציע אויף דריי חדשים דעם 12-טען אויגוסט האָט דאָס וואָר שאָווער געריכט ערלויבט אָנצוהויבען אויסגלייכס-אונטערהאַנדלונגען פון דער פירמע „פאָלקראָט". ענדע אויגוסט האָט די פירמע ראָזענהאָלץ אין לאָדז זיך געווענדעט אין געריכט וועגען ערלויבען איהר אָנצוהויבען אויסגלייכס-אונטערהאַנדלונגען. דער ווערט פון די סחורות, וואָס די פירמע האָט געהאַט איז געפאַלען און די פירמע זעהט פאַר צו בעצאָהלען 70 פּראָצענט פון איהרע חובות, 10 פּראָצענט אין 10 חדשים אַרום 20 פּראָצענט אין 18 חדשים אַרום און 20 און 21 און 24 חדשים.

דאָס געריכט האָט ערלויבט אָנצוהויבען די אויסגלייך-אונטערהאַנדלונגען.

אין אַפּריל איז ערקלערט געוואָרע' פאַר באַנקראָט די פירמע יעקב דודעלטשיק און קאָמפּ. (פּיעטריקאָווער 43) פונ'ם 4 פעברואַר. די באַנקראָטירטע זענען בעשטימט געוואָרען אונטער פּאָליצייאויפזיכט.

אין יולי איז פאָרגעקומען אַ פערזאַמלונג פון די קרעדיטאָרען פון די בעלי-חובות אויף 28,782 זל. זענען אויף דער פערזאַמלונג געווען פערטראָטען 27.405 זל. די פירמע האָט פאָרגעשלאָגען צו בעצאָהלען 15 פּראָצ. פון די חובות אין 4 ראַטעס. 4, 4, 4 און 3 פּראָצ. יעדען האַלב יאָהר. די מעהרהייט קרעדיטאָרען האָבען מסכים געווען אויפ'ן פאָרשלאָג. דאָס געריכט האָט דעם אָפּמאַך בעשטעטיגט. חאַצקעל אָסאָוויצקי, יעקב דודעלטשיק און זעליג שוחט זענען צוריקגעשטעלט געוואָרען אין זייער סוחרישער רעכט.

א טומעל פאר דער סטאראסטווא אויף דער פיעטרקאווער 100

(2) נעכטען אַרום האַלב 10 אַ זייגער אין אָוונט האָט זיך אויף דער פּעטריקאָווער 100, פאַר'ן בנין, וואו עס געפינט זיך די סטאַראָסטווע פאַר'ן לאָדזער פּאָוויאַט, פערזאַמעלט אַ גרעסערער עולם, וועלכער האָט געמאַכט אַ טומעל דורך פערשידענע אויסרופען ווי בעפרייען די אַרעסטירטע געוו. דעפּוטאַטען א. או. וו. דער פערזאַמעלטער עולם האָט אויך מיט שטיינער בעוואָרפען די פענסטער פון דער סטאַראָסטווע וואָס געפינט זיך אויפ'ן ערשטען שטאָק.

אויף די גאַס איז צווישען די אַדורכגעהער ענטשטאַנען אַ גרויסע מהומה און דער עולם איז זיך פונאַנדערגעלאָפען אין די הייזער.

די אָנגעקומענע רייטער און פוסגעהער פּאָליציי האָט די פערזאַמעלטע פונאַנדערגעטריבען, דערביי זענען אַרעסטירט געוואָרען 5 פּערזאָן.

אפטייקען

(2) עפּשטיין, (פּעטריקאָווער 225); באַרטאַשעווסקי, (פּעטריקאָווער 95); ראָזענבלום, (ציגעל גאַס 12); גאַרפיין, (וווסכאָדניאַ 54); קאָפּעראָווסקי, (נאַוראַמיעסקאַ 15).

רעגיסטראציע פון יאהר-גאנג 1912

היינט, פרייטאָג, דעם 12 סעפּטעמבער דאַרפען זיך אין דער פּאָליצייאיש-מיליטערישער אָפּטיילונג ביים מאַגיסטראַט (פּיעטרקאָווער 212) רעגיסטרירען די געבוירענע אין 1912 יאָהר וועלכע וואוינען אויפ'ן שטח פון 1 פּאָליציי-קאָמיסאַריאַט און זייערע פאַמיליען-נעמען הויבען זיך אָן אויף

P R S T

און די וואָס וואוינען אויפ'ן שטח פון 9 קאָמיסאַריאַט מיט די פאַמיליען-נעמען

פון Ł ביז'ן סוף

מאָרגען שבת — פון 3 פּאָליציי-קאָמיסאַריאַט — Sz S

און פון 10 פּאָליציי-קאָמיסאַריאַט

A B C D E F G H Ch I J K L Ł M

ביים רעגיסטרירען זיך דאַרף מען מיטברענגען אַ פּאַס, אַ מעטריקע אָדער אַן'אַנדער דאָקומענט; אַ שול-צייגניש. האַנדווערקער דאַרפען אויך צושטעלען אַ צעך-צייגניש.

פּערזאָנען, וואָס קענען נישט בעווייזען זייער אָנגעהעריגקייט צו אַ פרעמדער מלוכה מוזען זיך אויך רעגיסטרירען.

שטיצע פאר ארבייטסלאזע

(מ) דער מאַגיסטראַט פון לאָדז מעלדעט אַלע אַרבייטערסירטע, אַז מאָנטאָג, דעם 8. ה. ח. האָט זיך אָנגעהויבען די רעגיסטראַציע אויף דרינגענדע הילף פאַר'ן חודש אויגוסט 1930 פאַר די אַרבייטסלאָזע, וועלכע האָבען בעקומען ווינטער-אונטערשטיצונג, פאַר יולי אין אונטערשטיצונגס-אַמט פאַר אַרבייטסלאָזע, און וועלכע האָבען אויסגעשעפּט דאָס געזעץ פון געזעצליכער אונטערשטיצונג פון אַרבייטסלאָזען-פאָנד אין יולי פונ'ם ל. י.

אויף מלוכה'שער אונטערשטיצונג האָבען דאָס רעכט נאָר אַרבייטסלאָזע, וועלכע האַלטען אויס אַ פאַמיליע. איינזאַמע און קינדערלאָזע האָבען נישט קיין רעכט אויף אונטערשטיצונג. אויב עמיצער פון דער משפחה פון אַרבייטסלאָזען, וואָס וואוינט מיט איהם צוזאַמען האָט אַרבייט, אָדער בעקומט אונטערשטיצונג פערלירט דער אַרבייטסלאָזער דאָס רעכט צו אונטערשטיצונג.

די רעגיסטראַציע וועט פאָרקומען אין אונטערשטיצונגס-אַמט, וואָלטשאַנסקאַ 251 פון 9 ביז 14 אַ זייגער לויט פאָלגענדען סדר:

היינט, פרייטאָג, דעם 12 — P R S
שבת, דעם 13 — T U W Z Ż

די אַרבייטסלאָזע וואָס קומען זיך רעגיסטרירען מוזען האָבען ביי זיך אַ פּערזענליכען דאָקומענט, אָדער אַן'אַנדערען דאָקומענט, וועלכער זאָל בעווייזען די אידענטישקייט; אַ לעגיטימאַציע פון פ.או.פ.פ. (מלוכה'שען אַרבייטס-פערמיטלונגס-אַמט), וועלכע בעשטעטיגט דעם פאַקט פון בעקומען ווינטער-אונטערשטיצונג פאַר יולי פון אַרבייטסלאָזען פאָנד און דאָס מעלדען זיך צום קאָנטראָל און דער אָפּטיילונג פון פ.או.פ.פ. אין חודש יולי און אויגוסט דאָס פערזיכערונגס ביכעלע פון קראַנקען-קאַסע אין לאָדז.

זאל פילהארמאניע
נא־וטאָוויטשאַ 20.
די לעצטע גאסטראלען=וואך פון דער
ווילנער טרופע
יאָר XV אַנפּ. מ. מזאה. יאָר XV
היינט, פרייטאג, דעם 12-טען סעפּטעמבער, 8.45 אָוונט, צו פּאָפּולערע פרייזען
„קדוש השם"
מאָרגען, שבת, דעם 13 סעפּטעמבער, 12 פאָרמיטאָג, פרייזען פון 50 גר. ביז 2 זל.
„גנבים"
4 נאָכמיטאָג, צו פּאָפּולערע פרייזען
דער דבוק
9 אָוונט
דער גולם

פאלאץ־סינעמא
קאַפּיטאָל
צו דער ערעפנונג פון סעזאָן דער ערשטער גרעסטער ערפאָלג פון פּוילישען קלאַנג-פילם.
היינט און פאָלגענדע טעג!
די מאראל פון פרוי דולסקא
אַ עראָטישע זיטען-דראַמע בעאַרבייט לויט דער ערצעהלונג פון ג. זאַפּאָלסקאַ. / אַ נייַ-בעאַרבייטע קלאַנג-אילוסטראַציע. / עס בעטייליגען זיך די: רעקוויזיטען פון די פּוילישע סצענע און עקראַן-שטערנס: Z. Batycka, D. Lipińska M. Flanzowa, M. Chaveau, Ludwig Fritche, Tad. Wesołowski, Dymsza או.אַ. אָריגינעלע מאָטיוון אין מוזיק פון דעם בעקאַנטען קאָמפּאָזיטאָר L. Rużycki / סאָלאָ געזאַנג און כאָרען אויסגעפיהרט דורך די ערטע פון דער וואַרש. אָפּערע. אַ איינלייזונגס-וואָרט וועט האַלטען Józef Węgrzyn
אָנהויב 4 נמ. שבת, זונטאָג, הנאות 12 בייטאָג.

האסטו זיך שוין פערזעהען מיט אַנ'עלעגאַנטן
הערבסט-הוט?
אייל צו דער גוט-בעקאַנטער פירמע
M. Rapaport, 9 פּיעטריקאווער 9
וואו דו בעקומסט אלערנייעסטע אויסלענדישע ווי אויך איבלענדישע היטען אין אלע קוואַליטעטן צו זעהר ערמעסיגטע פרייזען.

„לאָדזער פּראָוואָקאַטאָרען"
די געשיכטע פון טרויעריג-בעריהמטען לאָדזער פּראָוואָקאַטאָר נח

(המשך).

נח איז געווען ציניש און אונפערשעהמט, בע־הנדערס דעמאָלס ווען ער האָט געפיהלט, אַז ער פאַלט און זיין קאַריערע, מ'שטייגט געזאָגט, ענדיגט זיך, דעמאָלס איז ער געוואָרען בייז און צורייצט, פון איין זייט האָט דער דאָזיגער טרויס מורא גע־האַט פאַר זיין לעבען, און פון דער צווייטער זייט האָט ער זיך נאָך געוואָלט ראַטעווען פון אַ פויל־שטענדיגען אונטערגאַנג און פערבלייבען אויף זיין אַמט. ער האָט דעמאָלס אָפּגעטון שרעקליכע זאַכען, ער האָט זיך גאָרנישט אָפּגעגעבען קיין חשבון וואָס ער טוט, ווי אַ מענש וואָס איז פון זינען אַראָפּ. אין דער צייט האָט ער אָפּגעאַרבייט א שטיקעל, וועלכעס האָט אויפגערעגט די גאַנצע שטאָט. די מעשה האָט פּאַסירט אויף פאָלגענדען אופן: נחל האָט געדאַרפט קרבנות, ער האָט דאָך פון גאָרנישט געוואוסט, קיינעם מעהר אין דער סאָציאַליסטישער בעוועגונג נישט געקענט, ס'האָט איהם שוין אויס־געפעהלט בעקאַנטע, וועלכע ער זאָל אַרעסטירען, ס'האָט איהם שוין אויסגעפעהלט בלבולים, וועלכע ער זאָל אָנהענגען זיינע אַרעסטאַנטען. צו דעם אַלעם האָט מען שוין ביי דער פּאָליציי אויף נחן געקוקט מיט אַ קרום אויג, צופיל האָט מען זיך שוין דאָרט איבערצייגט — אין דער נישט ערנסט־קייט פון זיינע דורכגעפיהרטע ארעסטען און בע־שולדיגונגען, נחל האָט דעריבער געזוכט עפּעס אימפּאָנירען, וואָס זאָל ווידער רעפּערירען זיין רע־אימפּאַרנירען, וואס זאָל ווידער רעפּערירען זיין רע־פּוטאַציע. און נח האָט געפונען, ער האָט געמאַכט אַזאַ שפּיצעל, וועגען וועלכען ס'האָט דעמאָלס גע־רעדט טאַקע די גאַנצע שטאָט.

אין פּאָזנאַנסקיס שפּיטאָל איז געשטאָרבען נאָך א לאַנגער קראַנקהייט אַ יודישער אַרבייטער ג—ן ג. איז געווען אַנ'אָנגעזעהענער טוער אין דער פּראָ־פעסיאָנעלער בעוועגונג און דעריבער האָט מען זיך געגרייט איהם איינצואָרדנען א גרויסע און שעהנע לויה. צו דער צייט אויף ווען דילויה איז בעשטימט. געוואָרען זענען זיך צונויפגעקומען פאַר פּאָזנאַנ־סקיס שפּיטאָל זעהר פיל יודישע אַרבייטער, וועלכע האָבען זיך אויסגעשטעלט אין רייהען און אַזוי אַרום געגריידעט אַ גרויסען צוג און אָבגעגעבען כבוד זייער פערשטאָרבענעם חבר. די לויה איז גע־גאַנגען דורך שרעדניא, ווידזעווסקאָ, פּראַנטשיש־קאַנער און בזשעזשינער, ווען די לויה איז אָנגעקו־מען ווייט אויף בזשעזשינער גאַס ביים אַריינקריכען אויף דער בית־עולם אַלעע, האָט זיך פלוצלונג דערהערט דאָס בעקאַנטע טופּען פון פערדישע קאָ־פּיטעס, אין יענע צייטען איז אַזאַ טופּען געווען גוט בעקאַנט, דאָס האָט געהייסען, אַז קאָזאַקען „יאָגען", אַזאַ מין גאַלאָפּ־געלויף פון ,קאָזאַקען האָט אָנגעוואָרפען אַנ'אימה אויף אַלע דורכגעהער, וועלכע זענען זיך צולאָפען אין די טויערען און גע־וועלבער, די געוועלבער זענען פערהאַקט געוואָרען און דער פערקעהר איז אויף דער צייט ווען די קאָ־זאַקען זענען אַדורכגעלאָפען איינגאַנצען אָפּגעשטאָ־בען.

אַזאַ צורודערונג איז אויך איצט אַריינגעטרע־טען אין די רייהען פון די מלוים. דער עולם איז זיך אָבער נישט פונאַנדערגעלאָפען, אָבער מ'האָט געוואוסט, אַז קיין גוטעס וועט שוין דאָ נישט גע־שעהען, די קאָזאַקען־אָפּטיילונג האָט זיך דער־נעהנטערט צו דער לויה און מיט דעם גאַנצען האסט זיך אַריינגעריסען אין דעם עולם און צוטריי־בען אַלע אין פערשידענע זייטען, דערביי זענען געגאַנגען אין בעוועגונג „קאָזאַצקע" נאַגאַיקעס, שווערדען און קאָלבעס פון די קליינע ביקסען. אין גאַס איז געוואָרען פוסט און די עגלה איז גע־בליבען שטעהן אַליין, אַפילו אָהן דעם פוהרמאַן. דעמאָלס האָט זיך ערשט פון צווישען דער גרופּע קאָזאַקען אַרויסגערוקט נח וואַריאַס, ער איז צוגע־גאַנגען צום אָרון, איהם געעפענט און עפּעס [illegible] געבישטערט, דאַן האָט ער צוריק צוגעמאַכט דעם אָרון און איז צוזאַמען מיט די קאָזאַקען אוועק־אַוועק, דער עולם וואָס האָט זיך געהאַט צולאָפען און בעהאַלטען איז זיך צוריק צונויפגעקומען און די לויה איז אוועק אויפ'ן בית־עולם, בעת דער קבורה איז ווידער געקומען נח מיט עטליכע פּאָליצ־יאַנטען, דאָסמאָל האָט ער געוואַרט ביז די קבורה האָט זיך פערענדיגט און דאַן האָט ער אָנגעהויבען זיין „אַרבייט", ער האָט אַרעסטירט צוואַנציג פּער־זאָן פון די מלוים און זיי אָפּגעפיהרט אין אַרעסט דאָרט האָבען זיך די אַרעסטירטע דערוואוסט, אַז זיי זענען בעשולדיגט, אַז אין דעם אָרון האָבען זיי איבערגעפיהרט פּראָקלאַמאַציעס, וועלכע האָבען גע־זאָלט פערטיילט ווערען אויפ'ן בית־עולם, ס'זענען אויך געווען „פּאַקטישע בעווייזען". מ'האָט זיי בע־וויזען די פּראָקלאַמאַציעס וואָס זענען געפונען גע־וואָרען אין דעם אָרון בעת דער לויה, די דאָזיגע אַרבייט פון נחן איז געווען זיין שענדליכסטע מאָס, זיין אונפערשעהמסטע נבלה וואָס ער האָט געטון.

די אַרעסטירטע אין צוזאַמענהאַנג מיט דער דאָזיגער פּראָוואָקאַציע זענען נאָך 4 וואָכען געזעצט בעפרייט געוואָרען.

(המשך קומט).

דוד ביי‏געלמאַן
צו זיין אפּפאָהרען קיין ריגע

די משפחה פון יודישע שפּעהרישע מוזיקער אין פּוילען, וואָס האָט איהר טאַלענט און צייט געווידמעט דער ספּעציפיש־יודישער מוזיק, און וואָס איז בייגעשטאַנען דעם נסיון פון אַוועקגעהן אין דער ברייטער וועלט — אַט די דאָזיגע משפחה איז זעהר קליין, און אַז מען זאָל איהרע מיט־גלידער נעהמען ציי־לען אויף די פינגער, וועט מען דאַרפען געבען אַ רעשט פון אַ האַנד...

אונזער דוד ביי‏געלמאַן, וועלכער איז בע־קאַנט קינד און קיים אין לאָדז; דער יונ־גער דוד ביי‏געל־מאַן, וועלכען מ'קאַן נאָך פון דעם די־ריגענטען־פּולט אין זאַנדבערג'ס טעאַ־טער — געהער צו די דאָזיגע איינצעלנע באַהבים ונעימים אין דעם קליינעם יודיש־פּוילישען מוזיקאַלי־שען וועלטעל, וואו ער פערנעהמט איי־נעם פון די אָנגעזע־הענסטע, חשוב'סטע ערטער.

אַליין, צום ביישפּיל, וואָס דוד ביי‏געלמאַן האָט אויפגעטון אין משך פון די לעצטע צוויי יאָהר פאַר אונזער לאָדזער „אררט" אַליין!

זאָלען מיר זיך אָקאָרשט דערמאָהנען, וואָס אין יודישען פּוילען ווערט איצט געזונגען און גע־שפּילט דוד ביי‏געל־מאַנס!

אַ רחבות, אַ שלל פון נגינה!

ס'איז דאָך עפּעס נישט קיין שפּילע־כל — העכער צעהן טעאַטראַלישע אָוונ־טען „אָנגעפּיקעוועט" מיט זיין נגינה, מיט [illegible]ין וואַרימער יודיש־[illegible]אָלקסטימליכער מע־[illegible]אָדיק און טעמפּע־[illegible]מענטפולער האַר־מאָניע!

ס'איז נישט קיין קליינינקייט — אָנער־קענט און אויפגענו־מען צו ווערען פון דעם גאַנצען יודיש־פּוילישען קיבוץ — פון'ם עכט-פּויל־ישען יודען, פון'ם ווילנער ליטוואַק, פון דעם גאַליציאַנער און פון'ם וואָליגער קרע סאָוויעץ!

אָבער — דאָס איז שוין די ברכה פון דעם יודישען קולטור־לעבען אין פּוילען, אַז לאַ־די וואָס די בייטען זיינע זענען בענוג אָרעם; נישט־בענוג, וואָס אַ מוזיקאַליש שעפּערישער טאַלענט איז אַ זעל־טענהייט, — שיער נישט אַ מיזאַלצ מערקווירדיג־קייט, — איז אַזאַ איינער מיט אַ גאָטס-בעגאַבונג, מיט גאָט'ס ברכה אין דער נשמה — אַנ'עבין, וואָס איז פער'משפּט אויף נוים און מאַטערניש...

ווען אַזאַ דוד ביי‏געלמאַן איז פּראָדוקטיוו ביי אַנ'אַנדער פאָלק, ווען אַזאַ איינער קאָן לייסטען ביי די אומות העולם דאָס, וואָס עס קאָן לייסטען אַ דוד ביי‏געלמאַן — איז ווער ווייסט, וואוהין ער וואָלט אָנגעשפּאַרט!

מען דאַרף האָבען אַנ'אַרענטליך הארץ און אויגען, כדי צו קענען געהעריג אָפּשאַצען דאָס, איצט פאָהרט ער פון אונז אַוועק.

דער מלוכה'שער יודישער מ עוטים-טעאַטער אין לעטלאַנד האָט איהם איינגעלאַדענט צו זיך אַלס מוזיקאַלישען לייטער אויף דעם קומענדיגען טעאַטער-סעזאָן.

עס איז אַ שאָד, וואָס מיר פערלירען איהם אויף דער דאָזיגער צייט פאַר דעם יודישען טעאַ־טער אין פּוילען!

נישטאָ אָבער קיין ברירה:

ווייזט אוי'ס, אַז דאָס ביסעל, וואָס מיר פער־מאָגען, האָבען מיר אויך איבעריג...

טאָ זאָל ער אונז מצליח זיין אין דער פרעמד, דוד ביי‏געלמאַן און צוריקקומען בקרוב — אַ גע־קרעפטיגטער, אַ גענויגטערטער, און, ווי איצט, אַ שפּרודלענדער מיט טאַלאַנט!

מ. ב.

1-ער יודישער וואוינונגס-קאָאָפּעראַטיוו „אונזער היים" ביי די מאַגאַזין-שניידער אין לאָדז
דאַנקזאַגונג

אויף דעם וועג דאַנקען מיר דעם ה' לאַוניק איזדעבסקי, פּאָרזיצער פון דער יודישער קהלה ה' מינצבערג, פּרעזעס פון „לאָקאַטאָר" און מיטגליד פון „ראָזבודאָוואַ מיאַסטאַ" ד"ר מיעזשינסקי, פאַר־שטעהער פון „אָרט" אינזש. קאַצענבאָגען, ה. פּרע־זעס פון האַנדוו. קאַמער ה' קאָזשמיערסקי, ראַטמאַן פון האַנדוו. קאַמער שמעון שוואַרצבערג, גמינע סעקרעטאַר ה' נאַדעל און אַלע אינסטיטוציעס, האַנדווערקער פעראיינען, צעכען פאַר זייער אַנטייל נעמען אין דער פייערליכקייט פון גרונדשטיין לייגונג פון די הייזער פון ערשטען יודישען וואוינונגס־קאָאָפּ. „אונזער היים". א בעזונדערען דאַנק דעם פּאָרזיצער פון דער פייערונג און פּרעזעס פון בוי־קאָמיטעט „אונזער-היים" ראַטמאַן ארכ. מאַרק פיין פאַר זיין אָפּפערווילליגע און אונערמידליכע אַרבייט לטובת אונזער קאָאָפּ. מיט דאַנקען אויך דעם ה' פּינקוס פיין פאר זיינע מוזיקאַלישע לייסטונגען בעת דער פייערונג.

פאַרוואַלטונג פון וואוינונגס-קאָאָפּ. „אונזער היים"
רשימה פון די שפּענדער ב'ים איינשרייבען זיך אין גאָלדענעם בוך:

אַרכ. מאַרק פיין—1500 ציגעל, פּרעזעס פון קהלה ה' מינצבערג—1000, פירמע קאָזשמיערסקי און געלאַסען—1000, ה' גרשון גלאַטער—1000, אינזש. מינץ—1000, גמינע סעקרעטאַר ה' נאַדעל —500, דירעקטאַר יוזעפאָוויטש—500, ה' פּרינץ פון שטעפּער־צעך—500, שניידער־צעך פּיעטריקאָ־ווער 20—500, ה' געמפּנער פון טאַפּעצירער־צעך —300, ה' סענדאָווסקי פון האַנד. צענטר. פּאָ־לודניאָווא 4—250, לוין־וועבער פעראיין בזשע־זשינער 7—200, מענדעל פּאָגעלמאַן—500, שמואל לייב ליכטענשטיין—300, אבוכאָווסקי (זאַביאַניץ)— 200, ראַטמאַן אין האַנד. קאַמער ש. שוואַרצבערג— 100, מאַגיסטער באַלבעריסקי—200, סאָציאַליסטי־שער האַנד. פערבאַנד—100, גרינדער פון שניידער־פעראיין ה' מאיר צאַריצקי—200, וואָלף בערקעל— 100, בערל איצקאָוויטש—100, טישלער־צעך בזשע־זשינער 7—300, חיים גזשיבאָווסקי—150, אלתר לאַנדע—200, לייביש פּאַסטערנאַק—300, קורצבאַרד —100, לייבעל ווערניק—200, שמואל גראַנעק— 100, מילער—100, גרשון וואָלקאָוויטש—100, געצעל זשיכלינסקי—100, יצחק מיליך—200, שאיע קוטאַס —500, לייזער פעלדמאַן—500, יצחק פריילעך— 200, נאַטאַן גאָלדבערג—100, משה יוסף מיאַדאָוו־יעק—150, טוביה ליכאַלאַט—100, יוסף שקלאַרזש— 200, נתן זינגער—200, דייטשמאַן—200, יצחק זשורקאָווסקי—500, משה רובין—100, מאַרקאָוויטש —100, [illegible]—100, [illegible]—100, כאַסקעל ברוקער—200, משה פעלדשטיין—100 מולאַרזש—100, מרדכי הורוויטש—100. יאַקוב מאַטעס—100, שאיע לעווקאָוויטש, זגערזשער 78 —100, יעקל לויפער—200, ש. קאָזאַנאָווסקי—200 מאכעל נירענבערג—100, וואָלף ציטרין—200, גרונד שטיין—200, פאַרבער—100, יעקב יצחק קאָפּעל— 200, משה אהרן ווייגאַרטען—100, רייכמאַן—200 גראָסמאַן—100, מייטליס—100, פרוי בענדער—100 פרוי סקאָווראָנסקאַ—100, הערש לייב געלבאַרד— 200, נפתלי קויפמאַן—100, וואָלקאָוויטש—50, פרוי מיליך—100, פרוי ראָכבערגער—100.

צוזאַמען — — — — — — 18.000

פון די פריהערדיגע רשימות 26.100

44.100

1-טער קלאַנג-פילם-קינא-טעאַטער אין לאָדז
„SPLENDID" נאַרוטאָוויטשאַ 20
מאָרגען, שבת, ערעפענונג פון סעזאָן 1930/31
אין גרויסען סופּער פילם פון דער קלאַנג-פּראָדוקציע „UFA"
נעניאַלען מייסטערווערק פון רעזשיסער JOE MAY א. ג.
טראַגעדיע פון געליבטע
לויט דער בעקאַנטער ערצעהלונג „Der unsterbliche Lump", די הויפּט־ראָלען שפּילען
Liana Haid, Gustaw Fröhlich i H. A. Schlettow
די מוזיקאַליש-וואָקאַלישע זייט האָט פּערזענליך בעאַרבייט RALPH BENATZKY קאָמפּאָזיטאָר פון וועלט רוהם. צווישען אַנדערע וועלען געזונגען ווערען די נייעסטע קלונגען:
1) Pozwól mi ująć twą dłoń; 2) Twe oczy piękna pani..
אויסערדעם אויסער'ן פּראָגראַם: דער נאָך-פּראָגראַם ווערט געגעבען איינגאַנצען פּוילישע פּאַספּאַרטוט און פּרייקאַרטען א נגילטיג.

פון קרן קימת לישראל

אבצייכען-טאג פון קק״ל, פלענאר-זיצונג, גרויסע תשרי-זאמלונג

ווי מיר האָבען שוין מיטגעטיילט קומט פאָר ראָנערשטאָג דעם 18. ה. ח. אַ אָבצייכען־טאָג לטובת קרן־קימת, די פאָרבערייטונגען זענען אין פולען גאנג.

די פרויען־אָרגאַניזאַציע „וויזא״, יוגענד־אָרגאַניזאַציעס און ציוניסטישע גרופירונגען האָבען צוגע־זאָגט זייער אַנטייל אין אָבצייכען־טאָג און שטעלען אין רשות פון דער אַרבייט אַלע זייערע מיטגלידער

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט וועלען אין משך פון דער קומענדיגער וואָך פאָרקומען א גאַנצע רייה פערזאַמלונגען אין די פערשידענע ציוניסטישע יוגענד־אָרגאַניזאַציעס.

איינשרייבונגען צום אָבצייכען־טאג ווערען אָנ־גענומען אין ביור אפון קק״ל (צעגעלניאַנאַ 4).

היינטיגע וואך איז אין ביורא פון קק״ל פאָר־געקומען אַ גרויסע בעראַטונג פון די פאָרשטעהער פון אַלע ציוניסטישע יוגענד־אָרגאַניזאַציעס אין צו־זאַמענהאַנג מיטן אָנהויב פון נייעם ביודזשעט־יאָהר

עס איז געגוי בעהאַנדעלט געוואָרען דער אַר־בייטס־פלאַן פאַר׳ן קומענדיגען יאָהר תרצ״א (1930[31) און עס איז בעשלאָסען געוואָרען אָנ־צוהויבען א פערשטאַרקטער אַרבייט אויף אַלע גע־ביטען לטובת דעם קק״ל.

אין רעזולטאַט פון דער בעראַטונג איז בע־שלאָסען געוואָרען צוצוטרעטען צו אָרגאַניזירען די חברים צו דער אַרבייט פון בעפאָרשטעהענדען אָבצייכען־טאָג און דער תשרי־אַקציע.

דעם קומענדיגען זונטאָג הויבט זיך, אַן בײַ אונז אין שטאט די טראַדיציאָנעלע תשרי־זאַמלונג פון קרן־קימת, אויך היי־יאָהר וועט געגעבען ווערען די מעגליכקייט יעדען יוד צו שיקן זיינע ראש־השנה־וואונשען צו פריינד, בעקאַנטע און קרובים דורכ׳ן קרן־קימת. די נעמען פון די שפענדער וועלען פערעפענטליכט ווערען ערב ראש־השנה אין דער היגער יודישער פרעסע, אין אַ ספעציעלער רובריק.

דאָס הויפט־ביורא פון קק״ל אין ירושלים האָט אויסגעפערטיגט צו דער תשרי־אַקציע קליינע טאַשען קאלענדארען אין דריי שפראכען (העברעאיש יודיש און פויליש) און א פרעכטיגע ראש־השנה וואונש־קארטע, וועלכער וועט פערטיילט ווערען צווישען די שפענדער דורך די מיטגלידער פון די יוגענד־אָרגאַ־ניזאַציעס, אויך יעדער פושקע־בעזיצער בעקומט צוגעשיקט אַ קאַלענדאַר פון קק״ל.

„ווילנער טרופע״ אנפ. מ. מזאה אין זאל „פילהארמאניע״

היינט שפילען די „ווילנער״ אין „פילהאַרמאָניע שלום אַש׳ס „קדוש השם״, „קדוש השם״ שילדערט אין 25 הערליכע בילדער ד יעפּאָכע פון די יודען אין פוילען אין די צייטען פון כמיעלניצקי. דאָס יודישע לעבען אין סטעפּ ווייט פון אַ ישוב, דעם אַרענדאַר ביים פּריץ (דער בערן־טאַנץ), דעם לוב־לינער יאהרמארק די גרויזאַמע שחיטות אין טול־טשין, דעם ווידערשטאַנד פון די יודען און זייער לעצטער נסיון. עס צייכענען זיך בעזונדערס אויס יעקב ווייסליץ אין דער ראָל פון „הייליגען שניי־דער׳ל״, מרים אָרלעסקא אין דער ראָל פון דבורה׳לע יוסף קאַמען אין דער ראָל פון מענדיל אַרענדאַר.

מאָרגען שפילען די „ווילנער״ 3 מאָל: 12

אין די פראפעסיאָנעלע פעראיינען בעקומט מען בילעטען צו הנחה פרייזען.

פריה: גנבים, 4 נאכמ.; דבוק, 9 אוונט: דער גולם.

מעלדונגען

אכטונג! רעליג. האַנדעלס- און ביורא אָנגעשטעלטע

זונטאָג דעם 14. ד. ח. קומט פאָר אין זאַל פון בעקער־צעך ווסכאָדניא 57 אַ גרינדונגס־פער־זאַמלונג פון אַ פראָפעסיאָנעלען פעראיין פון רעליג. האַנדעלס- און ביורא אָנגעשטעלטע אין לאָדז, איי דער פערזאַמלונג נעמען אַנטייל די ח״ח סטונד. ש. לערנער (וואַרשא), רעד. פ. לאַנדענבערג, ל. שטע־קאָטק, יוסף לובלינסקי, ח. שייער און ש. הערש־קאָוויטש. איינגאַנג פריי.

אווענט־שול א. נ. ב. באָראָכאָוו ציגעל־גאַס 26.

ס׳ווערען שוין אָנגענומען איינשרייבונגען אויפ׳ן נייעם שול־יאָהר 1930[31 אין אַלע גרופּען.

אויף אונזערע קורסען ווערען געלערנט פאָל־גענדע לימודים: יודיש, פויליש, געשיכטע, געאָ־גראפיע, חשבון, נאַטור, פּאָליטישע עקאָנאָמיע אז״וו.

ס׳וועלען אויך געעפענט ווערען בעזונדערע גרופּען פון יודיש פאַר די אַביטוריענטען פון די פאָווסעכנע שולען.

די קאַנצעלאַריע איז טעטיק אַלע טאַג פון 8—9 אווענד אין לאָקאַל פון דער באראכאָוו־שול, ציגעל גאַס 26. די פערוואלטונג.

העברעאישע אווענד־קורסען ביי דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע.

זונטאָג ד. 14[9 הייבען זיך אָן די איינשרייבונ־גען אויף די אָווענד־קורסען ביי דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע פאַר דער העברעאישער שפראַך און ליטעראַטור. עס וועלען געעפענט ווערען נייע גרופּען פאַר אָנפאַנגער און אַוואַנסירטע. אַלע וועלכע האַבען געלערנט אויף די קורסען ביז יעצט, דאַרפען זיך נאָכאַמאָל רעגיסטרירען. אנמעלדונגען ווערען אָנגע־נומען טעגליך פון 6 ביז 8.30 אווענד אין ציוניס־טישען ביורא, צעגעלניאַנאַ 4, צימער נומער 6.

העברעאישע ביבליאָטעק „עבריה (צעגעלניאַנא 4).

די העברעאישע ביבליאָטעק „עבריה״ ביי דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אונטער דער לייטונג פון „מרכז־עברי״, איז לעצטענס ווידער בעררייכערט גע־וואָרען מיט א גרעסערע צאָהל ביכער, די ביבליאָ־טעק בעזיצט אויך אַ ספּעציעלע אָבטיילונג פאַר דער שול־יוגענד. ביכער ווערען אַרויסגעגעבען זונ־טאָג, דינסטאָג און דאָנערשטאָג פון 8—10 אווענד, דער אָבצאָהל איז אַ מינימאַלער.

דער לעזע־זאַל ביי דער ביבליאָטעק איז פער־זעהען מיט דער ארץ־ישראלדיגער טעגליכער פרע־סע און אַנדערע העברעאישע פעריאָדישע אויסגאַ־בען. דער לעזע־זאַל איז אָפען טעגליך פון 8—10 אווענד.

פערשרייבט אייך אַלס לעזער אין דער יודישער פאָלקס־ביבליאָטעק א. נ. פון א. ד. גורדון אין לאָדז שענקעוויטשא 3[5.

ד׳ יודישע פאָלקס־ביבליאָטעק א. נ. פון א. ד. גורדון איז איינע פון די גרעסטע ביבליאָטעקען אין אונזער שטאט.

זי בעזיצט 6 טויזענד העברעאישע, יודישע פוילישע און דייטשע ביכער, און די נייעסטע ארץ־ישראל׳דיגע און אָרטיגע אויסגאַבען, ווי אויך א ספעציעלע אָפּטיילונג פאַר אַנפענגער אין העברע־איש, פאַר אַרבייטסלאָזע און שילער אַ גרויסע הנחה. די ביבליאָטעק איז טעטיג 4 מאָל וועכענט־ליך, זונטאָג, דינסטאָג, דאָנערשטאָג און שבת פון 8 ביז 10 אין אָוענד.

דער ראַדאָשיצער רבי ר׳ בנימין׳לע.

איז געקומען נאָך לאָדז און שטעהט איין ביי ה׳ שפיצבערג, צעגעלניאַנא 55 סליחות וועט ער זאָגן אנשטאטא 5 אין זיין אייגען שטיבעל. 1849

געזונדע אויגען

וועט איהר האָבען, אויב איהר וועט טראָגן א צוגעפּאַסטע בריל אָדער צוויקער ווי אויך אַלער ארט גלעזער, נאָר פון דער בעוואוסטער, רעיעלער און לאַנגיעהריגער

OPTYK

R. HERSZKORN

37 Cegielniana 37 (róg Piotrk.)

אכטונג! ביילען ווערען צוגעפּאַסט גאַנץ אומזיסט אויך לויט פּאָרשריפטען פון דאָקטאָר צילינדער גלעזער און קאָמבינירטע ווע־רען אויסגעפערטיגט אין פערלויף פון 1 טאָג

נייעסטע אַמעריקאַנער פאַסאָנען!

רעיעלע בעהאַנדלונג! קאָנקורענץ־פּרייזען!

עקזיסטירט פון 1892

גרויסער ענגלישער זאל

אַלעע 1-טער מאַי 2

לשמוע אל הרנה ואל התפלה

דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט דער לאָדזער יודישער בעפעלקערונג, אַז נאָך אַ גרינדליכען רעמאָנט וועט היי־יאָהר געדאַוונט ווערען

ראש השנה און יום־כפור

אין דעם גרויסען ענגלישען זאל (אַל. 1 מאַי 2)

מיט די בעסטע חזנים.

בעקוועהמע פּלעצער! מעסיגע פּרייזען!

בעמערקונג: ס׳ווערט געבעטען צייטליך זיך צו בעזאָרגען מיט בילעטען. די אינהאַבער.

פאַבריק פון

אייוועז און קוכען

קאַפלאַנע און שאַמאַט

מפורש. מוסטערען און סאָרטען

פערקויף פון בוי־אַרטיקלען

צעמענט, קאַלך, גיפּס, קרייד, שמשינא, פּאַפּע, סמאָלע, ווי אויך פער־שידענע קאַפלעס אינ- און אויסלענדישע שאַמאַט־ציגעל צו אייווען פון פערשי־דענע גרויסען־ עמפּפעהלט פירמע

„Konkurencja"

מ. עלעכנאָוויטש

ŻEROMSKIEGO 1a (Pańska).

Dr. med. J. Szmerłowski

Akuszer ginekolog

האָט בעניית די אויפנאַהמען

פּיעטריקאָווער 17

נעמט אָן פון 4—7 אָוונט.

אַ פעהיגער יונגערמאַן

זוכט אַ פּאָסטען, בעקאַנט אין דער בוימוואָל אין גאָרן־בראַנזשע, עוועגטו על אַן אַנדערען פּאָסטען בעסטע רעפערענצען. אָ־פערטען אין אַדמינ. אונ טער „פעהיג״. 9088

ארעליגיעזער יונגערמאַן

פון 22 יאָהר אַלט, אין אַ קליין שטעטעל, נעבען לאָדז, אַ בעלעכער, זוכט אַ שידוך מיט אַן אַמערי־קאַנער מיידעל, וואָס זאָל שטאַמען פון פוילען אהן אויטערשיד וויפיל געלד, נאָר צו קענען פאָהרען נאָך אַמעריקע. אָפערטען אונטער „0״ אין אַדמינ. פון דער צייטונג.

נויטיג

יונגלעד און מעדלעך

צו שטעק־יאַטשען וואָס זאָלען אויך קענען נייען אויף אַ מאַשין

ווסכאָדניא 16 וו. 37

צו פערקויפען

אַ שלאָפצימער

ווייס פ״ליין צימער נאַר־דעראָבע שענק, ניקלבע־טען, קינדערבעט, טרעמאָ שפּיגעל, טישען, שטיהל, לאַמפּען, שפּיגעל הזנגער, קוכענמעבעל, ראַדיא, גאַז־זייגער, דעצימאַלוואָג, קאַסעטקע. אדרעס טעל. 153-89

עס ווערט געזוכט

איין שטריקער אַרבייטער

אויף האַנד פ. ד. אויך אויף גלאַטע מאַשין ביי קשאַנזשער נאַוואָמיעסקאַ 4.

צו פערמיטען

אַ געוועלב מיט אַ צימער און קיך אָדער דאָס בלוי־זע געוועלב מיט גוטע בע־דינגונגען. טאַרגאָווא 36 אין געוועלב מעקלערס געווינשען

---

3 צימער און קוך

זוך איך פון נאַרוטאָוויטשא ביז פּלאַץ וואָלנאָשטשי חי: אויך פּאַ־מער מיט בעקוועמ־ליכקייטען אָפערטען אין אד־מינ. אונטער לימערא ״Z״

פערלאַנגט איבעראַל! פערלאַנגט איבעראַל!

די בעסטע עמאַליע־קוכע־געשירע

פון דער מארקע

SPHINX

B.B.

B.B.

און ניט אכטונג אויף דעם פאַבריקס־צייכען, וואָס איז אויסגעבראַנט אויפ׳ן דנאָ פון יעדען איינציגען געשיר

Tow. Akc. Zjednoczonych Zakł. Fabryk Wyrobów Emaljowanych i Metalowych

„SPHINX" w Pradze (dawn. „AUSTRIA")

גאַראַנטירטע געגענווי. קוגג געגען פייער און קוואַסען. אויסשליסל. פערקויף אויף דער פוילישער רעפובליק און פרייטשטאַט דאַנציג:

HERMAN L. GRÜNSPAN, w Łodzi, ul. Pomorska 18, tel. 131-18.

מעבעל

מאָדערנע, סטילאָווע, ווי אויך ספעציעל טאַפעצירער־אויסאַרבייטונג, גאַנצע איינריכטונגען און איינצעלנע שטיק פון אייגענער אויסאַרבייטונג אַמביליגסטען אין אויף גוטע בעדינגונגען עמפעהלט

Nowootworzony Zakład Meblowy i Tapicerski

ANDRZEJA Nr. 7, wejście od Aleji Kościuszki.

Szkoła Przemysłowa

Towarzystwa Szerzenia Oświaty i Wiedzy Technicznej wśród Żydów

w Łodzi, Pomorska 46-48, tel. 163-80

נעהמט אָן איינשרייבונגען אויפ׳ן ווערבעריי יעהרליכען אווענד-קורס פון

די קאַנצעלאַריע פון די קורסען איז טעטיג מאָנטאָג, דינס־טאָג, מיטוואָך און דאָנערשטאָג פון 7.30 ביז 9.30 אָוונט.

עס ווערט געזוכט

אַ טאַמבורירער אַרבייטער

ביי י. שוואַרץ

קילינסקיענא 40 ערשטער איינגאַנג רעכטס.

עס ווערט געזוכט

אַ לערן־יונגעל

צום הערען־שניידער

זאַקס פאַלודניאָווא 23

אַ פעהיגער יונגערמאַן

גוט בעקאַנט אין דער האלץ־בראַנזשע זוכט אַ פּאָסטען געגען אַ קליינעם געהאַלט בעסטע רעפע־רענצען. אָפערטען אונטער „F. S." אין אַדמינ.

— א —

קוואַליפיצירטע

שפולערין

קען זיך מעלדען אלטשטאַט 9 ביי

בערגמאַן

8-ונג! שטעפּער געזעלן

ס׳ווערט געברויכט אַ ריכ־טעווער און אַ געהילף ריכטעווער און אַ לערן־יונגעל באַלד געצאַהלט ביי מ. הערץ

פאַמאַרסקאַ 19

קירושנער־

אַרבייטער

ווערען געזוכט ביי

הערשליקאָוויטש

פּיעטרקאָווער 54.

עס ווערען געזוכט

קראַפּט P.D.

אַרבייטער

ביי י. יאַנושעוויטש

אלטער מארק 3.

אַ ספר תורה

איז ביליג צו פערקויפען אין בעסטען צושטאַנד צו ערפאַהרען ביי

אייזיק אייזענבערג

לערן־

מיידלעך

צו אַ לייכטע אַרבייט באַלד געצאַהלט ערפאַרען

בושעווינער 42,

ביי לענטשיצקי

צו אַלע קינא־בעזוכער

אַלע קינא־אינהאַבערס האָבען אָנגענומען אַ בעשלוס אַז, עס ווערען געמאַכט הנחה־בילעטען נאָר פאַר די פערזאָנען, וואָס וועלען טראָגען היטען פון דער פירמע

פערדער

דעריבער האָב איך צוגעגרייט אַ גרוי־סען אויסוואַהל פון פערשידענע מענער־ און דאַמען־היטען. גלייכצייטיג נעם איך אָן צו איבערפאַסאָנירען מענער און דאַמען היטען צו גאָר ביליגע פרייזען.

י. פערדער, זגערסקא 20 אָדער לוטאָמירסקא 2

בעקאַנטמאַכונג

דערמיט מאַך איך בעקאַנט, אַז איך האָב ערעפענט אַ געשעפט פון מענער־קאַפעלושען.

צו דעם איצטיגען סעזאָן האָב איך צוגעגרייט א גרויסען אויסוואַהל פון די עלעגאַנטסטע און מאָ־דערנסטע פאַסאָנען און קאָלירען. גלייכצייטיג נעם איך אָהן צו פאַסאָנירען מענער־היטען, פון גאָר אַלט אויף בעגאַליך ניי, צו קאָנקורענץ־פרייזען. געדענקט דעם אַדרעס. וואָרצעל, לאָדז, זגערושער 50 (רוג אַלעקסאַנדראָווסקא)

וו.י.ז.א.

פרעבעל־קאמפלעטען

איז דער העברעאישער שפּראַך פאַר קינדער פון 3—6 יאָהר.

1 קאָמפלעט (מיטן גאָרטען) שענקעוויטשא 26 אין לאָקאַל פון „וויזא״

2 קאָמפלעט זאַקאָנטנא 40 וו. פר. ווידענפעלד

3 קאָמפלעט — זשגאָווסקא 7 ביי דער אָרגאַני־זאַציע „בני ציון״

איינשרייבונגען אויפ׳ן אָרט טעגליך פון 11–1 פאַרמ.

צוויי גרויסע ליכטיגע צימערן

זונען זייט, פראָנט, 2 שטאָק, טיילוויז מעבלירט פון זאַפּאָרט

צו פערמיטען

צו ערפאַהרען זשעראָמסקיעגאָ 42 וו. 10 איינגאַנג דורכן הויף

7-קלאסיגע פריוואטע שולע

ב. האמער

ווסכאדניא 45

מאַכט בעקאַנט, אַז ס׳איז געבליבען נאָר עטליכע פּלעצער אין די קלאַסען IV און V

איינשרייבונגען פון קינדער ביז 6 יאָהר אין דער ערשטער קלאַס דויערן ווייטער. די קאַנ־צעלאַריע איז אָפען פון 10—2 און 4—7 נאָכמ.

קלאנג-פילם-טעאטער

„MIMOZA"

ul. Kilińskiego 178.

היינט און פאלגענדע טעג
ערעפענונג פון ווינטער-סעזאן!

זינגענדער ליץ

אין דער הויפטראלע דער קעניג. פון די מאסען

AL JOLSON

נעקסטע פרעמיערע: „פערשאלטענער טייך"
מיט Richard Barthelmess אין דער הויפטראלע.

אכטונג,
שיך און גאלאנטעריע-סוחרים!

דערמיט מאך איך בעקאנט, די געעהרטע שיך- און גאלאנטעריע סוחרים, אז איך ארבייט אויס

קאמעלהאר=שיך

אלע גרעסען (ווארימע שטובען פאנטאפעל) אלע גרעסען

פון די בעסטע קוואליטעטען און צו די ביליגסטע פרייזען.

אויסארבייטונגס-שטעל: יוסף פוקס נאוואמיעסקא 2 רעכטע אפ. 2 שט.

פארקויפס-שטעל: פוקס נאוואמיעסקא 24 פראנט, קעלער-געוועלב

בחנם!

אין די אויגען-אונטערזוכונג ביים קויפען א בריל אדער א צוויקער, וועלכע מען בעקומט אמביל'גסטען ביי

פר. פאסטלעב
71 פיעטריקאווער 71

א גרויסער אויסוואהל פון שטיינער-ברילען Zeiss-gläser

ברילען און גלעזער קויפט מען נאר ביי פאסטלעב	עלטסטער און ביליגסטער געשעפט אין לאדז

זיכערע הילף און א רפואה

אהן א אפעראציע. אן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיסונג פאר קראנקע אויף סילעס פאר מענער ווייבער און קינדער. פערשידענע קאליטעס אין גוף פאר הויסערס און פיסן

פערלאזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל-בראך ווערט גרויס אזוי ווי א מענשען-קאפ, א-ער אזוי ווי א וואסער-קאן און עס פאלט איין אין דעם בוס און דער קראנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראנדיג און שטארבליך. ספעציעל גוטע הייל-באנדאזשען אויסגעצייכנט גוט דורך גרויסע פראקטיק און מיט מיינע בעהאנדלונג און פון דייטשען פראפעסאר-דאקטאר פראכגרעווונג בעזעטיגען זיכער דעם שווערסטען און געפערליכסטען בראך. אויך פאר הויקערס קרומע מיט הייל-גארטעלען און אפאראטען פאר פערקריפעלטע פוס און פלאטס-פוס ספעציעלע איינלאגען אין די שיך. קינסטליכע גלידער פיס און הענט, גומענע זאקען פאר די גרעסטע קראנקע אדערן.

עמפפאנגט פון 9 ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אין אווענד.

ארטאפעדישע אנשטאלט

Specialist J. RAPAPORT Ortoped von Lemberg
Łódź, WÓLCZAŃSKA 10, tel. 221-77, front, parter

בעמערקונג: דאס ערווענטע ערשינען פון די קראנקע און אונבעריגע נויטיגע ריפאראציען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזיטעטס-פראפעסארען: פראפ. ד"ר בראנטש, פראפ. ד"ר י. מארישלער, פראפ. ד"ר ב". קיעלאנ ווסקי און אויך אנדערע. מיר נעהמען אויך אן פעראורדנונגען פון דער קראנקען-קאסע

דאנקזאגונג.

דעם געעהרטען ה' ד"ר. י. ראפאפארט, ספעצ. פאר ברוך-לײַדענדע און לאדז וואלטשאנסקא 10, טעל. 221-77 פראנט, פאר דער גרויסער אויסגעצייכנעטער הילף און רעטען מיך דעם ערשטען טאג ראש השנה פון דעם שווערען און פאר מיין לעבן געפערליכען ברוך, פאר דעם אומענשליכען צולעגען פון דעם באנדאזש פון זיין מעשאוועט דאנק איך אויף דעם וועג: הערצליך און עמפפעהל איהם דערווייל פאר אלע ברוך-לײַדענדע

Dr. M. Minzer, N. lekarz kolejowy K. Chorych.

---

1 טוץ וואונש-קארטען
בלויז 60 גר.

נעדרוקט מיט דעם נאמען און שעהנסטען אויסוואהל. פיעטריקאווער 34 אין הויף דרוקעריי און סטעמפעל-פאבריק
מ. ארבאך

Dr. med.
A. Landkof
פאלודניאווא 15
טעל. 138 34
אינעווליכע און קינדער-קראנקהייטען
צוריקגעקערט
נעמט אן פון 2 3 און 7-8 אוו.

Dr. med.
A. BANASZ
ספעציאל-ארצט פאר נירען און בלאז קראנקה.
וואולטשאנסקא 23
טעל. 139 88
נעהמט אן פון 3–4 נ"מ.

DR. ADAM
GROSGLIK
Al. Kościuszki 27
tel. 151 78
צוריקגעקערט
הויט און ווענערישע קראנקה
רענטגען און ליכט-היילונג
נעמט אן פון 4–7 אווענד.

DR. MED.
ANTONI
MILLER
Łódź, Targowa 23
front I piętro tel. 206-34
Choroby wewnętrzne i zakaźne.
Godz. przyjęć 8 — 9½, rano i od 7—8½ wiecz.

Dr. med.
W. Eychner
גינעקאלאג אקושער
זגערזשער 11
טעלעפאן 134–72
נעמט אן פון 2–3 נאכמ. און פון 7½–9 אווענד.

Dr.
HELLER
ספעציאליסט פאר הויט- ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע.
נאווראט 2 טעל. 79 89
נעמט אן ביז 10 פרויה און פון 4–8 אווענד. פאר פרויען ספעציעל פון 4–5 נאכמיט.
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען.

Dr. med.
M. Lerner
ספעציאליסט פאר קינדער קראנקהייטען
זאכאדניא 64
טעל. 113-09
נעהמט אן פון 3–5 נאכמ.

בוכהאלטעריע
איינפאכע און דאפעלטע איטאליענישע און אמעריקאנישע
ווי אויך מאשין-שרייבען און רעכענען לערן איך אויס כרונג'ליך פאר 30 זל. בלויז מאשין-שרייבען 10 זל. קאליגראפיע 50 קר. אפיציעלע ערשטער שטאק (פריהער צע-געלניאנא 55) בעמערקונג: מיר א טיילען אויך קארעס-פאנד, ביז האנדעלס-קארעספאנ-דענץ און סטענאגראפיע.

7-kl. Szkoła

dla żyd. inteligencji (Zakład Freblowski)

KACENELSNO-NACHUMOW

ul. POMORSKA 20 tel. (183-40). Zapisy w godz. od 4–7 pp

7-קל. שולע און פרעבעלשולע פאר קינדער פון יוד. אינטעליגענץ

קאצענעלזאן=נאחומאב

פאמארסקא 20 טעל. 183-40. איינשרייבונגען פון 4 ביז 7 נאכמיטאג

די שולקאנצעלאריע נעהמט אן איינשרייבונגען פון קנאבען און מעדכען וואס זענען אין שולצוואנג. אין פאר-בערייטונגס קלאס (A°) ווערען אנגענומען קינדער פון 5½ יאהר. אין פרעבעלשולע (שפיל-שול) קינדער פון 3-7 יאהר

די אונטערריכטס-שפראך אין שולע, ווי אויך אין פרעבעלשולע איז פויליש. פיר קנאבען א פערגרעסערטער קורס פון העברעאיש און אלע למודי-קודש אונטער דער פערזענליכער הנהגה פון

ר' יעקב בנימין קאצענעלזאן

פיר מעדכען א ספעציעלער קורס פון טענץ, ריטמיק, פלאסטיק לויטן פראגראם פון טאניע-שולען פאר קינדער אונטער פאכמענישער לייטונג

פיר פויע שוואכע קינדער, ווי אויך פיר אונבעמיטעלטע ווערד ערעפענט א נאכמיטאג פרעבעלשולע ■ ביז 50% ביליגער ■ נאכמיטאג שולע

וויכטיג פאר שניידער-מייסטער און קאנפעקציאנערן!

מיר טיילען מיט, אז צוליב דער בעקוועמליכקייט פאר דער געעהרטער קונדשאפט האבען מיר איבערגעטראגען אין א פערגרעסערטן לאקאל אין זעלבן הויז פראנט דאס 3-טע געוועלב אונזער

שניידער-צודאטען-געשעפט

וואו מיר בעזיצען אויף לאגער צום ווינטער-סעזאן א גרויסען אויסוואהל פון פערשידענע

פאלטאן-פוטערס	אלפאגאס	סאמט-קעלנער
סאטינען,	זיידענע פוטערס	ספעציעל אפטיילונג פון
וואטעל נעז,	ראסהאר	דאמען
וויקטאריעס,	קעפער	הערען
בעק	קרוזע	קינדער
ערמעל-פוטער	מושלין	קנעפ
וולאשנאקא	לייווענד	גארנע

קומט און איבערציגט אייך! מיט אכטונג

BAZAR KRAWIECKI 8 נאוואמיעסקא 8

פראנט-געוועלב

אין הויז ווו עס געפינט זיך דאס טוך-לאגער פון בנימין מאראכא

בעמ.: פאר בעסטעלטע שניידער ספעציעלען ראבאט.

א זייגערל פון גאלד

אנקער-קאנער, וואס אונטערשיידט זיך גארנישט פון אמת-ן גאלד 14 קאר. גאלד, לויט דער א כבוד
גאר פאר 6 זל. 95 גר. אנשטאט 33
אויף 3 יאהר גאראנטיע. נעשט, לאנג שיקט מיר פרייס-ליסט אנ'געלעגאנ

גלאז-ווייגער רעגולירט צו דער מינוט, אנקער נאך מארק „Chronomtre" מיט אנ'אייביג ב"אן פון 8 יאהר ראנ ציר, 2 שט. 13 4 שט. 25, 6 שט. 35. בעסערע פאר 7.8, 10.50, 13, 15, 18 25 מיט א די בעזאנדערן ציפער ב"ט אין ווייזער, 8.25, 10.50, 13, 16, 19, 22, 23, אנגע ריקטער אנקער מיט 3 ראסערען פון אמעריק. גאר זל. 1, 15, 18, 20, 25, 40, 50 אויף דער האנט אמעריק. 11.9, 13.50 14, 16, 18, 25, כעמעליך פון אמעריק א"ד 1.50, 2 4, 6, 8, 10, די זעלבע מאשין-ווייגער־קעלנע 5.25, 6, 8, 10, טיש-זייגערס 10.50, 12, 14 זל.

אדרעסירען צו דער בעקאנטער פירמע

M. Poznański, Warszawa, Nowy-Świat 12.
Oddział 339.

דאס לאנג-יעהריגע רעכטס קאנס לענט-ביורא

ש. האכבערג, פאנסקא 1

ערלעדיגט און שרייבט אלערליי ביטעס און קלאגעס, קלאיזולעס, זאבעזפיעטשעניעס, ספעציאליסט אין שטייער-ענינים, סטעמפעל-ווע אין ירושות, אדוואקאניעס אויף פאדאטען דאכאדאווע.

איך נעהם אויך וועקסלען איינצוקאסירען און לאדז און אומגעגענד. בעמ. וועגען פאדאטקאווע ספראוועס נער איך פערזענליך אן פון 4–7 נאכמ.

HOCHBERG, ZEROMSKIEGO 1
Telefon 136-77.

עלטערן!

אין מיין נאכמיטאג **חדר=שולע** ווערען אנגענומען קינדער וואס לערנען אין פאלקשולעס שולע צו לערנען: עברית, חומש, רש"י, תנ"ך, משניות, גמרא היסטאריע, רעדען און שרייבען העבראיש און יודישע בריה זעלבסט צוזאמענשטעלען. ס'וועלען אויך אנגענומען אנפענגער וואס ס'ווערט אין פערלויף פון 5 חדשים אויסגע לערנט גרינטליך דאוונען, א שפראך רעלי־גיעזע ערציהונג! צוגענגליכע פרייזען.

איינשרייבען טעגליך 2 ביז 8 אווענד.

יחיאל דוד ראזענפעלד

פלאץ וואלנא משי (בייז שטאם 6)
קונטר פיציגע, ועבמא, 2. שט.

מעבעל

ביסויף און פערקויף

דיוואנעס, פעלצען, נייה-מאשינען, שרייב-מאשינען, גארדעראבען, סעמאווארען א. ז. וו.

און צאהלן די העכסטע פרייזען

א. ווייצמאן, נארוטאוויטשא 19

טעלעפאן: 191-00 אין מעבעל-געוועלב
(פריהער-אדרעס: שטיגליץ... 29)

ביי מיר איז שטענדיג דא פערשידענע געניצטע מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

וויכטיג פאר דער לאדזער יודישער בעפעלקערונג!

די ערשטע לאדזער גוט בעקאנטע פאבריק פון **שאמאט** אייוועז און קוכען מאכט בעקאנט, אז צום קומענדען סעזאן האבען מיר ערעפענט די פאבריק אויף

וואסכאדניא 50

אין בעזיצט שטענדיג אויף לאגער א גרויסען אויסוואהל פון די נייעסט-מאדערנע

שאמאט-אייוועז און קוכען

לויט די נייעסטע מאדעלען און געגען לאנג-יעהריגע גאראנטיע.

בעמערקונג: ס'ווערען אנגענומען אלערליי בעשטעלונגען ווי אויך רעפעראטורען. פינקטליכע אויספיהרונג. קומט און איבערציגט אייך.
מיט אכטונג

בירענבערג, לאדז, וואסכאדניא 50

וויכטיג נייעס!

צוליב דעם הערשענדען קריזיס מאך איך בעקאנט דעם ג' פובליקום, אז עס ווערט ארויס געגעבען אין מיין

היגיענישען רעסטאראן

אויף וואסכאדניא 39, פראנט, 2 שטאק

טעגליך פרישע געשמאקהאפטיגע **מיטאגען**

צו גאנץ ביליגע פרייזען, כדי יעדער זאל אויך קענען בענוצען פון מיין ערשטקלאסיגער קיך.

ה. לעווינסקי.

מעבעל
קומט און איבערציינט אייך! ▲▲

בעפאר איהר נעהט קויפען מעבעל בעזוכט אונזער
מעבעל-קאאפעראַטיוו „סטיל" נארוטאָוויטש 4 (וזשעלנא) טעל. 190-26
מיר בעזיצען אויף לאַגער: נייעסט מאָדערנע שלאַף-צימער, שפייז-צימער, גאַבינעטען
ווי אויך איינצעלנע מעבעל-שטיקער. סאָלידע אויספיהרונג לויט די נייעסטע אויסלענדישע מאָדעלען.
ס'ווערען אויך אָנגענומען אַלע סאָרט טישלער-אַרבייטען אויף גוטע בעדינגונגען און פינקטליכע אויספיהרונג.

„סטיל"
▲▲ קומט און איבערציינט אייך!

LUNA
פאַרשטאַרקטע מוזיקאַל. אילוסטר. אויסגעפיהרט פון סימפ. אָרקעסטער א. לייטונג פון ל. קאַנטאַר
אנהויב 4 אַ זייגער נ"מ. שבת און זונטאָג 12 בייטאָג

היינט און פאלג. טעג! מעכטיג מייסטערווערק און וואונדער דער פילם-טעכניק, בעשטימט פאַר לאָדז דורך דער פראָ"... Fox-Film-Corporation
„נאָך דער זון-אונטערגאנג" (מוטער-ערד)
גרעסטע סימפאָניע פון ליבע, ליידען און גליק, אויסגעפיהרט אויפ'ן עקראַן דורכ'ן בעקאַנטען רעזשיסער F.M.Murnau ביי דעם אָנטייל פון גלענצענדען ליבעס-פּאָרל
Mary Duncan i Charles Farrell
פאָפּולערע פרייזען פון די פלעצער: אויפ'ן ערשטען סעאַנס 1 זל., שבת און זונטאָג פון 12–3 נאָכמ. צו 75 גר. און 1 זל.

קלאַנג-פילם-טעאַטער
Grand = Kino

אנהויב פון די סעאַנסען: זונטאָג 12, אין גצוו. טעג 4 נ"מ, לעצטער סעאַנס 10.15 פרייזען פון די פלעצער אויף די פריה-פאָרשטעלונגען
פערקלענערט. הנחה-בילעטען און פאַספּאַרטוס אַ חוץ אַמטליכע נישט גילטיג./הויגענען פון אַפּלאָדיסמענטען האָט זיך דערהערט אין זאַל נאָכן בעזונג פו
Ramon Nowarro אין דעם גרויסען קלאַנג-זינגענדען פילם א. נ. **„POGANIN"**

CORSO

היינט און פאלגענדע טעג! ▬▬ אונגעוועהנליכער דאפּעלטער פראָגראַם!
1) צום ערשטען מאָל אין לאָדז! **„דער פעררעטער פון מערב"**
גרויסע סענסאַציאָנעלע דראַמע אין 10 אַקטען. אין די הויפטראָלען: TIM Mc COY ווי אויך די וואונדערשעהנע DOROTA JANIS
2) **דער בעצווינגער פון די ים-רויבער** גרויסע סענסאַצ. דראַמע אין 10 אַקטען מיט BARRY NORTHON

---

1 **Wodewil** [illegible]
דאָפּעלטער סעזאָן-פּראָגראַם! 1-טער פילם: **Lon Chaney** **די שטים** **יענער וועלט** אין פילם א. נ.
▬ אין די איבעריגע ראָלען: ▬ Conrad Nagel, Marcelina Day
2. פילם א.נאָמען: **דאַמען-צערטלער**
לעצטע קרעאַציע פון פערשטאַרבענעם, מייסטער פון דער מאַסקע
ערצעהלונג פון פערהייראַטע פּאָרלעך.—אין די הויפט-ראָלען: Lew Cody, Aileen Pringle
אכטונג! פערגרעסערטער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ס. פיעטרושקא
ODEON 2 [illegible]

וואַרשאַווער רעווי-טעאַטער
„Chochlik"
Jerzy Darski אונטער דער לייטונג פון ארט.
Kino Spółdzielni
40 SIENKIEWICZA 40
(זומער-זאַל)

היינט און פאלג. טעג גרויסע פּרעמיערע פון דער הערבסט-רעווי אין צוויי טיילען 18 בילדער!
„צו וואָס נעהמען פון אויסלאַנד"
פון העמאר וולאַסט, וואָולקאַן און קרוק. עס נעהמען אָנטייל: I. Grzybowska, T. Gorłówna, L. Orlińska, Z. Żukowska,
W. Boruński, J Darski, M. Popławski, J. Szyndler ווי אויך די 6 רעווי-גירלס. ▬▬ אין פראָגראַם: „FAUN"
„ZA SKARBY ŚWIATA", „IDYLLA LOPKA" ווי אויך סאָלאָ-נומערן. אייגענע דעקאָראַציעס, קאָסטיומען און ליכט-עפעקטען.
קאָנפעראַנסיער: Dyr. J. Darski און W. Boruński ▬ דעקאָראַציעס: W. Nowakowski ▬ אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' C. Kantor
טעגליך 2 פאָרשטעלונגען 7.30 און 9.30 אָוו. שבת, זונטאָג און יום-טוב 3 פאָרשטעלונגען 5.30, 7.30, 9.30 אָוו. פרייזען פון די פלעצער פון 1–2 זל.

APOLLO
סימפאָנ. אָרקעסטער אונטער לייטונג פון א. ביינעלמאַן
נעכסטער פּראָגראַם: **דער איבעריגער מענש**
אין דער הויפּטראָלע: **עמיל יאַנינגס.**

היינט און פאלגענדע טעג ▬ גרויסער פילם, פיל מיט פעבאַפּענדע מאָמענטען א. נ.
די ליבע פון א טשערקעס (ליבעס לעגענדע)
אין די הויפטראָלען: **ראָד לאַ ראָק און מאַרצעלין דעי**
געזאַנג-אילוסטראַציע אין דער אויספיהרונג פון א גרעסערען רוסישען כאָר.

קינא-טעאַטער
ZACHĘTA
26 זגערזשער 26
(ביים פּלאַץ קאָשטשעלני)
פערשטאַרקטער סימפאָנישער אָרקעסטער
[illegible] דער לייטונג פון ה' סטעפאַנסקי

היינט און פאלגענדע טעג! ▬▬ גרויסע ליבעס-דראַמע פון 2 געליבטע
„שלאָפלאָזע נעכט וואַהנזיניגע נעכט"
אין די הויפטראָלען: Iwan Petrowicz, Lil Dagower i Wiera Malinowska

---

רעווי-טעאַטער
„Dobry Wieczór"
אין דער געביידע פון קינא-טעאַטער
„BAJKA"
פראַגאַישקאַנער 31a, רוג בושאַושינער
(צופאָהר מיט טראַמוואַיען 1, 6 און 14.)

היינט און פאלג. טעג! **„MÓW MI FIOŁKU"!....** היינט און פאלג. טעג!
גרויסע אויסגעצייכנעטע רעווי פון געזאַנג און טענץ אין 2 טיילען 20 בילדער. אין פּראָגראַם: סקעטשען, אינסצעניזאַציעס,
סאָלאָ-נומערן, באַלעט, כאָרען א.ז.וו. אייגענע דעקאָראַציעס, קאָסטיומען, ליכט-עפעקטען. מיט'ן אָנטייל פון Stefan Laskowski
בעקאַנטער ליבלינג פון טעאַטער "Gong" ▬ אַלעקסאַנדער קאָז אַלס קאָנפעראַנסיער. ▬ אויך נייע אַנגאַזשירטע אַרטיסטען.
טעגליך 2 פאָרשטעלונגען: 7.30 און 9.30, אָווענד שבת, זונטאָג און יום-טוב 5.30, 7.30 און 9.30 אָווענד
פאָרפערקויף פון בילעטען אין דער ביוראָ „Reklama Polska" פיעטריקאָווער 101 טעל. 126-89 טעגליך פון 11 פריה ביז 4 נ"מ

קינא „ERA"
פריי-הער **„פלאַרא"** זאַווישאַ 22 (באַלוט)
אַנהויב פון די פאָרשטעלונגען 4.30 נאָכמ.
שבת און זונטאָג 12.30 אַ זייגער בייטאָג.
פערשטאַרקטער אָרקעסטער.
דער זאַל איז מעכאַניש ווענטילירט

גרויסע פרעמיערע! ▬ היינט און פאָלגענדע טעג! ▬ גרויסע פרעמיערע!
„דער, פון וועמען מ'לאַכט" (LOOPING THE LOOP)
אין די הויפטראָלען: גרויסע דראַמע אין 10 אַקטען פון לעבען פון צירק אַרטיסטען. אין די הויפטראָלען
WERNER KRAUSS, JENNY JUGO, WARWICK WARD
אויסער'ן פּראָגראַם: שלים-מזל'דיגע קאָנקורענטען פרעהליכער פאַרס אין 2 אַקטען קירצליך: אויסטערלישע ליגענס פון נינא פעטראָווונ

אַנאָנסען-פרייזן
פאַר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאָג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפּאַלטען
אין טעקסט—40 „ „ „ „ —60 „ „ „ 4 „
נאָכ'ן טעקסט—12 „ „ „ „ —18 „ „ „ 8 „
[illegible] 50 פּראָצ. טייערער. אויסל. 100 פּראָצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. אַ וואָרט

אַבאָנאַמענטס-פרייז: אין לאָדז — 5 זל. אַ חודש מיט אָפּטראָגען אַ היים; אויף דער פּראָווינץ 6 זל. אַ חודש, אין אויסלאַנד — 8 זל.
פאַר'ן אינהאַלט און טערמינען פון די אַנאָנסען איז די רעדאַקציע נישט פאַראַנטוואָרטליך.
די אַדמיניסטראַציע איז אָפען בייטאָג און ביינאַכט.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Zilberberg. Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.